

సత్యగీత

సంకలిత పరిష్కర్త :

బాలనరన్వతి, ఉభయభాషాకవి, శివనాథీప్రవీణ, సాహిత్యరత్న, కవిరత్న,
భిషగ్రత్న, ప్రబంధక, దైవజ్ఞభూషణ

పండిత : ద్వివేది నారాయణశాస్త్రి
ఏ లా డు.

ప్రకాశకులు :

కొంపల్లి హనుమంతరావుగారు
రిటైర్డ్ యింజనీరు
గుడివాడ.

1956

భూ మి క

చదువడలారా !

నేనీపొత్తము నాకలనముచేయుటకు గారణం బేమనగ? శ్రీరంగాపురము కరణముగారగు శ్రీరుద్రవరపు వేంకటగౌరీమకృష్ణ శర్మగారి ధర్మపత్నియు శ్రీఅడివికొలను కామేశ్వరరావు, గౌరీ శంకరదత్తుగార్ల సోదరీమణియు నగు శ్రీమతి శ్రీ కామేశ్వర రాంబగారి యంతరంగంబున నెలకొని జీవసమాధియన నామె యందావేశించిన శ్రీ సత్యనారాయణస్వామివారు, ఏలూరు శ్రీ కందుకూరి శరభంగారి లోగిట్లో యుండగా వినుకలిచే శ్రీ చిలకమట్టి కస్తూరిరంగాచార్యులు బి.ఏ., బి.యల్., గారితో నేను వెలువడి శ్రీ స్వామివారి యావేశసమయమున వారి వాక్యాదుల నాలించి దర్శించివచ్చితి. మఱునాఁడు రంగాచార్యులుగారితో వచ్చినపండితుడు రావలసినదని శ్రీవారి యాజ్ఞాయగుటంజేసి తదాజ్ఞ శిరసానహించి నేనేగితిని. వెళ్ళిన యనుక్షణముననే శ్రీవారావేశించి భక్తుఁడా! అని సంబోధించి మూలగ్రంథము నాచేతనిడి లేఖనాది స్థలితములు సవరణచేసి యాకలితము సహితముగా బరిష్కరింపుము నీ శ్రమ సఫలీకృతము కాగలదు. మాచే బహూకరింపబడుదువు, నీకు మేలయ్యెడుమనియాశీర్వాదింపగా శ్రీవారి యాశీర్వాదమేమహా బహూకృతిగాదలంచి మహాత్ముల వాగ్రచనల క్రోడీకరించి తత్తదనుగుణముగ నీగ్రంథము 3 ఉల్లాసములుగ గావించితి. శ్రీవారు “స్త్రీ అభాగిని” దీనిపేరు. నీకు తోచినపేరు మఱొకటి చెప్పమని నెలదీయగా స్వామీ! సత్యగీత యని నామ కరణముచేసిన సమంజసముగ నుండనోపునని మనవిచేయగా

శ్రీ స్వామివారు బాగు, బాగు! స్త్రీ అభాగిని, అను 'సత్యగీత' యని పేరిడిరి. శ్రీవా-రా వేశసమయమున ననుగుఱించి నొడివిన వాక్యావళి మదాశీర్వచన భాగ్యపుంజమేయని యెంచితి. శ్రీ స్వామివారు మరల యావేశించి, భక్తుడా! యని నన్ను సంబోధించి నాభక్తులు శివపూజా నిష్ఠాతులునగు మహాదారపురుషులు స్వకీయద్రవ్యముతో ముద్రింపించి యాగ్రంథములు నీకొసంగెదరు. ఏతద్గ్రంథ సర్వస్వామ్య సంకలితుడవు నీవే. కవియనగా భగవత్స్వరూపి. గౌరవనీయుడు. అందుచే మాచే బహుకరింపబడి మదాస్థానకవిగఁ బరిగణింపఁబడి గౌరవింపబడుదువు. మాప్రియభక్తులు వేయి గ్రంథప్రతులు ముద్రింపించి నీ కొసంగెదరు. అందు స్త్రీ అభాగిని వంశావళి ముద్రాద్రవ్యవితీర్ణుల వంశముక్తావళిగూర్చి యిందు చేర్చుము. స్తుతులువ్రాయుము. అని యేమేమో మఱియు మహావాక్యములు వక్కాణింపగా నవియెల్ల నాదీవనలగా నెంచుచుండ నంత శ్రీవా రావేశము చాలించిరి. శ్రీ స్వామివారి లీల లత్యద్భుతములు, వర్ణనాతీతములు. శ్రీమతి భక్తురాలి జాతక గ్రహోచ్చయేగాక యాపెయఱకాలియందు చక్రాదిచిహ్నాలు జిహ్వస్థలమందు బాలా బీజాక్షరత్రయము నెలకొనుటంజేసి యాపె దైవాంశసంభూత, మహాత్మురాలనక తప్పదు. ఇట్టివారి సందర్శనభాగ్యము లభించుటగూడ ప్రాక్తనజన్మ జన్మార్జిత ఫలభాగ్యపుంజ మనజాలు.

శ్రీవారి యాజ్ఞాప్రకారము భక్తురాలి వంశావళియు, శ్రీభక్తురాలి తాతగారు నీ సత్యగీతా ముద్రణాది సర్వప్రయములు తమ సొంతద్రవ్యముతో భరించినవారును, భూరి వితీర్ణ శిరోమణులు, కవిపండిత ప్రియులు నగు రితైర్దు యింజనీరు

శ్రీ కొంపల్లి హనుమంతరావుగారి వంశముక్తావళియు నిందు కూర్చి చేర్చితిని. మొట్టమొదట శ్రీరంగాపుర సత్యనారాయణ స్వామివారి మానసబోధాష్టక మొకటి గీర్వాణభాషలోరచించి చేర్చితిని. అయ్యది భక్తవతంసులకెల్లరకు పఠనీయము, బహు ఫల ప్రదాయి యని నుడువజెల్లు. శ్రీ స్వామివారి సంపూర్ణ కరుణాకటాక్ష వీక్షణాఫలముచే నీపాత్రము 3 ఉల్లాసములుగ సంపూర్ణము చేయబడినది. ఇందు మహాత్ముల యుద్ధగ్రంథములు, ఉపనిషద్వాక్యావళి, పురాణేతిహాసములు, వేదములు, సంహితలు, భాగవతము, భారతము, భారద్వాజాది కృత తంత్రములు, వేమనాది మహాత్ముల పద్య గద్యములు చేర్చి బడినవి. ఈ గ్రంథము శ్రీ స్వామివారిపేరనే యంకిత మొనరించితిని. నాలోటుపాటులు శ్రీస్వామివారే సవరణచేసినన్నాశీర్వాదరూపముగా రక్షించి కటాక్షింప వేడికోలు. మఱియు నియ్యది యమూల్యగ్రంథరాజమని విశేషించి నిర్వచించిన శ్రీ స్వామివారికి వందన సహస్రములు.

పవరుపేట,
ఏ లూ రు,
1-12-56.

బాలసరస్వతి తమిళభాషాకవి
శివనాథాప్రవీణ సాహిత్యరత్న
కవీరత్న భిషగ్నాథ ప్రబంధక
దేవజ్ఞభూషణ

పండిత-ద్వైవేది నారాయణ శాస్త్రి

ఓన్నమః పరస్మై

“ స్త్రీ అభాగిని ”

(అను)
సత్యగీత

శ్లో॥ అచింత్యాఽవ్యక్తరూపాయ । నిర్గుణాయ గుణాత్మనే
సమస్త జగదాధారమూర్తయే బ్రహ్మణే నమః ॥

వ. శ్రీమంతంబును ద్వైతంబును నద్వైతంబును సుజన
సులభ ప్రాప్తంబును దుర్జన దురాపంబును త్రిశూన్యంబును
త్రికకలితంబును సత్యయుతంబు నమేయంబు నిరుపమానసౌఖ్య
లతా వేల్లితంబు త్రొంశతోటి సుపర్వ పార్వణంబునగు
శ్రీ వైకుంఠ నగరరాజంబున త్రిజగత్కల్యాణ కారణుండై
నిర్దేతుక జాయమాన కరుణాకటాక్షవీక్షణుండగు శ్రీమన్మహా
విష్ణువు, ఇందిందిర సుందరవేణియగు నిందిరాదేవితో జయ
విజయాది ద్వారపాల బృందంబులాది యెల్లరు వందనంబులు
పొందుగ నొనర్చుచుండ శివ బ్రహ్మాదులు స్తవించుచుండ
సనకసనందనాది మునిపుంగవులు నౌపనిషద్వ్యాహారంబుల
నగ్గించుచుండ పేలోలగంబుదీర్చి జగత్త్రయలీలలు వాక్రుచ్చు
చుండగా విని కలహాశనుండగు నారదమహాముని యిట్లు
పుచ్చచేసెను.

నార:-ఓ లోకరక్షకా ! మహానుభావా ! మీరు సెలవిచ్చినది బాగుగనే యున్నది. కాని యనేకావతారములెత్తి భక్తులను రక్షించుచు, దుష్టులను శిక్షించుచు వర్ణ నాతీతములయిన యనేక మహా ధార్యములు సేయుచుండిరి. ఓ జగన్నాటక సూత్రధారా ! కిల్బిష నిలయంబయిన యీ కలియుగమందు నవతారం బెత్తువేమి ? అనేకులు భక్తులు నీ కొఱకు మొఱవెట్టుచు కడగొడ్డకందుచు దుఃఖించుచుండ “దేవుడు లేడు లే”డని యెల్లెడ మాత్రోమ్రయుచుండ, “అహమస్మి” వాక్యంబు నిరూపించ వేమి ? యక్కారణంబు స విస్తరంబుగ నానతీయుమని శివబ్రహ్మాది సకల నిలింప నికురుంబము సమక్షమున కలహాశనమునిస్వామి పృచ్ఛసేయ శ్రీమంతుండగు శ్రీ వల్లభుఁడిట్లు వక్కాణింప దొడంగె; కలియుగము మహాపాప నివాపమనియు, అధర్మము, అజ్ఞానము నెక్కువగుటంజేసియే యవతారంబు నెత్తననియు, ఆవేశ ముఖముగా నక్కడక్కడ నావిర్భవించి యధర్మము నశింపజేసి ధర్మము స్థాపించుచు నక్కడక్కడ మదీయ మహిమలు నిరూపించెదననియుఁ జెప్పగా.

శివ బ్రహ్మాదిదేవతలు:-స్వామీ ! యిదివఱకు నెక్కడనైన నావిర్భవించితిరా ? లేక - ఆవిర్భవంపబోవుదురా ? అని ప్రశ్నించిరి. అంతట

మహావిష్ణువు:-అక్కడక్కడ ఆవిర్భవించియుంటిని యింకను నావేశించెదను.

శివ:-స్వామీ ! స్త్రీలయందా ? పురుషులయందా ?

మహా:-పవిత్రతగల స్త్రీలయందును బురుషులయందును గూడ నావేశించెదను.

శివ:-నారదుడు! ఓ మహానుభావా! లోకబాంధవా! నీ నీల లత్యద్భుతంబులుగదా! పర్వతములు, వృక్షములు, పరగు రాములు, బౌద్ధము మొదలయిన యనేకములయిన యుపాధులయం దుద్భవించి లోకోద్ధరణకై మీరు చేసిన మహా కార్యకలాపంబులు మే మేమని వర్ణింపగలము? మీకు మీరేసాటి! మదీయవిజ్ఞప్తి యొక్కండు కద్దు - అయి దెట్లంటేని! మా యెల్లరిపక్షమున యీ నారదమహాముని పృచ్ఛచేయుచున్నాఁడు. న్యాభ్యాసమొనరించి వినుపింప గోరెదము-

మహా:-నారదా! నీ సందేహము లడుగుము వారు కోరిన కరణిని వాక్రుచ్చెద

నార:-స్వామీ! మహాత్మా! మహానుభావా! ముల్లోకవల్లభా! ముల్లోకముల తల్లి ముద్దుమగండా! శ్రీహరీ! నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః - పితామహా! ధ్యాన విధానంబు వేదాంతవిద్య - భగవత్ప్రాప్తికి యోగకారణంబులు మొదలగునవి ప్రశ్నించెద నవధరింపుడు -

నార:- భగవత్ప్రాప్తికి సాధనములెవ్వి! సుముత్సుత్వ మెట్లు కలుగు?

మహా:-నారదా!

శ్లో॥ బ్రహ్మనందం పరమసుఖదం కేవలం జ్ఞానమూరిం,
విశ్వాతీతం గగనసదృశం తత్త్వమస్మాది లత్యమ్.

ఏకం నిత్యం విమలమచలం సర్వధీసాక్షిభూతం
భావాతీతం త్రిగుణరహితం సద్గురుం తం నమామి॥

శ్లో॥ గురోర్ముఖేన జ్ఞాతవ్యం నాన్యథా గ్రంథకోటిభిః
అన్యథాలభితం నా స్తి సత్యం సత్యం పునః పునః॥

శుకరహస్యాపనిషత్తు - తాత్పర్య మేమనగా - పిపీలి
కాది బ్రహ్మ పర్యంతము సకల జీవజంతువుల హృదయము
లందు సర్వసాక్షిగా వ్యాపించియుండు పరబ్రహ్మమగు సచ్చిదా
నంద శుద్ధచైతన్యమే పరమాత్మ యనబడును. అట్టి పరమా
త్మయే గురువనబడును. గుశబ్ద స్వంధకారస్సౌత్. రుశబ్దో
దాహ ముచ్యతే - గు అనగా అంధకారము - అజ్ఞానము,
దానిని పోగొట్టునదియే గురుశబ్ద వాచ్యము. మఱియు,

కం. గురుడనఁగాఁ బరమాత్ముఁడు
పరగంగా శిష్యుడనఁగ పటుజీవుఁడగున్
గురుశిష్య జీవసంపద
గురుతరముగ గూర్చునతడు గురువగువేమా॥

అనగా జీవశబ్ద వాచ్యార్థముగాక లక్ష్యార్థమగు ప్రత్య
గాత్మ - ఈశ్వరశబ్ద వాచ్యార్థముగాక లక్ష్యార్థమగు పర
మాత్మలకు మొదట సృష్టివలన కలిగిన భిన్నత్వ మెటు
వంటిదో యీ జన్మకారణమును మరల మోక్షమువలన
నారెంటికిని కలిగియున్న ఏకత్వ మెటువంటిదో యీ మోక్ష
కారణమును స్వానుభవమార్గమును జూపించి జన్మరాహిత్య
మొనర్చు వాడే గురువనబడును. గాని తక్కినవా డెంత
మాత్రము గురువు గాజాలడు.

గీ. పుట్టు చావును రెంటికి బొరయనట్టి
నిర్మలజ్ఞాన సంపూర్ణ నిష్ఠగలుగు
తెఱవు గనిపించు నాతఁడె గురువరుండు
నవ్యతరభోగి శ్రీ సదానందయోగి॥

ఆ. వె. “ తల్లిదండ్రులేని తనయునిపోలికె
సతికి బతియులేని చందమునను
గురువులేనివిద్య కూడ చెందులకైన
నజునికైన నిజము నరసిచూడ”

ఆ. వె. తల్లి దండ్రు కలరు తగ జన్మజన్మాన
నరయ బంధుమిత్రు లట్లకలరు
తన్నుఁదెల్పు గురుఁడు తగదొరకఁడుభువి
దొరకుఁజెల్ల ముక్తి దొరకుటధిప.

ఆ. వె. తల్లి దండ్రు ఋణము దై నర్షి ఋణమును
తన్ను నెఱుగదీటు తత్త్వమందు
బరమగురునిసేవ పాటింపకుండిన
ఋణము దీఱదండ్రు రూఢియునులు॥

గీ. సూచక నిషిద్ధబోధకవాచకులను
గడఁగి కామ్యకర్త సమయకారణులును
ననగ నెనమండ్రుదేశికు లందులోన
సద్గురుండగు కారణాచార్యవరుఁడు.

సీ. సద్గురుధ్యానాత్మ సంపన్నుఁడగువాని
నటకాలివ్రాత యెవ్వనికిలేదు

సతతంబు కారణాచార్యుఁజేరినవాని
 కొనగోరబోల నెవ్వనికిఁగాదు
 శ్రీ గురు శుశూష సేయ నేర్చినవాని
 చరణరేణువు సమంబెవరుఁగారు
 దేశికప్రీతిగా దిరుగ నేర్చినవాని
 సరి సహస్రాంశ మెవ్వరునుగారు

గీ. దాన మాన చాంద్రాయణ ధ్యానవిహిత
 మంత్ర తంత్రాధ్యయన జప మర్మకర్మ
 తీర్థయాత్రాదిక స్నానదేవ ధర్మ
 డైన నాచార్యుజేరిన వానిసమమే?

శ్రీరామ స్తవరాజమునందు సూతుండు శౌనకాదిమహా-
 మునింద్రులకిట్లనియె నట్లు ద్వైపాయనుండు కౌంతేయాగ్రజున-
 కిట్లనియె.

శ్లో॥ అజ్ఞాన సర్ప దప్తస్య, బ్రహ్మజ్ఞానావధం వినా
 కిముపేక్ష్యే శాస్త్రైశ్చ కిముమంత్రైః కిమావధైః॥

అనగా నజ్ఞానమను సర్పముచే గరువబడిన మందు
 ఉన్నదున్నట్టినెడి బ్రహ్మజ్ఞానము తప్ప తక్కిన మందులగు
 వేదశాస్త్ర పురాణేతిహాసంబులవలన స్వస్థత గలుగజాలదు
 సుమండీ! మఱియును “సంసార దీర్ఘరోగస్య స్వవిచారో
 మహాషధ”మన్నట్లుండెడి తానే యీ బేహింద్రియమనః
 ప్రాణంబు సంసార”మనఁబడును. అట్టి దీర్ఘరోగమునకు దివ్యో
 షధములుకాబట్టి పరమాత్మ విచారణయే అన్నిటికన్న మిన్న.
 నార:-మహాత్మా! ఆత్మనాత్మ వివేకము గుఱించి చెప్పు
 గోరెద, పృచ్ఛచేసెద;

మహా:-నారదా ! అడుగుము చెప్పెద,

నార:-ఆత్మకు దుఃఖ మెందు వలన గలిగెను ?

మహా:-శరీరమును పొందుటచేత ఆత్మకు దుఃఖము కలిగెను.
ఇందుకుఁ బ్రమాణమేమన ?

శ్రుతి- “సహవై స శరీరస్య సతఃప్రియా
౭ ప్రియయో రపహతిరస్తి”

అనఁగా శరీరాభిమాన మున్నంతవఱకును దానికి - ఇష్టా
నిష్టములయొక్క నాశనములేదు.

నార:-ఆత్మకు శరీరపరిగ్రహము దేనిచేత నగుచున్నది ?

మహా:-కర్మచేతను.

నార:-కర్మ దేనివలన కలుగుచున్నది ?

మహా:-రాగాదులవలన.

నార:-రాగాదు లెందువలన గలుగుచున్నవి ?

మహా:-అవివేకమువలన.

నార:-అవివేక మెందువలన కలుగుచున్నది ?

మహా:-అజ్ఞానమువలన.

నార:-అజ్ఞాన మెందుచేత కలుగుచున్నది ?

మహా:-దేనిచేతను గలుగదు. అజ్ఞానము ఆదిలేనిదియును,
ఆత్మకంటె భిన్నమా? అభిన్నమా? అనియును చెప్పనలవి
కానిదియు నయియున్నది. అజ్ఞానమువలన, అవివేకము
పుట్టును. అభిమానమువలన రాగాదులుపుట్టును. రాగా
దులవలన కర్మలుపుట్టును. కర్మలవలన శరీర పరిగ్రహము

కలుగుచున్నది. శరీర పరిగ్రహమువలన దుఃఖము కలుగుచున్నది.

నార:-దుఃఖమునకు నాశమెప్పుడు కలుగును ?

మహ:-“సర్వాత్మనా” అనగా సర్వావస్థల యందును శరీర పరిగ్రహమునకు నాశము కలిగెనేని దుఃఖమునకు నాశము కలుగును.

నార:-“సర్వాత్మనా” అనుపదమెందు నిమిత్తము చెప్పబడెను?

మహ:-సుషుప్త్యవస్థయందు దుఃఖము పోయినప్పటికిని తిరిగి నిద్రలేచిన తోడనే దుఃఖము పుట్టుటంబట్టి సుషుప్తి కాలమందు ఆదుఃఖము వాసనా రూపముగా నుండుటంబట్టి యదియును లేకుండ నుండుటకై “సర్వాత్మనా” పదము చెప్పబడెను; గనుక “సర్వాత్మనా” అనగా అన్ని విధముల చేతను శరీరపరిగ్రహమునకు నాశము కలిగినప్పుడు దుఃఖమునకు నాశము కలుగుచున్నది.

నార:-శరీరము లేకపోవుట యెప్పుడు కలుగును ?

మహ:-“సర్వాత్మనా” అనగా, అన్నివిధములచేతను కర్మ నశించెనేని శరీరము లేకుండ నుండును.

నార:-కర్మ యెప్పుడు నశించును ?

మహ:-“సర్వాత్మనా” రాగాదులు నశించెనేని కర్మకు నాశము కలుగును.

నార:-రాగాదులకెప్పుడు నాశము కలుగును ?

మహా:-“సర్వాత్మనా” అభిమానమునకు నాశము కలిగినప్పుడు రాగాదులకు నాశము కలుగును.

నార:-అభిమానమునకు నాశ మెప్పుడు కలుగును.

మహా:- అవివేకమునకు నాశము కలిగినప్పుడు అభిమానమునకు నాశము కలుగును.

నార:-అవివేకమునకు నాశ మెప్పుడు కలుగును ?

మహా:-“సర్వాత్మనా” అజ్ఞానమునకు నాశము కలిగినప్పుడు అవివేకమునకు నాశము కలుగును.

నార:-అజ్ఞానమునకు నాశ మెప్పుడు కలుగును ?

మహా:-బ్రహ్మయును, ఆత్మయును - ఒక్కటే యను జ్ఞానము పుట్టగానే ‘సర్వాత్మనా’ అజ్ఞానమునకు నాశముకలుగును. అయినచో నిత్యకర్మలు- అవశ్యము చేయవలసినదని శ్రుతి స్మృతులలో చెప్పబడియుండుటవలన - అట్టి నిత్యకర్మల వలన- అవిద్యకు నాశము కలుగునుగదా! జ్ఞానముచేత నేమిప్రయోజనము ? అని శంకించినదానికి ప్రత్యుత్తర మేమనఁగా? కర్మాదులవలన అవిద్యకు నాశములేదు. అది యెందుచేతననఁగా? కర్మకును అజ్ఞానమునకును విరోధము లేదుగనుకను జ్ఞానమునకయినచో అజ్ఞానమునకు విరోధము కలదు. అందువలన జ్ఞానముచేతనే అజ్ఞానమునకు నాశము కలుగును, గాని కర్మవలన కలుగదు. ఆ జ్ఞాన మెట్లు కలుగునంటి వేని విచారమువలననే కలుగును.

నార:-ఈ విచారముచేయుట కధికారము కలవారెనరు ?

మహ:-సాధనచతుష్టయముతో గూడిననారు.

నార:-సాధన చతుష్టయ మనఁగ నేమి ?

మహ:-నిత్యానిత్య వస్తు వివేకము, ఇహాముత్యార్థఫల భోగ విరాగము, శమాది గుణపటక సంపత్తి, ముముక్షుత్వము, అని సాధనములు, నాలుగు.

నార:-నిత్యానిత్య వివేకమననేమి ?

మహ:-బ్రహ్మము సత్యమనియు, జగత్తు అసత్యమనియును కలుగు నిశ్చయజ్ఞానము.

నార:-ఇహాముత్యార్థఫల భోగవిరాగ మనఁగ నేమి ?

మహ:-ఈ భూలోకమందలియును, స్వర్గ లోకమందలియును వస్తువులయొక్క ఫలములను భోగించుటయందు నిచ్చలేక పోవుట, అనఁగా - ఈ లోకమందు శరీరధారణకు కావలసినవానికంటె అనగత్యములైన యన్యవిషయములగు - పుష్పమాలికలు, చందనము - సుగంధతైలములు విలువ గల వలువలు, మితిమీరిన మిష్టాన్న భోజనములు సుఖ శయ్యాదులు - స్త్రీలు మొదలగువాని యందు - వాంతి చేసిన యన్నము - మూత్రపురీషములు మొదలగువానియందెట్లు, ఇచ్చయుండదో, అట్లే యిచ్చలేకుండుట, దీని పేరే ఇహలోక ఫలభోగ విరాగ మనఁబడును. స్వర్గ లోకమునందుండు రంభా సంభోగము మొదలగు విషయములందును “జ్యోతిష్టోమ స్వర్గ కామోయజేత - అను వేద వాక్యము లున్నప్పటికిని నిరీహాడ్యై సేయుచు వాని

యందు ఇచ్ఛామాత్ర శూన్యడైన యెడల - అముత్ర ఫలభోగ విరాగ మనంబడును.

నార:-శమాది షట్కమనఁగ నేమి ?

మహ:-శమము, దమము, తితిక్ష, సమాధానము, శ్రద్ధ, ఉపరతి, అని ఆఱు.

నార:-శమమనఁగ నేమి ?

మహ:-అంతరింద్రియ నిగ్రహము. అంతరింద్రియ నిగ్రహమనఁగా- మనస్సు. దానిని నిగ్రహించుట అనఁగా శ్రవణాదులకంటె వేఱయిన - కామ క్రోధాదులనుండి మనస్సును మళ్ళించుట.

నార:-దమమనఁగ నేమి ?

మహ:-శబ్దాదులగు బాహ్యవిషయములనుండి యింద్రియములను మఱలించుట. మఱియు శ్రవణమననాదులయందు మనస్సును దృఢముగా నుంచుట.

నార:-ఉరపతి యనఁగ నేమి ?

మహ:-ఆయా వర్ణాశ్రమములకు - ఏర్పడిన కర్మలు శ్రుతి యొక్క విధిని యనుసరించి పరిత్యజించుటయు, వేదాంత వాక్యములు వినుటయందే కుతూహలముతోఁ బ్రవర్తించుటయు,

నార:-తితిక్షయనగ నేమి ?

మహ:-శీతోష్ణాదులను సహించుటయును, తన దేహమును కొట్టెడు పురుషుఁడు తనయెదుట నున్నప్పటికిని తనకు

కొట్టుటకు శక్తియుండియును పరుని యపరాధమును నహించుటయును-

నార:-సమాధానమనఁగ నేమి ?

మహా:-శ్రవణాదికములయందు ప్రవర్తించెడి మనస్సు విషయ వాసనా వశము వలన నెప్పుడెప్పుడు భోగముల యందు ప్రవర్తించునో అప్పుడప్పుడు అవి దోషములని తెలిసికొని వానివలననుండి మనస్సును మట్టించుట.

నార:-శ్రద్ధ యనగ నేమి ?

మహా:-సద్గురు భోధనయందును, వేదాంత వాక్యముల యందును మిక్కిలి నమ్మకముంచుట - ఇది శమాదిషట్క మనఁబడును

నార:-ముముక్షుత్వమనఁగ నేమి ?

మహా:-మోక్షమందు మిక్కిలి తీవ్రమయిన కోరిక - ఇది సాధన చతుష్టయ సంపత్తియనఁబడును - ఇవి గలవాడు సాధన చతుష్టయ సంపన్నుడనఁబడును. దీనికి ఆత్మానాత్మ విచారణయం దధికారము గలదు. తదితరునకు లేదు. వానికి ఆత్మానాత్మ విచారణ చేయదగినదియై యున్నది. మఱియొకటి చేయదగినదిలేదు. బ్రహ్మచారికి స్వాధ్యాయము (వేదము చదువుట) తప్ప మఱియొకటి చేయదగినది యెట్లు లేదో అటువలె పైని చెప్పబడిన యధికారికి ఆత్మానాత్మ విచారము తప్ప మఱియొకటి లేదు. సాధనచతుష్టయ సంపత్తి లేకపోయినను గృహస్థుడు ఆత్మానాత్మ విచారము చేసిన యెడల అందుచేత ప్రత్య

వాయుము (దోషము) లేదు. వాఁడు మిక్కిలి శ్రేయస్సుగల
వాఁడగుచున్నాఁడు. ఇందులకు బ్రహ్మణ మేమనగా -

శ్లో॥ “దిశే దిశేచ వేదాంత శ్రవణా దభిక్తి సంయుతాత్ గురు
శుశ్రూషయా లబ్ధాత్కృత్యా శీతి ఫలంభవేత్”

అని చెప్పఁబడియున్నది అనఁగా - ప్రతి దినమందు భక్తితో
గూడికొని యున్నట్టిదియును గురువునకు శుశ్రూష
చేయుటవలన పొందబడినట్టిదియును - అయిన వేదాంత
శ్రవణమువలన నెనుబడి కృచ్ఛముల ఫలము, గృహస్థు
నకు సంభవించును. అని దాని తాత్పర్యము-ఈ కారణము
వలన - ఆత్మానాత్మ విచార మందఱిచేతను చేయబడ
దగినదియని సిద్ధాంతిత మయినది.

నారః-ఆత్మయనఁగ నేమి ?

మహాః-‘శ్రుతి- అవినాశీవా అరేయమాత్మా’ స్థూలశరీరము,
సూక్ష్మశరీరము, కారణశరీరము, అను శరీరత్రయముకంటె
వేఱయినదియును, పంచకోశములకంటె వ్యతిరిక్త మైన
దియును, మూఁడవస్థలయందును సాక్షి యయినదియును,
సత్తు, చిత్తు, ఆనందము, ఇవియే స్వరూపముగా గలది
యును.

నారః-అనాత్మయనఁగ నేమి ?

మహాః-అన్యత జడదుఃఖములు స్వరూపముగాగల సమష్టి
వ్యష్టాత్మకమైన శరీరత్రయము.

నారః-శరీరత్రయమనఁగ నేమి ?

మహా:-స్థూలశరీరము, సూక్ష్మశరీరము, కారణశరీరము, అను మూడు శరీరములు.

నార:-స్థూలశరీరమనఁగ నేమి ?

మహా:-పంచీకృతములయిన మహాభూతములవలనఁ జేయఁబడి నదియును, కర్మవలనఁ బుట్టునదియును జన్మము మొదలుగా గల అటు భావములతో గూడికొని యున్నదియును, ఈ ప్రకారమే పంచీకరణమందుఁ జెప్పబడియున్నది.

“ద్విధానిధాయ చైకైకం శతర్థా ప్రథమం పునః
స్వస్వేతర ద్వితీయాంకై ర్యోజనాత్పంచపంచసు
పంచీకృతమహాభూత సంభవం కర్మసరిచితం,
శరీరం సుఖదుఃఖానాం భోగాయతన ముచ్యతే”

తాత్పర్యము:-పంచభూతములలో ప్రతిభూతమును రెండు భాగములు చేయవలయును, వానిలో ప్రతి మొదటి భాగ మును తిరిగి నాలుగు భాగములు చేయవలయును, తర్వాత ప్రతి భూతముయొక్క- అవిభాజితమైన రెండవ భాగముతో శేషించిన నాలుగు భూతములలో ప్రతి భూతముయొక్క విభజిత భాగముయొక్క ఒక్క చతుర్థభాగమును చేర్చి నట్లులయిన నదియొక పంచీకృత మహాభూత మనఁబడును. అట్టి మహా భూతములవలన పుట్టునదియు నైన శరీరము సుఖదుఃఖముల కనుభవస్థానమని చెప్పబడుచున్నది. ఎట్లు లనిన ?

“శీర్శ్యతే వయోభిః బాల్య కామార యావన
వా౞థ్కా వస్థాభిశ్చ” శీర్శ్యత ఇతి శరీరం॥

వయస్సుచేత జీర్ణమైపోవునది. బాల్యము, కౌమారము, యౌవనము, వార్ధకము, వీనిచేత జీర్ణించునదిగాన శరీరమనఁబడును.

“దహ భస్మీకరణ ఇతిధాతో రుత్పత్యై
దహః భస్మీభావం ప్రాప్నోతి”.

తగలపెట్టబడుచున్నది. కాన దేహ మనఁబడుచున్నది. కొందఱి దేహములు తగలపెట్టబడుచున్నవి. మఱికొందఱి దేహములు పాతిపెట్టుటవలన మన్నైపోవుచున్నవి. సమస్త దేహములు తగలపెట్టఁబడుచున్నవని యెట్లు చెప్పఁబడుచున్నవి? అని శంకించిన, అదియు ఒకానొక యగ్నిచేత తగులపెట్టఁబడుట సంభవమగును. సమస్తమైన స్థూల దేహము లకును, ఆధ్యాత్మికము, ఆధిభౌతికము, ఆధి దైవికము, అను మూడగులచేత దహ్యాత్మము (తగలబడుట) సంభవమగును.

నార:-ఆధ్యాత్మికమన నేమి?

మహా:-తనదేహము నధికరించి ప్రవర్తించునది, అధ్యాత్మమనఁబడును. అధ్యాత్మచేత చేయబడిన దుఃఖము ఆధ్యాత్మికమనబడును. అనఁగా శిరోరోగము మొదలైనవి.

నార:-ఆధిభౌతిక మననేమి?

మహా:-భూతము నధికరించి ప్రవర్తించునది అధిభూతము అట్టి అధిభూతముచేత చేయబడునది, ఆధిభౌతిక మనఁబడును. పెద్దపులులు, దొంగలు మొదలగువానివలన పుట్టినదుఃఖము.

నార:-ఆధిదైవిక మననేమి?

మహా:-దేవుని యధికరించి ప్రవర్తించునది, అధిదైవికము, అట్టి అధిదైవముచేత చేయబడినదుఃఖము- ఆధిదైవిక మన బడును. పిడుగుపడుట మొదలగువానివలన పుట్టినదుఃఖము.

నార:-సూక్ష్మశరీర మన నేమి ?

మహా:-షంచీకృతముకాని భూతములనుండి పుట్టిన సప్తదశక మైనది లింగశరీరము.

నార:-సప్తదశకమన నేమి ?

మహా:-జ్ఞానేంద్రియములు ౫ కర్మేంద్రియములు ౫ ప్రాణము మొదలయిన వాయువులు ౫ మనస్సు - బుద్ధి అని ౧౭ సంఖ్యగలది.

నార:-జ్ఞానేంద్రియము లేవి ?

మహా:-శ్రోత్రేంద్రియము, త్వగింద్రియము; చక్షురింద్రియము, జిహ్వేంద్రియము, ఘ్రాణేంద్రియము.

నార:-శ్రోత్రేంద్రియ మనఁగ నేమి ?

మహా:-కర్ణము, అను నవయవముకంటె భిన్నమైనదియు. చక్కిలమువంటి కర్ణమంతటను వ్యాపించు నాకాశమున కాశ్రయమైనదియు శబ్దమును గ్రహించు శక్తిగలదియునైన యింద్రియము శ్రోత్రేంద్రియ మనఁబడును.

నార:-త్వగింద్రియ మనఁగ నేమి ?

మహా:-చర్మముకంటె భిన్నమైనదియు, చర్మమున కాశ్రయమైనదియు, యావచ్ఛరీరమందు వ్యాపించియుండునదియు

స్వర్ణమును గ్రహించుటయందు శక్తిగలదియు నైన
యింద్రియము త్వగింద్రియ మనబడును.

నార:-చక్షురింద్రియ మనగ నేమి ?

మహా:-నేత్రగోళము నాశ్రయించి యుండునదియు, నల్లని
గుడ్డుమధ్య నుండునదియు రూపము మొదలగువానిని
గ్రహించుటయందు శక్తిగలదియునైన యింద్రియము
చక్షురింద్రియము.

నార:-జిహ్వేంద్రియ మనగ నేమి ?

మహా:-నాలుకకంటె భిన్నమైనదియు నాలుకచివర నుండు
నదియు రసము మొదలగువానిని గ్రహించుటయందు శక్తి
గలదియు నైన యింద్రియము జిహ్వేంద్రియ మనబడును.

నార:-ఘ్రాణేంద్రియ మనగ నేమి ?

మహా:-ముక్కుకంటె భిన్నమైనదియు ముక్కుచివర నుండు
నదియు వాసన మొదలగు వానిని గ్రహించుటయందు
శక్తి గలదియునైన యింద్రియము ఘ్రాణేంద్రియ మన
బడును.

నార:-కర్మేంద్రియము లేవి ?

మహా:-వాక్కు, పాణి, పాదము, పాయువు, ఉపస్థ, అను
పేర్లు గలవి.

నార:-వాగింద్రియమనగ నేమి ?

మహా:-వాక్కుకంటె భిన్నమైనదియు, అప్యస్థానము లందు
ప్రవర్తించునదియు, శబ్దము నుచ్చరించుశక్తి గలదియు
నైన యింద్రియము వాగింద్రియ మనబడును.

నార:-అష్టస్థానములేవి ?

మహా:-హృదయము కంఠము, తల, పై పెదవి, క్రిందిపెదవి, రెండు దవడలు, జిహ్వా, అని యెనిమిది స్థానములు.

నార:-పాణీంద్రియ మనగ నేమి ?

మహా:-చేతికంటె భిన్నమైనదియు, హస్తదేశము నాశ్రయించి యుండునదియు, ఇచ్చట, ఇయ్యక పోవుట, ఇచ్చినదానిని పుచ్చకొనుట వీనియందు శక్తిగల యింద్రియము పాణీంద్రియ మనబడును.

నార:-పాదేంద్రియ మనగ నేమి ?

మహా:-పాదముకంటె భిన్నమైనదియు, పాదదేశ మందుండు నదియు, వచ్చుట, పోవుట వీనియందు శక్తిగలదియు నైన యింద్రియము పాదేంద్రియ మనబడును.

నార:-పాన్యీంద్రియ మనగ నేమి ?

మహా:-గుదముకంటె భిన్నమైనదియు, గుదము నాశ్రయించి యుండునదియు పురీషమును విడుచుటయందు శక్తి గలదియు నైన యింద్రియము పాన్యీంద్రియ మనబడును.

నార:-ఉపస్థేంద్రియ మనగ నేమి ?

ఉపస్థకంటె భిన్నమైనదియు. యోనిద్వారము నాశ్రయించి యుండునదియు, మూత్రము, నెత్తురు, శుక్లము వీనిని విడుచుటయందు శక్తిగలదియు నైన యింద్రియము- ఉపస్థేంద్రియ మనబడును. ఇవి కర్మేంద్రియము లనబడుచున్నవి.

నార:-అంతఃకరణ మనగ నేమి ?

మహా:-తునస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారము తునస్సునకు స్థానము కంఠముయొక్క మధ్యప్రదేశమును, బుద్ధికి ముఖమును, చిత్తమునకు నాభియును అహంకారమునకు హృదయమును స్థానములు. ఈ అంతఃకరణచతుష్టయమునకు, బ్రయోజనములు - సంశయము, నిశ్చయము, ధారణము, అభిమానము.

నార:-ప్రాణాది పంచవాయువు లనఁగ నేమి ?

మహా:- ప్రాణరూపము, అపానరూపము, వ్యానరూపము ఉదానరూపము, సమానరూపము, వీనికి స్థాన భేదములు వివరించి చెప్పఁబడుచున్నవి.

శ్లో॥ హృదిప్రాణో గుదేఽపానస్సహనో నాభి సంస్థితః
ఉదానః కంఠదేశస్థో వ్యానస్సర్వశరీరగః”

అనఁగా హృదయమునందు ప్రాణవాయువును గుదమందు అపానవాయువును, నాభియందు సమానవాయువును, కంఠమందు ఉదానవాయువును, యావచ్ఛరీరమందు సమానవాయువును ఉండును అని అర్థము. వానికిం బ్రయోజనము లేవియన- ప్రాణము బైటికిబోవునది. అపానము అధోమార్గముగ పోవునది. ఉదానము, ఊర్ధ్వముగబోవునది. సమానము జీర్ణమునుజేయునది. వ్యానము అంతటను వ్యాపించునది. వీని కుపవాయువు లయిదుగలవు. నాగము, కూర్మము, కృకరము, దేవదత్తము, ధనంజయము అనుపేర్లుగలవి. వానికిం బ్రయోజనము లేవియన ?

శ్లో॥ “నాగా దుద్ధిగణం చాపి కూర్మా దున్మీలనంతథా ..
ధనంజయా త్ప్రౌఢణంచ,

దేవదత్తాచ్చ జృంభణం కృకరాచ్చ టుతంజాతం
ఇతి వేదవిదో విదుః

అనఁగా - నాగము ఉద్గీర్ణము (ఎక్కిళ్లు) కలుగజేయునది కూర్మము ఉన్నీలనము (మెలకువ) కలుగజేయునది. ధనంజయము పోషణము చేయునది. దేవదత్తము జృంభణము (ఆవులింత) కలుగజేయునది. కృకరము టుతం (తుమ్ము కలుగజేయునది). ఆ జ్ఞానేంద్రియము మొదలగువాని కధిపతులు దిక్కువాయువు మొదలగు వారై యున్నారు.

దిక్కు - వాయువు-సూర్యుడు - వరుణుడు - అశ్వినీదేవతలు - అగ్ని - ఇంద్రుడు - ఉపేంద్రుడు, యముడు - బ్రహ్మ, చంద్రుడు - చతుర్ముఖబ్రహ్మ - శైత్రజుడు - త్రిపురాంతకుడు (సాంబసదాశివుడు) విశిష్టుడు విశ్వకర్తి - విశ్వయోని, అజుడు 'యుడు - వీరు క్రమముగా ప్రాణాదులకు దేవతలుగా మునుపే జెప్పబడియున్నారు. ఈసమస్తము కలిసి లింగశరీరము ప్రాణములు, మనస్సు, బుద్ధి, దశేంద్రియములు వీనితో డి కొని యున్నదియును, పంచీకృతము కాని భూతముల డి పుట్టినదియు నైన సూక్ష్మశరీరము అనుభవించుటకు ననమైనది. "లీనన దర్థంగమయతి" (అణగియున్నట్టి అర్థము తోపించునది, అను వ్యుత్పత్త్యర్థము చేత లింగమని పుబడెను. ఎట్లు లీనమైన దానిని తోపించుననగా - శ్రవణమున నాదులచేత తోపించజేయును, "శీర్యతే" అను శరీరపదముమొక్క వ్యుత్పత్తిచేత శరీరమని చెప్పబడుచున్నది, ఎట్లు శీర్యతే (జీర్ణమైపోవుట) యంటివేని "అహం బ్రహ్మాస్మి" (నేను బ్రహ్మనేతిని) అను బ్రహ్మత్వైక్య జ్ఞానము చేత, (జీవాత్మ పరమాత్మలు - ఒకటే అను జ్ఞానముచేత) జీర్ణమై

పోవుచున్నది. “దిహ ఉపచయే” అను వ్యుత్పత్తిచేతను “దహ భస్మీకరణే” అను వ్యుత్పత్తిచేతను, లింగదేహము నకు వృద్ధియు, ముందు కాగల క్షయమును జెప్పబడుచున్నది. ఎట్లనిన- రాగాద్యా కారముల చేత గలిగిన వికారము వృద్ధి, అట్టివృద్ధి తగ్గిపోవుటయే జీర్ణత యనఁబడును.

నార:-కారణ శరీరమనఁగ నేమి ?

మహా:-స్థూల, సూక్ష్మశరీరములకు హేతువైనదియును, అది తేనిదియును ఇట్టిదని చెప్ప నలవికానిదియును చిదాభాసు నితో గూడికొనియుండునది బ్రహ్మ ఆత్మ ఒకటేయనుజ్ఞాన ముచేత నశించునది. అదియే ఆజ్ఞాన మనఁబడును. అదియే కారణశరీరము. ‘అనాద్యవిద్యా సిర్వాచ్యా కారణోపాధిః’ అని చెప్పఁబడెను. మూఁడు ఉపాధులకంటె వేఱైన యాత్మను తెలిసికొనునది. ‘శీర్షతేతి’ అను వ్యుత్పత్తిచేత శరీరమని చెప్పఁబడుచున్నది. అది యెట్లంటేని - పరమాత్మ జీవాత్మలు ఒకటే యను జ్ఞానముచేత నశించిపోవునది కనుకను ‘దిహఉపచయే’ ‘దహభస్మీకరణే’ అనువ్యుత్పత్తుల చేత వృద్ధియు, ముందు కాగల నాశనమును చెప్పబడు చున్నది. అన్యతము, జడము, దుఃఖము, ఇవియే స్వరూపముగాగలదియని చెప్పబడెను.

నార:-అన్యతమనఁగ నేమి ?

మహా:-మూఁడు కాలములయందు అచుభవింపబడు వస్తువు అన్యతము.

నార:-జడ మనఁగ నేమి ?

మహా:-తన విషయమైనట్టియును, అన్యుని విషయమైనట్టియును జ్ఞానములేని వస్తువు జడమనఁబడును.

నార:-దుఃఖమనఁగ నేమి ?

మహా:-ఇష్టములేని వస్తువు దుఃఖ మనబడును. అనాత్మ సమష్టి వ్యష్టి స్వరూపమని చెప్పఁబడుచున్నది. సమష్టి వ్యష్ట లెట్లనఁగా - వనముసమష్టియై వృక్షము వ్యష్టియో, జన సమూహము సమష్టియై జనుడు వ్యష్టియో, ఆ ప్రకార ముగ నే అనేక శరీరములు గలదియైనప్పుడు సమష్టి యని యును, ఒకే శరీరముగ నుండునపుడు వ్యష్టియనియు, జెప్పబడును.

నార:-అవస్థాత్రయ మనఁగ నేమి ?

మహా:-జాగ్రదవస్థ, స్వప్నావస్థ, సుషుప్త్యవస్థ.

నార:-జాగ్రత్తయనఁగ నేమి ?

మహా:-ఇంద్రియములచేత అర్థములను గ్రహించుట అనఁగా మేలుకొను సమయము.

నార:-స్వప్నమనఁగ నేమి ?

మహా:-మేలుకొనుటవలన గలిగిన సంస్కారమువలన బుట్టిన విషయము.

నార:-సుషుప్తియనఁగ నేమి ?

మహా:-ఏ విషయముయొక్కయు జ్ఞానము లేకపోవుట, జాగ్ర దవస్థకును, స్థూలశరీరమునకును, అభిమానముగలవాఁడు.

విశ్వుఁడును, స్వప్నావస్థకును, సూక్ష్మశరీరమునకును, అభిమానము గలవాఁడు తైజసుఁడును, సుషుప్త్యవస్థకును కారణశరీరమునకును అభిమానముగలవాఁడు ప్రాజ్ఞుఁడును అగును.

నార:-కోశపంచక మనగ నేమి ?

మహ:-అన్నమయము, ప్రాణమయము, మనోమయము, విజ్ఞానమయము, ఆనందమయము, అనునవి. అన్నమయము అన్న వికారమును, ప్రాణమయము ప్రాణ వికారమును, మనోమయము మనోవికారమును, విజ్ఞానమయము విజ్ఞానవికారమును, ఆనందమయము ఆనందవికారమునై ఉన్నవి.

నార:-అన్నమయ కోశమను పేరుగలది స్థూలశరీర మెట్లు లయ్యెను ?

మహ:-తల్లిదండ్రులచేత అన్నముభుజింపబడి అది శుక్ల రూపముగాను, శోణిత (నెత్తురు) రూపముగాను పరిణమించును. వాని సంయోగమువలననే దేహకారముగ పరిణమించును. కోశము (ఒర)వలెనే కప్పియుండునదికనుక కోశమని చెప్పబడుచున్నది. అన్నవికారమైయుండి ఆత్మకు ఆచ్ఛాదనముగ నుండును.

నార:-అదియెట్లు ?

మహ:-పరిమితిలేని యాత్మను పరిమితిగల దానివలెను, జన్మము మొదలగు నాటుభావములయొక్క వికారములేని యాత్మను జన్మము మొదలగునాటు భావములయొక్క వికారముగల దాని వలెను తాపత్రయము మొదలగునవి లేనియాత్మను

తాపత్రయము గల దానివలెను ఆచ్ఛాదించు చున్నది. అనగా కప్పుచున్నది. ఏప్రకారము ఒర ఖడ్గమును, ఊక బియ్యపుగింజలను, గ్రుడ్డు గర్భమును కప్పనో ఆప్రకారముగనే ఆత్మను అన్నమయకోశము కప్పుచున్నది.

నార:-ప్రాణమయకోశమనఁగ నేమి ?

మహా:-కర్మేంద్రియములు యి. ప్రాణము మొదలుగాగల వాయువులు ఇవి యన్నియు గలసి ప్రాణమయ కోశమన బడుచున్నది. ప్రాణ కారణమై యుండి మాటలాడుట మొదలగునవి లేనియాత్మను మాటలాడు దానివలెను. దానము మొదలగునవి లేనియాత్మను దానముచేయు దాని వలెను, పోవుట వచ్చుట యనునవి లేనియాత్మను పోవు వచ్చు దానివలెను, ఆకలి, దప్పిలేని యాత్మను, ఆకలి, దప్పి, కలదానివలెను, కప్పుచున్నది.

నార:-మనోమయకోశ మనఁగ నేమి ?

మహా:-జ్ఞానేంద్రియములు యి. నా, మనస్సును యివియన్నియు గలసి మనోమయకోశమని చెప్పుబడుచున్నది.

నార:-అదియెట్లో వివరించి నుచువగోరెద.

మహా:-మనో వికారమయ్యుండి సంశయము మొదలగునవి లేని యాత్మను సంశయాదులు గలదానివలెను, శోకము మోహము మొదలగునవి లేని యాత్మను చూచుట మొదలగునవి కలదాని వలెను కప్పుచున్నది.

నార:-విజ్ఞానమయ కోశమనఁగ నేమి ?

మహాః:-జ్ఞానేంద్రియములు గై బుద్ధి ఇవి యన్నియు గలిసి విజ్ఞానమయకోశ మనఁబడుచున్నది.

నార:-అది యెట్లు ?

మహాః:-విజ్ఞానవికారమై యుండి కర్త కాని యాత్మను కర్త వలెను తెలిసి కొనని యాత్మను తెలిసి కొను దానివలెను, నిశ్చయము లేని యాత్మను నిశ్చయము గలదానివలెను, మాంద్యము జాడ్యము మొదలగు నవి లేని యాత్మను మాంద్య జాడ్యాదులు కలదానివలెను కప్పచున్నది.

నార:-ఆనందమయకోశమనఁగ నేమి ?

మహాః:-ప్రియము, సంతోషము, అతిసంతోషము వీనియందు బ్రవర్తించు అజ్ఞానము ప్రధానముగాగల యంతఃకరణము ఆనందమయకోశమని చెప్పఁబడుచున్నది.

నార:-అది ఏలాగు ?

మహాః:-ప్రియము, సంతోషము, అతిసంతోషము లేనియాత్మను ప్రియము, సంతోషము, అతిసంతోషము కలదానివలెను, అనుభవించునదికాని యాత్మను అనుభవించుదానివలెను మితిలేనిసుఖముగల యాత్మను మితిగల సుఖముగలయాత్మ వలెను, ఆచ్ఛాదించుచున్నది. ఆత్మకు మూఁడుశరీరముల కంటె విలక్షణత్వము (వేఱైయుండుట) చెప్పఁబడుచున్నది.

నార:-తాతగారూ, అది యెట్లు ?

మహాః:-చిన్ని మనుమడా ? చెప్పెద వినుండు, శబ్దమువలనను, అర్థమువలనను ప్రతీతి వలనను విలక్షణత్వముకలదు.

నార:-అది యెట్లు తెలిసికొనగలను ?

మహా:-“సత్” అను శబ్దము, “అసత్” అను శబ్దముకాదు. ‘అసత్’ అను శబ్దము “సత్” అను శబ్దముకాదు. “చిత్” అను శబ్దము జడము అను శబ్దము కాదు. “జడము” అను శబ్దము “చిత్” అను శబ్దముకాదు. దుఃఖ శబ్దము సుఖశబ్దముగాదు. సుఖశబ్దము దుఃఖశబ్దముకాదు, ఈ ప్రకారముగా శబ్దమునుబట్టి మూఁడు శరీరములకంటె విలక్షణత్వము చెప్పబడుచున్నది.

నార:-ఎట్లు ?

మహా:-ఉండనివస్తువు ఉండువస్తువుకాదు. ఉండువస్తువు ఉండనివస్తువుకాదు. మఱియొక సాధనములేకయే తనంతటతానే ప్రకాశించువస్తువు ప్రకాశింపనివస్తువుకాదు. ప్రకాశించువస్తువు మఱియొక సాధనము లేక తనంతటతానే ప్రకాశించువస్తువుకాదు. దుఃఖరూపమైనవస్తువు సుఖరూపమైన వస్తువుకాదు. సుఖరూపమైనవస్తువు దుఃఖరూపమైన వస్తువుకాదు. ఈవిధముగా అర్థమునుబట్టి ఆత్మకు మూఁడు శరీరములకంటె విలక్షణత్వము చెప్పబడును. ఇకబుద్ధినిబట్టి ఆత్మకు మూఁడుశరీరములకంటె విలక్షణత్వము చెప్పబడుచున్నది.

నార:-అదియెట్లు ?

మహా:-‘సత్’ విషయమైనబుద్ధి, ‘అసత్’ విషయమయినబుద్ధి, కాదు. ‘అసత్’ విషయమైనబుద్ధి ‘సత్’ విషయమైన బుద్ధి కాదు. ‘చిత్’ విషయమైనబుద్ధి జడవిషయమైన బుద్ధికాదు.

జడవిషయమైన బుద్ధి 'చిత్' విషయమైనబుద్ధికాదు. సుఖ విషయమయినబుద్ధి దుఃఖవిషయమైన బుద్ధికాదు. దుఃఖ విషయమైనబుద్ధి సుఖవిషయమైన బుద్ధికాదు. ఈ ప్రకారముగా ఆత్మకు మూడవస్థలయందును విలక్షణత్వము చెప్పబడినది. ఇక మూడవస్థలయందును సాక్షిత్వము చెప్పబడుచున్నది.

నార:-ఎట్లు ?

మహా:-జాగ్రదవస్థ పుట్టినది. జాగ్రదవస్థ వచ్చుచున్నది. జాగ్రదవస్థ రాగలదు. స్వప్నావస్థ పుట్టినది. స్వప్నావస్థ వచ్చుచున్నది. స్వప్నావస్థ రాగలదు, సుషుప్త్యవస్థ పుట్టినది. సుషుప్త్యవస్థ వచ్చుచున్నది. సుషుప్త్యవస్థ రాగలదు? ఈ ప్రకారముగా మూడవస్థలను తనకు వికారము లేకుండ తెలిసికొనుచున్నది. అందువలన ఆత్మకు పంచకోశముల కంటె విలక్షణత్వము దృష్టాంతరూపముగఁ బ్రతిపాదింపబడుచున్నది. "ఈ గోవునాది, ఈ వత్సనాది, వీడు నా కుమారుడు, ఈమె నా కొమార్తె ఈమె నా స్త్రీ," ఈ మొదలైన పదార్థములుకల పురుషుఁడు ఆ పదార్థములు తాను కాడు, వానినుండి యే ప్రకారముగ, నా అన్నమయ కోశము నా ప్రాణమయకోశము - నా మనోమయ కోశము నా విజ్ఞానమయకోశము, నా ఆనందమయ కోశము, అని ఈ ప్రకారముగా ౫ కోశములు గల యాత్మపంచకోశములు మొదలైనదికాదు, దానినుండి విలక్షణమై సాక్షియైయున్నది. "అశబ్దమస్పర్శ మరూపమవ్యయం తథా రసం నిత్య సుగంధవచ్ఛ యత్",

అనాద్యనంతం సమతః పరం ద్రువం” అని శ్రుతి ప్రమాణము. అనఁగా శబ్దము లేనిది, స్పర్శము లేనిది, రూపము లేనిది, నాశములేనిది, రసము లేనిది, నిత్యమైనది, గంధము లేనిది, ఆదిలేనిది, అంతములేనిది, మహత్తుకంటె వేఱైనది విశ్వయమైనది, ఆత్మ” అని యర్థము. ఆకారణమునలన సచ్చిదానంద రూపత్వము చెప్పబడినది.

నార:-సద్రూపమనఁగ నేమి ?

మహా:-దేనిచేతను బాధింప బడకుండుటచేత మూఁడు కారణములయందును ఏకరీతిగానే యుండుట అని చెప్పబడుచున్నది.

నార:-చిద్రూపమనఁగ నేమి ?

మహా:- మఱియొక సాధనముయొక్క అపేక్ష లేక తనంతట తాను ప్రకాశించు చున్నదియై తనయం దారోపింపబడిన సమస్త పదార్థములను బ్రకాశింపజేయుచు తాను నిజమై యుండుట చిద్రూపత్వమని చెప్పబడుచున్నది.

నార:-ఆనందరూపత్వ మనఁగ నేమి ?

మహా:-ఉత్కృష్టమైన ప్రేమకు స్థానమైయుండుట, నిత్యమై, యంతకంటె నతిశయము లేక యుండుట, ఆనందరూపత్వమని చెప్పబడుచున్నది “సత్యంజ్ఞానమనంతం బ్రహ్మవిజ్ఞానమానందం బ్రహ్మ గాతేర్దాతుః పరాయణం” అని శ్రుతి ప్రమాణము, అనగా బ్రహ్మ సత్య స్వరూపుడును, జ్ఞాన స్వరూపుడును, అంతము లేనివాఁడును, బ్రహ్మ విజ్ఞాన (విశేషజ్ఞానము) స్వరూపుడును, ఆనంద స్వరూపుడును నై

యున్నాడు. “రాతేగ్ధాతుః పరాయణం” కర్తృత్వము వలన హేతువైన బ్రహ్మకు (చతుర్ముఖ బ్రహ్మకు) ఆశ్రయమైన వాడు. అనియగ్ధము.

ఈ ప్రకారముగా నిత్యమైనట్టియు, పరిశుద్ధమైనట్టియు, జ్ఞానముతో గూడినట్టియు, ముక్తితో గూడినట్టియు, స్వభావమైనట్టియు, బ్రహ్మము నేనైతిని. అని సంశయములేకను, వాదములేకను, తప్పుఅభిప్రాయములేకను, ఎవడు తెలిసికొనుచున్నాడో వాడు బ్రతికియుండియును ముక్తుడగుచున్నాడు.

నార:-పట్చక్రలక్షణము నిరూపింపుడు.

మహా:-(౧) యోనిస్థానమందు “మూలాధార చక్రము” రక్తవర్ణమైన నాలుగుదళములును వశషస అనెడి స్వర్ణమయమైన నాలుగు అక్షరములునుగలది. ఈ కమలముయొక్క కర్ణిక (మద్దు) లో చతుష్కోణము గలదియును, ఎనిమిది శూలములచే ఆవరింపబడినదియును, పసుపురంగు గలదియును నగు భూమండలమున్నది. దాని మధ్యమందు నాలుగు భుజములుగలదియును, చేతియందు వజ్రాయుధమును ధరించినదియును, ఐరావతము నెక్కినదియును, బంగారు రంగుగలదియును నగు లంకా అనెడి భూమి బీజమున్నది. ఆ బీజమైన బిందుమధ్యమునందు చతుర్ముఖములును, చతుర్భుజములును గలిగినవాడును, దండము, కమండలము, అక్షమాలిక, అభయము అనువానిని ధరించినవాడును నగు శిశుస్వరూపమైన బ్రహ్మ యున్నాడు. ఆ రక్తపద్మమునందు రక్తవర్ణముగలదియును, చతుర్భుజ

ములుగలదియును, శూలము, ఖట్వాంగము, క్రకచము, (అంపము) పానపాత్రము అను వీనిని చేతులయందు ధరించి నదియును నగు చక్రమును నడిపించునట్టి ధాకినీ శక్తి యున్నది. కర్ణి కామధ్యమునందు మెలుపు స్వరూపమైన త్రికోణమున్నది. దాని మధ్యమందు కామవాయువుచు రక్తవర్ణ కామబీజమును నున్నది. దానిమీద నల్లనిరంగు గల స్వయంభులింగమున్నది. దానిమీద మూడున్నర వలయ స్వరూపమైయుండు కుండలినీశక్తియున్నది. దాని మీదిలింగముమీద దండాకారముగ చిత్కళయున్నది.

(౨) లింగమూలమునందు గల “స్వాధిష్ఠాన చక్రము” మెలుమువంటి ప్రకాశముగల బిందువుతోఁ గూడిన బభమ య ర ల, అనెడి ఆఙ్గరములుగల సిందూర వర్ణమైన ఆఙ్గ దళములతోఁ గూడినదిగా నున్నది. ఆకర్ణి కయందు అర్ధచంద్ర స్వరూపమైన యెనిమిది దళములుగల తేల్లనైన జలమండల మున్నది. దానిమధ్యమందు పాశమును చేత ధరించినదియును, మకరవాహా నాధిష్ఠిత మైనదియును నగు వం అనెడి అష్ట బీజమున్నది. దాని మధ్యమందు విష్ణువు చతుర్భుజుడై శంఖ చక్రగదా పద్మధారియై, పీతాంబరుడై, వనమాల, శ్రీవత్సము, కౌస్తుభము అనువానిని ధరించినవాడై, గరుడారూఢుడై యశావనస్వరూపుడై యున్నాడు. ఆకర్ణి కయందు రక్తపద్మము మీద కృష్ణవర్ణమును చతుర్భుజములును, త్రిలోచనములును మూడు నేత్రములు, వక్రదంతములును భయంకర స్వరూప మును గల ‘రాకినీ’ యనెడి శక్తి శ్వేతాన్నము నందును రక్త ధారయందును ప్రియముగలదై శూలము, శంఖము, డమరుకము, ఉలి వీనిని చేతులందు ధరించియున్నది.

(3) నాభిస్థాన మందుగల “మణిపూరకము” మేఘచ్ఛాయగలదియై డ థ ణ త థ ద థ న ప ఫ అను పది యక్షరములతో గూడిన పది దశములు గలదియై యున్నది. ఆకర్ణికయందు త్రికోణాకృతియును, ఆ త్రికోణమునకు బయట మూడుస్వస్తికములతో గూడినదియును, (ఊర్ధ్వమైన నాలుగు కడపలు గలరెండు రేఖలు స్వస్తికమనబడును.) రక్తవర్ణము గలదియును నగు అగ్నిమండలమున్నది. దాని మధ్యమందు చతుర్భుజములు గలదియును, వజ్రము, శక్తి, వరము, అభయము అనువానిని ధరించినదియును, మేషవాహనా రూఢయైనదియునునగు రం. అనెడి అగ్నిబీజమున్నది. దానియందు వృషభాఊధుఁడును, రక్తకాంతి గలవాడును, రెండుభుజములుగల వాఁడును వరము, అభయము అనువానిని ధరించినవాఁడును శ్వేతభస్మము, శ్వేతాభరణము మొదలగు వానిచే తెల్లగాఁ జేసికొనబడిన దేహము కలవాడును, వృద్ధ స్వరూపుఁడును నైనరుద్రుఁడున్నాఁడు, కర్ణికయందలి రక్తపద్మమునందు త్రిముఖము, త్రినేత్రము. చతుర్భుజము, వక్రదంతములు అనునవిగలదియును, కృష్ణ వర్ణమైనదియును, వజ్రము, శక్తి, అభయము, వరము అను వీనినిధరించినదియును, రక్తముతోఁగూడిన కేశరాన్నము, మాంసము అనువానిని అభిలషించినదియునునగు “లాకిని” అనెడి శక్తియున్నది.

(౪) హృదయస్థానమందు గల “అనాహత చక్రము” దాసనపుష్పమువంటి సిందూరవర్ణముగల బిందువుతోఁగూడిన క ఖ గ ఘ జ చ ఛ జ ఝ ఞ ట ఠ అను ద్వాదశక్షరములతో గూడినట్టి ద్వాదశదశములు గలిగి యున్నది. ఆకర్ణికయందు ధూమ్ర (పొగ) వర్ణము గల షట్కోణాకృతియైన వాయు

యును, పాశము, అంకుశము, ధనుస్సు, బాణము అను వానిని హస్తములందు ధరించినదియున్న నై యున్నది.

(౬) భూమధ్యమందలి “ఆజ్ఞాచక్రము” చిత్రవర్ణము గల హ, ఊ యనెడి రెండక్షరములతోఁ గూడినట్టి శ్వేతకాంతి మైన రెండు దళములు గలది. కర్ణికమధ్యము నందు చక్రమును నడిపించునట్టి “హాకిని” యనెడి శక్తి శ్వేతవర్ణము కలదియును, రక్తకాంతి గల ఆటుముఖములును, మూఁడు కన్నులును, ఆటుభుజములును గలదియును, వరము, అభయము, అక్షమాల, కపాలము, డమరుకము, పుస్తకము అనువానిని ధరించి నదియును, శుక్ల పద్మమునకు మీఁద వసించునదియున్న నై యున్నది. త్రికోణమునందు విద్యుత్కాంతి (మెఱుమురంగు) వలె శ్వేతవర్ణమైన “హితా” అనెడి లింగమున్నది. దాని మీఁద త్రికోణమునందు ప్రణవ స్వరూపమైన అంతరాత్మ దీపము వంటి జ్యోతియైయున్నది. దాని చతుర్దిక్కులయందును, అంతరిక్షమునందు విస్ఫులింగ బింబములచే ఆవృతమైనది యును, జ్వలించుచుండెడి దీపమువంటి తనయొక్క తేజస్సు వలన మూలముమొదలు బ్రహ్మరంధ్రమువఱకును ప్రకాశించు నదియున్న నై న జ్యోతియున్నది. దానిమీఁద సూక్ష్మస్వరూప మైన మనస్సున్నది. దానిమీఁద చంద్రమండలమునందు శక్తితోఁగూడిన ‘హంస’మనెడి పరమశివమున్నది. దీనికి మీఁద కారణ- అవాంతరశరీరమును సహస్రదళకమలము మొదలగు వాని స్థానమును, స్వరూపము మొదలగునవియు నున్నవి.

మఱియు నీషడాధారలక్షణము గ్రంథాదులందు వేఱు వేఱుగాఁ జెప్పబడియున్నది. ఇది షట్చక్ర నిరూపణము.

నార:- శ్లో॥ “నమశ్శివాయ గురవే నాదబిందు కలాత్మకే ।

నిరర్జునే పదంయాతి నిత్యం యత్రపరాయణః”

తా॥ శివ (సుఖ) స్వరూపమైన లేక ఈశ్వరభిన్నమైన గురువునకు లేక సర్వాంతర్యామి స్థితిచే సకల జగములకును, ఉపదేశించు శివుడనెడి ఈశ్వరుడైన నాదబిందు స్వరూపుడైన గురువునకు నమస్కారము. వారియెడల (నాదబిందు కలాత్మక స్వరూపమైన శివమును గురువునెడల) ప్రతిదినమును స్మరణగల పురుషుడు నిరంజన (అంజనమనెడి మాయోపాధి లేని) పదమైన బ్రహ్మమును బొందుచున్నాడు.

“నమస్తే నాథభగవన్ శివాయ గురురూపిణే !” శివ యనెడి గురు స్వరూపమైన భగవంతుడా ! నాథుడా ! నీకు నమస్కారము, అనుదానివలన ఈశ్వరభిన్నుడు గురువని చెప్పబడెను. “సపషపూర్వేషామపి గురుః, కాలేనానవచ్ఛేదాత్” అతడు (ఈశ్వరుడు) త్రికాలాబాధ్యుండగుటచేత బ్రహ్మదులగువారికి గూడ గురువు (ఉపదేశకర్త)గా నున్నాడు. అని పాతంజల యోగశాస్త్రమునందు చెప్పబడి యున్నది. నాదమనగా కంచుగంట మ్రోగునట్లు కలుగు దీర్ఘమైన ధ్వని బిందువనగా అనుస్వారమునకు (బిందువునకు) తర్వాత కలుగునట్టిధ్వని. కల అనగా నాదముయొక్క ఏకదేశము నాద బిందు కలాత్మక స్వరూపమైన శివుడనెడి గురువనగా నాదానుసంధానము గలవాడని భావము. పూర్వపాదముచేత గురువునకును శివునకును అభేదము సూచింపబడినది. అని, స్వామీ, వైకుంఠ శ్రీ కంఠా ? సెలవిచ్చియుంటిరి. అది సమాధివలన గలుగునంటిరి. ఆ సమాధియెట్లు ? ఎన్నివిధములు ? మొద

లగు సంగతి సందర్భములు ఆనతియ వేడెద. స్వామీ నమః
స్థారము. గురుమూర్తి? నమస్థారము. వేద వేద్యా, నమస్థారము.
శ్రీమహా:- ప్రియశిష్యా! నారదా! షాతా! నుడివెడ
అవధారు (వినుము)

స మా ధి క్ర మ ము

శ్లో॥ అథేదానీం ప్రవక్ష్యామి సమాధిక్రమముత్తమమ్
మృత్యుఘ్నంచసుఖోపాయం బ్రహ్మనందకరం పరమ్॥

తా॥ తరువాత కోటి సమాధి క్రమముల యందు
ఉత్కృష్టమైనందువలన ఉత్తమమనియు, స్వేచ్ఛగా దేహ-
మును విడుచునట్టి స్థితినిగలుగ జేయుటవలన మృత్యువును
నశింపజేయునది యనియును తత్త్వజ్ఞానోదయముచేతను మనో-
నాశ వాసనాక్షయములచేతను జీవన్ముక్తి సుఖమును బొందు
టకు సాధనమగుటవలన సుఖోపాయమనియు, ప్రారబ్ధకర్మము
క్షయమగునప్పుడు జీవబ్రహ్మలయొక్క అభేదముచేత అత్యంత
బ్రహ్మనంద ప్రాప్తియైన విదేహముక్తి కలుగుటవలన పర
బ్రహ్మనందమును నొసంగునది యనియును, చెప్పబడెను.
ఇందు శాంత, ఘోర, మూఢముల నెడి చిత్తముయొక్క సకల
వృత్తులును సంస్కారముతోగూడ సమాధిచేత నిరోధమగు
నప్పుడు (“జీవన్నే వేహ విద్వాన్ హర్ష శోకాభ్యాం విము-
చ్యతే”. విద్వాంసుడు (బ్రహ్మజ్ఞాని) ఇచ్చట జీవునితోగూడ
నుండియే సుఖదుఃఖములనుండి విముక్తుడగుచున్నాడు. అను
వేదవాక్యము ప్రకారము : చెప్పినట్లు నిర్వికార స్వరూపము

నందు నిలుచునట్టి జీవన్ముక్తి కలుగుచున్నది. పరముక్తి యనునది, ప్రాప్తించిన భోగములయొక్క అవసానావస్థయందు అంతఃకరణగుణములయొక్క ప్రళయము (నాశనము) వలన జౌపాధికరూపాత్యంత నివృత్తియందు అత్యంత స్వరూపావస్థానమైన (స్వరూపస్థితియైన) ప్రళయమువలన సిద్ధించుచున్నది. మేలుకొలుపును నిరోధించు సమాధి సంస్థారములు మనస్సునందు లయమగుచున్నవి. మనస్సు అస్మితయందును, అస్మిత మహత్తునందును, మహత్తు ప్రభానమునందును, ఈ ప్రకారముగా చిత్తగుణములయొక్క ప్రతి సర్గము (తమయొక్క కారణమందు లయమగుట) కలుగుచున్నది. అట్లయినచో జీవన్ముక్తునికి మేలుకొలుపు కాలమందు “నేను బ్రాహ్మణుడను”. “నేను మనుష్యుడను” అనెడి వ్యవహారము గోచరమగుటచేత చిత్తము మొదలగువాని వలన జౌపాధికస్థితి కలుగుటంబట్టి చింతపండుచేత పాలకు చెఱుపు కలిగినట్లు స్వరూపమునకు చెఱుపు కలుగునుకదా యనఁగా అట్లుకలుగదు. సంప్రజ్ఞాత సమాధియందు అనుభవింపఁబడిన ఆత్మసంస్కృతము యథార్థ (తత్త్విక) మనెడి నిశ్చయముండుటవలనను, అయథార్థమైన అన్యథాభావము (అన్యథాస్థితి) అవికారిత్వ - అప్రయోజకముగా నుండుటవలనను, చింతపండుచేత పాలు పెరుగగునను దృష్టాంతము వేఱుపడుటవలనను, పురుషునకు అంతఃకరణజౌపాధిగల నేను బ్రాహ్మణుడను అనెడి వ్యవహారము స్ఫటికమునకు మంకెన (దాసన) పుష్పముయొక్క సన్నిధానమైన ఉపాధి స్వరూపమువలె యథార్థము కాదు. దాసన పుష్పము పోయిన కాలమునందు స్ఫటికమునకు స్వస్వరూపస్థితి మాఱుబాటు చెందనియట్లు

పురుషునకు అంతఃకరణముయొక్క సకల వృత్తులును నిరోధ మైన కాలమునందు చెఱుపు కలుగకయే యుండును.

సమాధి పర్యాయ పదములు

శ్లో॥ “రాజయోగ స్సమాధిశ్చ ఉన్మనీచ మనోన్మనీ ।
అమరత్వం లయస్తత్త్వం శూన్యాశూన్యం పరంపదం ॥

శ్లో॥ “అమనస్కం తథాద్వైతం నిరాలంబం నిరంజనం ।
జీవన్ముక్తిశ్చ సహజా తుర్యాచే త్యేకవాచకాః ॥”

తా॥ రాజయోగము, సమాధి, ఉన్మనీ, మనోన్మనీ, అమరత్వము, లయము, తత్త్వము, శూన్యాశూన్యము, పరమ పదము, అమనస్కము, అద్వైతము, నిరాలంబము, నిరంజనము, జీవన్ముక్తి, సహజము, తుర్యము, అనునివి యన్నియును సమాధినామములు.

సమాధి లక్షణము

శ్లో॥ సలిలేనైవం యద్వత్సమ్యం భవతియోగతః
తథాచ మనసోరైక్యం సమాధి రభిధీయతే ॥”

శ్లో॥ యదాసంక్షీయతేప్రాణో మానసంచ ప్రళీయతే
తదా సమరసత్వంచ సమాధిరభిధీయతే ॥”

శ్లో॥ “తత్సమంచ ద్వయోరైక్యం జీవాత్మ పరమాత్మనోః
ప్రణవ్త్వ సర్వసంకల్పః సమాధి స్సోఽభిధీయతే.”

తా॥ జలమునందు ఉప్పు చేరుటవలన నెట్లు నీటియొక్క సామ్యమును (ఐక్యమును) బొందుచున్నదో, అట్లు ఆత్మకును

మనస్సునకును గలుగునట్టి యైక్యము సమాధి యనఁబడును. ఎప్పుడు ప్రాణము లణగిపోయి మనస్సును అణఁగుచున్నదో, అప్పుడు కలుగు సమరసత్వము సమాధియనఁబడును. జీవాత్మ పరమాత్మలనెడి రెంటియొక్క ఐక్యమగు సంబంధము కలిగి సకల సంకల్పములును నష్టమగుటయు, సమాధియనఁబడును.

రాజయోగమహిమ

శ్లో “రాజయోగస్య మాహాత్మ్యం । కో విజానాతి తత్త్వతః
జ్ఞానం ముక్తిః స్థితిః సిద్ధి ర్గురువాక్యేన లభ్యతే”

తా॥ రాజయోగ ప్రభావమును నిశ్చయముగా ఎవడు ఎఱుఁగును? అనఁగా ఒక్కఁడును తెలియఁడు. రాజయోగము చేత స్వరూపాపరోక్షానుభవమైన జ్ఞానమును, విదేహముక్తియును, నిర్వికారస్వరూప స్థితియును, అణిమాదిసిద్ధులును గురువాక్యముచేతఁ బొందఁబడుచున్నవి.

“పూర్వాచరితపుణ్యేన లబ్ధ్వాజ్ఞానం గురోర్ముఖాత్”
పూర్వమాచరించిన అనఁగా వెనుకటి జన్మలయందుచేసిన, పుణ్యముచేత సాధనచతుష్టయమును సాధించుట యనెడి ప్రథమాభ్యాసమును పూర్వపుణ్యముచేత, గురువునుండి జ్ఞానము లభ్యమగుచున్నది. అని నారాయణ సంహితయందును, “యథాజన్మాంధస్య స్వరూపజ్ఞానం నవిద్యతే తథాగురూపదేశేనవినా కల్పకోటి శతైరపి తత్త్వజ్ఞానం నజాయతే, అనఁగా జాత్యంధునకుఁ బుట్టుగుడ్డికి, వస్తువులయొక్క స్వరూపజ్ఞానమెట్లు తెలియదో అట్లే గురూపదేశములేక నూఱుకోటి.

కట్టకాలములు యత్నించినను తత్త్వజ్ఞానము కలుగ నేరదు,
అని మహానారాయణోపనిషత్తు నందును, చెప్పబడియున్నది.

శ్లో॥ “దుర్లభో విషయత్యా గో దుర్లభం తత్త్వదర్శనం
దుర్లభా సహజావస్థా సద్గురోః కరుణాంవినా॥”

తా॥ సద్గురువుయొక్క కృప లేనియెడల దారాది ఇహ
లోకమునందలివియును, అమృతాది పరలోకమునందలివియును
నగు) విషయములయొక్క త్యాగమును, (భోగేచ్ఛలేమియును,
ఆత్మా పరోక్షానుభవమైన తత్త్వ దర్శనమును, (ఆత్మసాక్షా
త్కారమును) తుర్యావస్థయనెడి సహజావస్థయునుదుర్లభము.
(పొందశక్యముకాదు)

అథ విషయశబ్దస్య వ్యాఖ్యాన్యమః

శ్లో॥ విశేషేణ పిణ్యంతి అవబధ్నా తి ప్రమావతారం
స్వసంగే నేతి విషయః॥”

తమ సంగముచేత ప్రమాత విశేషముగా కట్టబడుట
చేత విషయములనబడెను. గురుకృపచేత సమస్తమును సుల
భము అని భావము, ప్రమాతాదులను విచారసాగరమున విశే
షముగా గనందగును.

శ్లో॥ “వివిధై రాసనైః కుమ్భైర్విచిత్రైః కరుణైరపి
ప్రబుద్ధాయాం మహాశక్తౌ ప్రాణశూన్యే ప్రళీయతే”

తా॥ నానావిధ మత్సేంద్రాసనాది ఆసనములచేతను,
నానావిధ కుంభములచేతను, నానావిధ హతసిద్ధియందు
మిక్కిలి ప్రయోజనములగు మహాముద్రాది, కరణములచేతను,
కుండలియనెడి మహాశక్తి మేల్కొను నపుడు ప్రాణవాయువు
శూన్యమనెడి బ్రహ్మ రంధ్రమునందు లయమగుచున్నది.

“విచిత్రైః” “వివిధైః” అనునది కాకాక్షిగోళక న్యాయము చేత రెండు స్థలములయందును అన్వయించును. వ్యాపారము లేమియే ప్రాణముయొక్క లయము (ప్రళయము) నార:-కాకాక్షిగోళక న్యాయమన నేమి?

మహా:-కాకాక్షిగోళకన్యాయ మనఁగా- కాకికిగల ఒక కను గ్రుడ్డే రెండు ప్రక్కల యందుండు గోళములయందు వచ్చును. అనఁగా, ఏప్రక్కతిరుగునో ఆప్రక్కకు ఆగ్రుడ్డు తిరిగివచ్చి చూపును నొసంగును.

నార:-కుండలీశ క్తి ప్రబోధాదులును ముద్రానామ మహిమాదులు తెలుపగోరెదను.

మహా:- శ్లో॥ ప్రాణస్య శూన్యపదవీ తథారాజపదాయతే
తదాచిత్తం నిరాలంబం తదాకాలస్యవశ్చనమ్॥”

తా॥ శూన్యపదవి యనెడి సుషుమ్న ప్రాణవాయువు యొక్క రాజమార్గముగా ఆచరింపబడుచున్నది. (సుఖముగా పోవుటవలన) అప్పుడు చిత్తము నిరాలంబ (నిర్విషయ) మగుచున్నది. అప్పుడు కాలుని జయించుటయు కలుగుచున్నది.

చిత్తము నిరాలంబనుగునప్పుడు యమునివలని భయము లేదు. అనఁగా ఇట్టియోగికి మరణములేదని యభిప్రాయము. ఇంక సుషుమ్నానాడియొక్క పర్యాయపదములు చెప్పబడుచున్నవి.

శ్లో॥ “సుషుమ్నా శూన్యపదవీ బ్రహ్మరస్త్రిం మహాపథః
శ్మశానం కామభవీ మధ్యమార్గశ్చ త్యేకవాచకాః”

తా॥ సుషుమ్న, శూన్యపదవి, బ్రహ్మరంధ్రము, మహాపథము, శ్మశానము, శాంభవి, మధ్యమార్గము అనునివి ఏకవాచకములు, అనఁగా ఈ ౭ న్ను సుషుమ్నకు పర్యాయపదములు.

సకల ప్రయత్నముల చేతను కుండలిని యొక్క మేలుకొలుపును ఆచరింపవలయును.

కుండలిని ప్రబోధ విశేషము

శ్లో॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన ప్రబోధయితు మిశ్వరీమ్
బ్రహ్మద్వారము ఖేనుప్తాం ముద్రాభ్యాసంసమాచరేత్ ॥ ”

తా॥ కాబట్టి (కుండలిబోధముచేతనే షట్చక్రభేదము మొదలగునవి కలుగుటచేత) పూర్ణప్రయత్నముతోడ బ్రహ్మద్వారముయొక్క (సచ్చిదానంద లక్షణబ్రహ్మమును బొందుటకు ఉపాయమైన సుషుమ్నయొక్క) ముఖమునందు (సుషుమ్నాద్వారమును ముఖముచే మూసికొని) నిద్రచేయునట్టి ఈశ్వరియైన కుండలిని మేలుకొలుపుటకు మహాముద్ర మొదలగునవి చక్కఁగా అభ్యసించవలయును.

ఇక దశవిధ (పదిరకములైన) ముద్రాదులయొక్క నామములను జెప్పుచున్నాను.

శ్లో॥ మహాముద్రా మహాబద్ధో మహావేదశ్చ ఖేచరీ
ఉడ్యానం మూలబంధశ్చ బద్ధో జాలన్ధరాభిధః
కరణీ విపరీతాఖ్యా వజ్రోలీ శక్తిచాలనమ్ ”

తా॥ మహాముద్ర, మహాబంధము, మహావేధము, భేచరి, ఉద్యానము, మూలబంధము, జాలంధరబంధము, విసరీతకరణి, వజ్రోలి, శక్తిచాలనము అనునివి ముద్రలనబడును.

ముద్రాలక్షణము-ధ్యానబిందు, యోగకుండలి, యోగచూడామణి, యోగతత్త్వము మొదలైన యుపనిషత్తులయందును, శివసంహిత, గోరక్ష సంహితలయందును చెప్పబడియున్నది.

వాసిష్ఠమునందు “అపానమును సంకుచితము చేయుటయును, ప్రాణమును నిరోధించుటయును, కొండనాలుకమీద నాలుకను ఉంచుటయును యోగసాధనమగును” ఇది భేచరీ ముద్రాలక్షణము దశవిధముద్రలయొక్క ఫలమేమనగా?

శ్లో॥ ఇదంహిముద్రాదశకం జరామరణ నాశనమ్

ఆదినాథోదితం దివ్య మష్టేశ్వర్య ప్రదాయకమ్॥

వల్లభం సర్వసిద్ధీనాం దుర్లభం మరుతామపి

గోపనీయం ప్రయత్నైన యథారత్నకరణ్ణకమ్॥

కస్యచిన్నైవ వక్తవ్యం కులస్త్రీసురతం యథా॥ ”

తా॥ ఈ దశవిధ (పది) ముద్రలు జరామరణములను బోగొట్టునవిగను, ఆదినాథులచే జెప్పబడినవిగను, ఆదినాథులనగా- షడర్థలోచనుడైన సర్వసర్వేశ్వరుండని యర్థము. దివ్య (ఉత్తమ)మైనవిగను, అణిమాద్యష్టేశ్వర్యముల నిచ్చునవిగను, కపిలాది సకలసిద్ధులకును, ప్రియమైనవిగను, దేవతల చేతను బొందుటకు సాధ్యము కానివియును నై యున్నవి. ఇవి రత్నములబరిణివలె మిగుల ప్రయత్నముచేత దాచడలిగినవి. స్త్రీసంగమమువలె పరుల కెవరికిని చెప్పదగినవికావు.

అష్టేశ్వర్యము లనగా

అణిమ, మహిమ, గరిమ, లఘిమ, ప్రాప్తి, ప్రాకామ్యము, ఈశత్వము, వశిత్వము అనునవి.

౧. అణిమ:-సంకల్పనూత్రముచేత ప్రకృతిని (స్వభావమును) నశింపఁజేయుటవలన పరమాణువువలె శరీరము నూత్తమగుట.
౨. మహిమ:- ప్రకృతిని పూరింపఁజేయుటవలన ఆకాశాదుల వలె దేహము పెద్దది యగుట.
౩. గరిమ:-మిగుల తేలికగానుండు దూది మొదలగునవి పర్వతము మొదలగు వానివలె బరువగుట.
౪. లఘిమ:- మిగుల బరువుగల కొండ మొదలగునవి దూది వలె తేలికయగుట.
౫. ప్రాప్తి:- సర్వమును ఎదురుగా వచ్చుట.
౬. ప్రాకామ్యము:- భూమినందుండియే ఆకాశమందలి నక్షత్రములను తాకునట్లుగా కొరినదంతయు చేసికొనుట.
౭. ఈశత్వము:-జలమునందువలె భూమియందును మునుగుట, భూత భౌతికములను సృష్టించుట, రక్షించుట, సంహరించుట మొదలగునవి.
౮. వశిత్వము:- భూతభౌతికములను స్వాధీనము (వశము) చేసికొనుట.

చంద్ర సూర్య విపరీత విధానము

శ్లో॥ “అధశ్చిరాశ్చోర్ధ్వపాదం త్షణంస్యా త్ప్రథమేది నే
క్షణాచ్చకిశ్చి దధిక మభ్యసేచ్చ దినేది నే॥”

తా॥ భూమియందు శిరస్సునుంచి రెండు చేతులతో నడుమును పట్టుకొని భుజముమొదలు మోచేతులవఱకునైన భుజములతోను, మెడ, శిరస్సు వీనియొక్క వెనుకటి భాగము నందనెడి వానితోను భూమియందాన్ని, మీదుగా కాళ్ళను చాచి మొదటిదినము ఒకక్షణమును, ఇట్లు దినదినము ఒక్కొక్క క్షణము అధికముగను ఉండవలయును.

విపరీత కరణి గుణము

శ్లో॥ కలితం పలితంచైవ షణ్మాసోర్ధ్వం నదృశ్య తే
యామమాత్రంతు యోనిత్య మభ్యసే త్సతు కాలజిత్॥

తా॥ సాధకునియొక్క శరీరమునందు ఆఱు నెలలకు మీఁద నడలు నరలు కనబడవు. ఏసాధకుడు జాముసేపు ప్రతినిత్యమును అభ్యసించుచున్నాఁడో, వాఁడు యముని జయించినవాఁడగుచున్నాఁడు.

ఇందువలన యోగము ప్రారబ్ధకర్మమును ప్రతిబంధించు చున్నదనుట సూచింపబడినది.

శ్లో॥ స్వదేహారమృకస్యాపి కర్మణః సంక్షయావహః
యో యోగః పృథవీపాల శృణుతస్యాపిలక్షణమ్.

ఓ రాజా ! తన శరీరమునకు కారణమైన కర్మమును నశింపజేయు యోగమేదియో దాని లక్షణమును వినుము. అని విష్ణుధర్మమునందు చెప్పబడియున్నది.

శ్లో॥ యథా ప్రారబ్ధకర్మ తత్త్వజ్ఞానా ప్రబలమ్
తథా తస్మాదపి కర్మణో యోగాభ్యాసః ప్రబలమ్
అతఏవ యోగీనా ముద్దాలక, వీతహవ్యాదీనాం
స్వేచ్ఛయా దేహత్యాగ ఉపపద్యతే”

ఎట్లు ప్రారబ్ధకర్మము తత్త్వజ్ఞానమునకన్న ప్రబలమో అట్లే ఆ కర్మముకంటె యోగాభ్యాసము ప్రబలము, కావున ఉద్దాలక వీతహవ్యులు మొదలగు యోగులకు స్వేచ్ఛగా తమ యిష్టప్రకారము, దేహమును విడుచుటతగును. అని వీద్యారణ్య స్వాములచే జీవన్ముక్తి ప్రకరణమునందు చెప్పబడియున్నది.

“దేహం జహ్య త్సమాధినా” సమాధిచేత దేహమును విడుచుచున్నాడు. అని శ్రీమద్భాగవతమునందును చెప్పబడి యున్నది.

ఇక వజ్రోలియందు ప్రవృత్తిని గలుగఁజేయునిమిత్తమై తత్ఫలమును వ్యక్తి కరించుచున్నాను.

వ జ్రో లీ మ హి మ

శ్లో॥ స్వేచ్ఛయా వర్తమానోఽపి యోగోక్తైర్నియమైర్విదా
వజ్రోలీం యోవిజానాతి సయోగీసిద్ధభాజనమ్॥”

తా. ఎవఁడు (వీలభ్యాసి) వజ్రోలి ముద్రను విశేష ముగా స్వానుభవముచేతఁ దెలియుచున్నాఁడో, ఆయోగి యోగశాస్త్రమునందుఁ జెప్పబడిన బ్రహ్మచర్యాది నియమములు లేకయే స్వేచ్ఛగా నుండినను, అణిమాది సిద్ధులకు పాత్రు (అణిమాద్యైష్ట్యైశ్వర్యములు కలవాఁ) డగుచున్నాఁడు.

వజ్రోలిసాధనమునకు వలయు రెండు వస్తువులను చెప్పెద.

శ్లో॥ తత్రవస్తుద్వయంనక్ష్యే దుర్లభంయస్యకస్యచిత్
క్షీరంచైకం ద్వితీయంతు నారీచవశవర్తనీ॥

తా. వజ్రోలి సాధనమందు ఉపయుక్తములైనవి రెండు. అవి (ధనములేని) వానికి దుర్లభము. ఒకటి (త్రాగుటకొఱకు) పాలు. మఱొకటి స్వాధీనమైనస్త్రీ. సంభోగానంతరము ఇందియము బలహీనము గలది యగుటచేత బలము కొఱకై పాలు త్రాగవలయును. కొందఱు పాలు త్రాగుటను అభ్యాస కాలమందు ఆకర్షణముచేయుట కొఱకని చెప్పెదరు.

వజ్రోలి ముద్రాలక్షణము

శ్లో॥ మేహనేషశనైస్సమ్య గూర్ధ్వాకుశ్చన మభ్యసేత్
పురుషోప్యధవానారీ వజ్రోలీసిద్ధిమాప్నుయాత్॥

తా. బిందువు బయలు వడుటకు సాధనమైన సంభోగానంతరము పురుషుడైనను, స్త్రీయైనను, మెల్లగా చక్కగా యత్నపూర్వకముగా గూర్హస్థానమును లాగుటకు (బిందువును మీదికి గ్రహించుటను) చేయ వలయును. అందువలన వజ్రోలిముద్రయొక్క సిద్ధిని బొందుదురు.

వజ్రోలివలన బిందువు సిద్ధించుటకు సులభమైన యుపాయము “శివసంహితయందు” చెప్పబడి యున్నది. ఎట్లనగా తాను మూత్రము వదలు నప్పుడు దానిని వాయువుచేత బలముగా మీదికిలాగి కొంచెము కొంచెముగా విడువ వలయును. మఱిల గురూపదేశ ప్రకారము మీదికి లాగవల

యును. ఇట్లు ఆటనెలలు ప్రతిదినమును అభ్యసించిన యెడల మహాసిద్ధిని యొసంగు బిందుసిద్ధికల్గును. నూలుగురు యువతులతో గూడినను బిందువు నశింపదు. తరువాత—

శ్లో॥ నారీభగేపశద్భిర్ధందు మభ్యాసేనోర్ధ్వమాహారేత్

తా॥ రతికాలమునందు స్త్రీ చిహ్నమునందు బిందు పతనమునకుముందే బిందువును గ్రహింపని యెడల, బిందు పతనమైన యనంతరమైనను గ్రహింపవలయును.

శ్లో॥ “చలితంచ నిజంబిన్దు మూర్ధ్వమాకృష్య రక్షయేత్”

చకారమువలన తనబిందువుతో స్త్రీయొక్క శోణితమును గ్రహింపవలయును.

వజ్రోలీగుణః కథ్యతే

శ్లో॥ ఏవం సంరక్షయేద్భిస్త్వం మృత్యుం జయతియోగవిత్
మరణం బిందుషాతేన జీవనం బిందుధారణాత్॥

తా. ఇట్లు బిందువును రక్షించుకొను యోగవేత్త మృత్యువును జయించు చున్నాఁడు. బిందు స్థలనము వలన మరణమును, బిందు ధారణమువలన జీవనమును కలుగుటంబట్టి బిందువును రక్షింపవలయును.

శ్లో॥ సుగంధోయోగినాందేహీ జాయతేబిన్దుధారణాత్
యావద్భిస్త్వః స్థిరోదేహీ తావత్కాలం భయంకుతః॥

తా॥ వజ్రోలి అభ్యాసకులైన యోగిజనముయొక్క దేహమందు బిందు ధారణముచేత సుగంధము (పరిమళము) కలుగుచున్నది. ఎంతకాలము దేహమునందు బిందువు నిలిచి

యుండునో అంతకాలము వఱకును వారికి మృత్యు భయము లేదు.

శ్లో॥ చిత్తాయ త్తం నృణాం శుక్రం శుక్రాయ త్తంచ జీవితం
తస్మాచ్ఛుక్రం మనశ్చైవ రక్షణీయం ప్రయత్నతః.

తా. పురుషులయొక్క శుక్లము (చిత్తము చలించిన యెడల చలించుచున్నది. చిత్తముస్థిరపడినచో నిలుచునదియగు చున్నందువలన) చిత్తాధీనమైయున్నది. శుక్లము నిలిచినయెడల జీవనమును, శుక్లమునష్టమైనయెడల మరణమును కలుగుటవలన జీవనము శుక్లాధీనమైయున్నది. కావున శుక్లమును మనస్సును ప్రయత్నము చేత రక్షింపవలయును. అవశ్యముగా బిందువును రక్షింపవలయును.)

శ్లో॥ ఋతుమత్యా రజోవ్యేవం నిజం బిన్దుంచ రక్షయేత్”

తా. ఇట్లు మున్ను చెప్పబడిన అభ్యాసమువలన, ఋతుస్నానము చేసిన స్త్రీయొక్క రజస్సును, తనయొక్క శుక్లమును రక్షింప (గ్రహింప = ఆకర్షింప = లాగ) వలయును.

శ్లో॥ “సహజోలి శ్చామతోలి ర్వ్రజోల్యా భేదయేకతః
జలేషుభస్మనిక్షిప్య దగ్ధగోమయసమ్భవమ్.”

తా॥ సహజోలియును, అమరోలియును, ఒకే ఫలము గలవిగా నుండుటవలన, అవి వ్రజోలి భేదమగును, గోమయమును కాల్చుటవలన, గలుగు మంచి విభూతిని జలము నందువైచి (జలముచేకలిపి) క్రింది శ్లోకముతో నన్వయము.

శ్లో॥ వజ్రోలీ మైథునాదూర్ధ్వం స్త్రీపుంసోః స్వాంగ తేపనమ్
ఆసీనయోః సుఖేనైవ ముక్తవ్యాపారయోః క్షణాత్”.

తా॥ వజ్రోలి ముద్రానిమిత్తము సంభోగానంతరము
క్షణము సేపు (రత్యుత్సవమున కనంతరము) ఉండి మఱలిన
వ్యాపారముగల (రత్నిక్రియలేని) వారై, ఆనందముగానుండు
నప్పుడు స్త్రీ పురుషులిర్వురును సుఖమైన అంగములందు
(పైని చెప్పిన విభూతిని) పూసికొనవలయును. ఈ విభూతి
ధారణమువలన శీతల, సన్నిపాతాది రోగములు నశించును,
శిరస్సు, లలాటము, నేత్రము, హృదయము, భుజము, చేతులు
అను నీచోటులందు విభూతిని లేపనము చేయవలయును.

శ్లో॥ అభ్యాసానిస్సృతాంచాస్త్రీం విభూత్యాసహమిశ్రయేత్
ధారయేదుత్తమాంగేషు దివ్యదృష్టిఃప్ర జాయతే॥

తా. అమరోలి అభ్యాసమువలన దూరదృష్టి (భూత
భవిష్య ద్వర్తమాన కాలములయందు దాఁచఁబడినవియగు
దూరమందలి పదార్థములు విశేషముగా గనదగుదృష్టి) మిక్కిలి
కలుగుచున్నది.

అమరోలిని అభ్యాసముచేయు విధము శివాంబు కల్ప
మందు గననగును. శివాంబు=అమరవారుణి.

పురుషుని వజ్రోలి సాధనము చెప్పితి. స్త్రీ యొక్క
వజ్రోలీ సాధనమును గూడ చెప్పెదను.

స్త్రీ వజ్రోలీ సాధనము

శ్లో॥ “పుంసోబిస్తుంసమాకుశ్చ్య సమ్యగభ్యాసపాటవాత్
యదినారీరజోరక్షే ద్వజ్రోల్యాసాపియోగినీ”

తా. స్త్రీయైనది చక్కగా అభ్యసించునట్టి అభ్యాసము వలన పురుషుని వీర్యమును జక్కగా గ్రహించి రజస్సును వజ్రోలి ముద్రచేత రక్షించునది యయ్యెనేని ఆ స్త్రీయును యోగిని (యోగవతి) యగుచున్నది.

వజ్రోలి గుణము

శ్లో॥ తస్యాఃకింఞ్చైద్రజోనాశం నగచ్ఛతి నసంశయః
తస్యాః శరీరే నాదశ్చ బిస్తుతామేవగచ్ఛతి”.

తా. (వజ్రోలి అభ్యాసము గల) ఆ స్త్రీయొక్క శోణితము అల్పమైనను నాశమొందుట (పడుట) లేదు. దీనికి సంశయములేదు. ఆ స్త్రీయొక్క శరీరమునందు నాదమును బిందుస్థితిని పొందుచున్నది. మూలాధారమునుండి లేచిన నాదము హృదయమునకు మీఁద బిందుస్థితిని బొందుచున్నది. (అనఁగా బిందువుతో నైక్యమగుచున్నది.)

శ్లో॥ “బీజంచపౌరుషం ప్రోక్తం రజశ్చ స్త్రీ సముద్భవం
అనయోర్బాహ్యయోగేన సృష్టిః సంజాయతే నృణాం”
“య నాభ్యంతరయోగస్సృత్తదాయోగీతి గీయతే
బిందుశ్చంద్రమయః ప్రోక్తో రజస్సూర్య మయంతథా”
అనయోస్సంగమాదేవ జాయతే పరమంపదం
స్వర్గదో మోక్షదో బిస్తుః ధర్మదోఽధర్మదస్తథా ॥
తన్మధ్యే దేవతాస్సర్వాః తిష్ఠన్తేనూత్మరూపితః ॥

బీజము (శుక్లము) పురుషునిది. రజస్సు (శోణితము) స్త్రీనుండి కలుగుచున్నది. ఈ రెండును బయట చేరుటవలన మనుష్యసృష్టి కలుగుచున్నది. ఎప్పుడు అంతరసంబంధము కలుగుచున్నదో అప్పుడు యోగి (యోగపురుషుడు) అనఁబడు

చున్నాడు. బిందువు (శుక్లము) చంద్రమయముగను, రజస్సు సూర్యమయముగను చెప్పబడుచున్నది. ఈ రెంటియొక్క సంబంధమువలననే పరమపదము కలుగుచున్నది. బిందువైనది స్వర్గము, మోక్షము, ధర్మము, అధర్మము అనువానినీ కలిగించును. దాని మధ్యమందు సర్వసుపర్వులు (దేవతలందఱు), సూక్ష్మరూపముగా నున్నారు. అని 'అమృతసిద్ధి' యను గ్రంథమందు చెప్పబడియున్నది.

శ్లో॥ సబిన్దుస్తదజశ్చైవ ఏకీభూయ స్వదేహగా
వజ్రోల్యభ్యాసయోగేన సర్వసిద్ధింప్రయచ్ఛతి.

తా. ఆ పురుషునియొక్క బిందువును, స్త్రీయొక్క శోణితమును, వజ్రోలి యభ్యాసముచేత ఏకమై శరీరమునందుండియే సకల సిద్ధులను కలుగ జేయుచున్నవి.

శ్లో॥ “రక్షేదాకుఞ్చనాదూర్ధ్వం యారజః సాహియోగినీ
అతీతానాగతంవేత్తి భేదరీచభవేద్ధృవం”

తా. ఏ స్త్రీ యోనిని సంకుచితము చేయుటచేత శోణితమును మీఁదికిఁ గొనిపోయి రక్షించునో, ఆయోగ శాస్త్ర ప్రసిద్ధమైన యోగినియైనది భూతభవిష్యత్తులను దెలిసికొనును. నిశ్చయముగా ఆకాశమునందు సంచరించును.

శ్లో॥ “దేహసిద్ధింలభస్తేచ వజ్రోల్యభ్యాసయోగతః
అయంపుణ్యాకరోయోగోభోగే భుక్తే 2. పిముక్తిదః ॥

తా. వజ్రోల్యభ్యాసముచేత సిద్ధించిన యోగముచేత (రూపము, లావణ్యము, బలము, వ్రజమును చూర్ణముగా చేయునట్టి శక్తి అను వీనిని) దేహసిద్ధిని బొందుచున్నారు.

ఈ వజ్రోల్కభ్యాస యోగము అదృష్ట విశేషమైన పుణ్యమును కలుగ జేయునదిగను, భోగములను అనుభవించుచుండఁగా ముక్తినియొసంగునదిగను నున్నది. శక్తి చాలనము నుద్వోగించి ప్రథమమున తత్త్వయుక్తమైన కుండలినియొక్క సమవాచకముల చెప్పెద.

అథ కుణ్డలినీ నామాని కథ్యంతే

తా. కుండలినీశక్తి పర్యాయపదములు చెప్పబడుచున్నవి.

శ్లో॥ కుటిలాజ్ఞీ కుణ్డలినీ భుజజ్ఞీ శక్తిరీశ్వరీ
కుణ్డ ల్యరుంధతీచైతే శబ్దాః పర్యాయవాచకాః”

తా. కుటిలాంగి, కుండలిని, భుజంగి, శక్తి, ఈశ్వరి, కుండలి, అరుంధతి, అనునీ యేఁడుపేరులును (ఒకదానికొకటి) పర్యాయపదములు.

శ్లో॥ “యేన మార్గేణ గన్తవ్యం బ్రహ్మజ్ఞానం నిరామయం
ముఖేనాచ్ఛాద్య తద్ద్వారం ప్రసూప్తా పరమేశ్వరీ॥”

తా. నిరామయబ్రహ్మజ్ఞానమైన (తోగజన్యదుఃఖములేని ఆవిర్భావమును కలుగఁజేయునట్టి స్థానమైన) బ్రహ్మరంధ్రము వసుషున్నామార్గముచేతఁ బొందబడుచున్నదో, ఆమార్గము యొక్క ద్వారమును ముఖముచేమూసికొని పరమేశ్వరియనెడి కుండలిని నిద్రించుచున్నది. ‘తస్యాశిఖాయామధ్యే పరమాత్మావ్యవస్థితః” దాని శిఖియొక్క మధ్యయందు పరమాత్మయున్నాఁడు. అను శ్రుతివలన బ్రహ్మరంధ్రము బ్రహ్మస్థానమనఁబడెను. ఇందువలన యోగము లేక జ్ఞానము, మోక్షము సిద్ధింపదని సిద్ధించెను. శ్రుతి, స్మృతీతిహాస పురాణములయందు విది ప్రసిద్ధము. ఎట్లంటుని?

శ్రుతి ప్రమాణములు:— “అథ తద్దర్శనాభ్యుపాయో
యోగః” ఇక దానియొక్క అత్మదర్శనమునకు సాధనము
యోగము, అనునిదియును, అధ్యాత్మయోగాధిగమనే దేవం
మత్వా ధీరోహర్షన్ శోకౌజహతి” అధ్యాత్మ యోగమును
బొందుటవలన దైవమును (ఆత్మను) తెలిసి ధీరుఁడు సుఖదుఃఖ
ములను వదలుచున్నాడు. అను నిదియును, “శ్రద్ధాభక్తిధ్యాన
యోగాదవేద” శ్రద్ధ, భక్తి, ధ్యానయోగములచేత తెలిసి
కొనునది. అను నిదియును “యదాపఞ్చవత్పితౄణాం జ్ఞానాని
మనసాసహ బుద్ధిశ్చ నవిచేష్టేత తామాహుః పరమాంగతిః
తాంయోగమితిమన్యంతే స్థిర మింద్రియధారణామ్ అప్రమత్త
స్తదాభవతి.” ఎప్పుడు పంచజ్ఞానేంద్రియములును మనస్సుతో
(ఆత్మయందు నిలుచుచున్నవో, బుద్ధియును తన వ్యాపారము
నందు) చేష్టించుటలేదో, ఆ యవస్థను యోగీశ్వరులు పరమ
గతియని చెప్పుదురు. దానిని యోగమని తెలిసికొనియెదరు.
ఎప్పుడు స్థిరమైన యింద్రియ ధారణయందు ప్రమాదము లేని
వాఁడగు చున్నాఁడో అప్పుడు యోగమునందు ప్రవర్తించిన
వాఁడగుచున్నాఁడు. అనునిదియును “యదాత్మతత్త్వే నతు
బ్రహ్మతత్త్వం దీపోపమేనేహయుక్తః ప్రపశ్యేత్” ఎప్పుడు
ఇచ్చట యోగి ఆత్మతత్త్వముగా బ్రహ్మతత్త్వమును దీప
సమానముగా గనుచున్నాఁడో, అనునిదియును, “అజంధ్రువం
సర్వతత్త్వై ర్విశుద్ధింజ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతే సర్వపాశైః”
పుట్టుక లేనిదియును, ఎన్నటికిని యుండునదియును, సకలతత్త్వ
ములకంటె శుద్ధమైనదియును, నగుదైవమును (ఆత్మను) తెలిసి
కొని సకల పాశములయందుండి విడివడుచున్నాఁడు. అనునిది
యును, “బ్రహ్మణేత్వామహస ఓమిత్యాత్మానంయుజ్జీత” జ్ఞాన

మైన బ్రహ్మమునందు ఓమ్ అని ఆత్మతత్త్వమైన నిన్ను ధ్యానమును జేయుదువుగాక. అనునిదియును, “త్రిరున్నతం స్థాప్య సమంశరీరః హృదీంధ్రి యాణి మనసాసన్నివేశ్య బ్రహ్మా డుపేన ప్రతరేత విద్వాన్ ప్రోతాంసి సర్వాణి భూమావహాని” శిరస్సు, కంఠము, శరీరము, అను మూఁటిని చక్కఁగా నిలిపి సమశరీరుడై హృదయమునందు మనస్సుతో ఇంద్రియములను ప్రవేశింపఁజేసి బ్రహ్మమనెడి తెప్పచేత విద్వాంసుఁడు సకల నదులను (ఇంద్రియ మార్గములను) చక్కఁగా దాటు చున్నాఁడు. అనునిదియును, ‘ఓమి త్యేవం ధ్యాయథ ఆత్మానం’ ఓమని యిట్లు ఆత్మను ధ్యానింతువుగాక. అనునిదియును, అగు నివిశ్రుతులు.

అథస్మృతిప్రమాణాని కథ్యంతే:— స్మృతిప్రమాణముల జెప్పుచున్నాఁడ. మనువు చెప్పిన యతిధర్మ ప్రకరణమునందు. “భూతభావ్యా నవేక్షేత యోగేన పరమాత్మనః, దేహా ద్వయం విహాయాశు ముక్తోభవతి బద్ధనాత్” పరమాత్మ యొక్క యోగముచేత గతించినవానిని వచ్చువానిని చూచును. రెండుదేహములను విడిచి శీఘ్రముగా బంధము నుండి విముక్తుఁడగును. అనునిదియును, యాజ్ఞవల్క్య స్మృతి యందు “ఇజ్యాచార దమాహింసా దానస్వాధ్యాయ కర్మణాం అయంహి పరమోధర్మో యద్యోగే నాత్మదర్శనమ్” యోగము, ఆచారము, దమము, అహింస, దానము, స్వాధ్యాయము, (వేదాదులను చదువుట) మొదలగు కర్మల కంటెను, యోగముచేత ఆత్మను దర్శించుటయే మేలైన ధర్మము. అను నిదియును. మహర్షి మాతంగులు” అగ్ని ష్టోమాదికాన్ సర్వాన్ విహాయ ద్విజసత్తమః యోగాభ్యాస

రతః శాస్త్రః పరంబ్రహ్మాధిగచ్ఛతి. బ్రాహ్మణ త్తత్త్రియవిశాం
 స్త్రీశూద్రాణాం చపావనమ్ శాస్త్రయే కర్మణామన్య ద్యోగా
 న్నాస్తి విముక్తయే॥ ద్విజో త్తముఁడు అగ్నిష్టోమముమొదలగు
 సకలమును విడిచి యోగాభ్యాస పరాయణుఁడై శాంతుఁడై
 పరబ్రహ్మమును బొందుచున్నాఁడు, బ్రాహ్మణ, త్తత్త్రియ,
 వైశ్య, స్త్రీ, శూద్రులకు కర్మములయొక్క శాంతియైనట్టి
 ముక్తి, నిత్యము పరిశుద్ధమైనది యోగముకంటె వేతెలేదు,
 అనునిదియును, దక్షస్మృతియందు వ్యతిరేకముగా “స్వసం
 వేద్యంహితత్ బ్రహ్మ కుమారీ స్త్రీ సుఖియథా, అయోగీ
 నైవజానాతి జాత్యన్ధోహి యథాఘటమ్” ఆబ్రహ్మము
 కొమరు ప్రాయముగల స్త్రీ యొక్క రతిసుఖమువలె తనచేతనే
 యెఱుఁగఁదగినది జాత్యంధుఁడు (పుట్టుగుడ్డి) కుండను తెలియని
 యట్లు అయోగియైనవాఁడు తెలిసికొనడు.” అనునిదియును,
 అగునివి స్మృతులు.

“అథపురాణ ప్రమాణాని ఉచ్యంతే” పురాణములు,
 భారతేతిహాసములు చెప్పుచున్నాను. శ్రీ మహాభారతము
 నందు “అపివర్గావకృష్టస్తు నారీవాధర్మకాఙ్క్షిణీ, తావ
 ప్యేతేన మార్గేణ గచ్ఛేతాం పరమాంగతిమ్, యదివా సర్వ
 ధర్మజ్ఞో యదివా పృథ్వీ పుమాన్ యదివా ధార్మికశ్రేష్ఠో
 యదివాపాపకృత్తమః, యదివాపురుషవ్యాఘ్రో యదివా
 కైబ్యదారకః, నరః సేవ్యః మహాదుఃఖిం జరామరణసాగరమ్,
 అపిజిజ్ఞాసమానోపి శబ్ద బ్రహ్మతివర్తతే” తన వర్గమునుండి
 వదలిసవాఁడైనను, లేక ధర్మమును గోరునట్టి స్త్రీయైనను,
 ఆయిర్వురును ఈ యోగ మార్గ ముచేత పరమగతిని పొందు
 దురు. అదిలేని పురుషుఁడు సకల ధర్మముల నెఱింగినవాఁడై

నను, లేక దుశ్చేష్టలుగలవాడైనను, శ్రేష్ఠధర్మముకలవాడైనను మిగుల పాపియైనను, పురుషశ్రేష్ఠుడైనను, లేక నపుంసకుఁడుగా నుండినను వాఁడు మహాదుఃఖకరమైన జరామరణసాగరమును సేవించు (అనుభవించు) వాఁడగుచున్నాఁడు. యోగమును దెలియఁగోరువాఁడును, శబ్దబ్రహ్మమును (వేదమునందు చెప్పఁబడిన కర్మములను, దాటుచున్నాఁడు. అనునిదియును, భగవద్గీతయందు భగవాన్ శ్రీకృష్ణవాక్యము అనఁగా మద్వాక్యము నారదా! వినుము. “యుష్మన్నేవంసదాత్మానం యోగీనియతమానసః శాంతిం నిర్వాణ పరమాం మత్సంస్థామధిగచ్ఛతి యత్సంఖ్యైః ప్రాప్యతేస్థానం” అనఁగిన మనస్సుగలయోగి ఇట్లెప్పుడును తనమనస్సును సమాధానము (స్వాధీనము) గలదానినిగాఁజేసి (సంసారనివృత్తియైన) శాంతియనెడి మేలైన నిర్వాణమైన నాయొక్క స్థానమునుబొందుచున్నాఁడు. ఏస్థానము (కైవల్యము) సాంఖ్యుల (జ్ఞాననిష్ఠుల సన్న్యాసుల) వలన పొందఁబడుచున్నదో, అది యోగుల చేతను పొందఁబడుచున్నది అనునిదియును, ఆదిత్య (సౌర) పురాణమునందు “యోగాత్సంజాయతే జ్ఞానం యోగోమయ్యేకచిత్తతా” యోగముచేత జ్ఞానము కలుగుచున్నది. యోగమనునది నాయందు ఒకే మనస్సుగా నుండుట. అనునిదియును సాంధపురాణమునందు “ఆత్మజ్ఞానేన ముక్తిఃస్యా త్తచ్చ యోగాదృథేనహి సచయోగశ్చిరంకాల మభ్యాసాదేవ సిద్ధిః” జ్ఞానముచేత ముక్తికలుగుచున్నది. అదియును (ఆజ్ఞానమును) యోగము లేక కలుగుటలేదు. ఆయోగమును బహుకాలాభ్యాసముచేతనే సిద్ధించుచున్నది, అనునిదియునా మూర్ఘపురాణమునందు,

శ్లో॥ “అతఃపరంప్రవక్ష్యామి యోగంపరమదుర్లభమ్
యేనాత్మానం ప్రపశ్యంతి భానుమంతమివేశ్వరం
యోగాగ్నిర్దహతిక్షిప్ర మశేషం పాపపక్షారమ్
ప్రసన్నం జాయతేజ్ఞానం జ్ఞానాన్నిర్వాణమృచ్ఛతి”

దీనికిమీఁద దేనిచేత సూర్యునివలె ఆత్మస్వరూపియైన
ఈశ్వరుని చూచుచున్నారో, అట్టి మిగుల దుర్లభమైనయోగ
మును చెప్పుచున్నాఁడను. యోగాగ్నియనునది సకల పాప
సంఘములను శీఘ్రముగదహించుచున్నది. అందువలన ప్రసన్న
మైన జ్ఞానము గలుగుచున్నది. జ్ఞానమువలన నిర్వాణమును.
(మోక్షమును) పొందుచున్నాఁడు. అనునదియును,

శ్లో॥ “తథాయతేత మతిమా న్యథాసాన్నిర్వృతిః పరా,
యోగేనలభ్యతే సాతు నచాన్యేనతుకేనచిత్
భవతాపేన తప్తానాం యోగోహి పరమాషధమ్
పరావరప్రసక్తాభీ ర్యస్యనిర్వేద సంభవా
సచయోగాగ్నినాదగ్ధ సమస్తక్షేశ సంచయః
నిర్వాణం పరమనిత్యం ప్రాప్నోత్యేవ నసంశయః
సంప్రాప్త యోగసిద్ధిస్తు పూర్ణోయస్తాత్మదర్శనాత్
నకించ దృశ్యతే కార్యం తేనైవ సకలం కృతమ్
ఆత్మారామః సదాపూర్ణః సుఖమాత్యంతి కంగతః
అతస్తస్యాఽపినిర్వేదః పరమానంద కస్యచ
తపసాభావితాత్మానో యోగినః సంయతేంద్రియః
ప్రతర్ంతి మహాత్మానో యోగేనైవ మహార్ణవమ్.”

బుద్ధిమంతుఁడు శ్రేష్ఠమైన నిర్వృతి (సుఖము) కలుగు
నిమిత్తము ప్రయత్నముచేయవలయును. ఆసుఖము యోగము
చేతనే పొందఁబడుచున్నది. వేఱా దేనిచేతను పొందఁబడుట
లేదు. భవ (సంసార) తాపముచేత దపించువారికి యోగమే
శ్రేష్ఠమైన యశాషధమగును. లోక విషయములయందు నస
హ్యమును కలదియును, పరావరము (పరబ్రహ్మము) నందు.

ప్రియముగలదియునైన బుద్ధిగలవాఁడు యోగాగ్నిచే దహింపబడిన సకలక్షేశసంఘములు గలవాఁడై నిత్యమును శ్రేష్ఠ (అనిర్వాచ్య) మైనముక్తిని పొందుచున్నాఁడు. నిజము యోగసిద్ధిని సంపూర్ణముగా బొందినవానికి ఆత్మదర్శనముతప్ప, చేయదగు కార్యము వేరొకటి లేనేలేదు. అందుచేత ఆత్మారాముడును సదాపూర్ణుఁడును అత్యంతసుఖము బొందువాడునగును. ఆమీద పరమానందనుయుడై నట్టి వానికి నిర్వేదము (ప్రియములేనిది) కలుగుచున్నది. పరమానందస్వరూపమే యగుటంజేసి దేనియందును కోరిక కలుగదు. సదా తపస్సుచేత భావింపఁబడిన మనస్సుగల యోగులయిన జితేంద్రియులు నగు మహాత్ములు యోగముచేతనే (సంసారము నెడి) దుస్తర మహాసముద్రమునుతరించుచున్నారు.” అనునిదియును విష్ణుధర్మచూనందు

శ్లో॥ యచ్ఛ్రేయఃసర్వభూతానాం స్త్రీణామప్యపకారకమ్
అపికీటపతక్తానాం తన్నశ్రేయః పరంపదం
ఇత్యుక్తఃకపిలః పూర్వం దేవైర్దేవషిభిస్తథా
యోగఏవపరం శ్రేయస్తేషామిత్యుక్తవాన్ పురా॥”

ఏ శ్రేయస్సు (పుణ్యము) సకలభూతములకును, మిడుతలకును, తదితర కీటకములకును (పురుగులకును) మహాోపకారము గలదిగానున్నదో, ఆ మేలయిన శ్రేయస్సును మాకు జెప్పుఁడని మును దేవతలచేతను మహర్షులచేతను ప్రశ్నింపబడిన కపిలమహర్షి వారితో యోగమే మేలైన శ్రేయస్సుని చెప్పియున్నాఁడు. ఆ కపిలుడను నేనే, అని తెలిసికొనుము. వసిష్ఠులు --

శ్లో॥ “దుస్సహారామ సంసార విషవేగ విషూచికా
యోగగారుడ మస్త్రీణ పావసేనోపకామ్యతి॥”

రామా ! సంసారమనెడి విషవేగముగల విషూచివ్యాధి
పరిశుద్ధమైన యోగమనెడి గారుడమంత్రముచేతనశించుచున్నది.
అనునివి యన్నియును పురాణవచనములు.

కం. పంచావస్థలఁ దగిలియు
బంచావస్థలను గడచు ప్రాజ్ఞుఁడు త్రిజగ
ద్వంచకుఁడై లోకులవలె
సంచారముచేయుచుండు సంపఁగిమన్నా !

మఱియు,

ఆ. ఆదినొకటిదెలిసియది మనంబుననిల్చి
ఆదిబాయకున్న నభవుఁడౌను,
ఆదిబాసినట్టి యాతఁడేభవుడయా
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ !

తా. తనకు ముందున్నది అచల పరిపూర్ణ పరబ్రహ్మ
పరమతత్త్వాతీతము; దానిని సదా జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలెను.
దానిని మఱవకయుండినయెడల సమర్థుఁడగును. మఱచినవాడు
మృతప్రాయుఁడు, జ్ఞాపకముంచుకొనినవాఁడుమృత్యుంజయుఁడు
మృత్యువనగా నేమంటేని -

శ్లో॥ “మృత్యోస్సమృత్యు మాప్నోతి య ఇహనానేవ పశ్యతి
యదా హ్యేవైష వీతస్మి న్నదరమంతరంకురుతే
అథతస్యభయంభవతి॥”

ఇత్యాది శ్రుతివాక్యరీతిగా నట్టియఖండ పరిపూర్ణాచల
పరబ్రహ్మమునందు నెవ్వఁడు భేదబుద్ధి గలవాఁడో వాఁడు
మృత్యురూపమైన జననమరణ దుఃఖ సంసార సాగరంబున

మునిఁగి దుఃఖించుచుండును. ఎన్నటికిని విముక్తి జెందఁడు ధ్రువము, “ఏకఏనహి భూతాత్మా భూతేభూతే వ్యవస్థితః

ఏకథా బహుధాచైవ దృశ్యతే జలచంద్రవత్ ॥ ”

అను శ్రుతి వచనప్రకారము సర్వభూతములయందు వ్యాపించియుండు పరబ్రహ్మస్వరూపమైన యాత్మ ఒక్కటే అయినను చంద్రుఁ డొక్కండే నీళ్ళకుండయందు ప్రతిఫలించి అనేకజీవులుగా తోచుచున్నాఁడు. మఱియు గంగానది జలము లందు ప్రతిబింబించిన సూర్యుఁడున్నా చండాలునియింటినీళ్ళ కుండలో ప్రతిబింబించిన సూర్యుఁడున్నా ఒకటే, ఆరెంటికిని భేదములేనట్లు నీ యంతఃకరణమునందు ప్రతిబింబితుఁడగు జీవునకును సర్వ భూతాంతర్లతుఁడగు జీవునకును కొంచెమైనను భేదములేదు. మఱియు,

ఆ. అచలత త్వమనఁగ ననుభవగమ్యంబు
చూచి చెప్పరాదు సూక్ష్మమిదియె
మదికిఁదోచుగాని మర్మమెన్నఁగరాదు
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ !

తే. ఆత్మ తనలోన గమకించి యనుదినంబు
నిర్గుణాత్మార్చనముఁజేసి నిత్యమమరఁ
బ్రత్యగాత్మనులోనెంచి ప్రబలుయోగి
సచ్చిదానందపదమున సతతముండు

తా. సోహం అనెడి భ్యానమును యోగియగువాఁడు మొదట అభ్యసించును. ఆత్మసాక్షాత్కారమగునది యాదాత వలన క్రమముగా (యుజ్యత ఇతియోగః) ఐక్యము సచ్చిదా నంద పరబ్రహ్మమునందు నిష్ఠాతుఁడగును.

శ్రుతి:-“సృష్టేః పురా నామరూప వివర్జితం.”

శ్రుతి:-“సదేవసౌమ్య ఇదమగ్రాసీత్.”

“ఏక మేవాద్వితీయం నేహనానా స్తికించన”

బ్రహ్మణోరవ్యక్తః, అవ్యక్తాన్మహతః మహతోఽహంకారః
అహంకారాత్పంచతన్మాత్రాణి పంచతన్మాత్రేభ్యః పంచభూతాని
పంచభూతేభ్యః పంచమహాభూతాని పంచమహాభూతేభ్యో
ఇదం జగత్.

సీ. ఆత్మయందున నేక మాకాశముదయించె

నాకాశమునఁబుట్టె నాయనిలము
అనిలంబువల్ల ను నగ్నిహోత్రుఁడు పుట్టె
నగ్నిహోత్రునివలన నప్పుపుట్టె
నప్పువలన నుహదవనీస్థలముపుట్టె
నవనియందోషధు లమరఁబుట్టె

నోషధులందున నొనర నన్నముపుట్టె
నన్నమందుననరు లాదిసకల
జంతుజాలంబులాయె నీ జగతియుగము
లాయెనీరీతి పరమాత్మ మాయవలన.

శ్లో॥ మయ్యేవసకలం జాతమయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్
మయిసర్వం లయంతాతి తద్భ్రహ్మద్వయమస్మ్యహమ్.

(కై వల్యోపనిషత్తు) అనగా — ఆ అవ్యక్తమునందే
సర్వము పుట్టును, పెరుగును. మరల దానియందేలయించును.
మఱియు అథచైనం నిత్యజాతం నిత్యంవామన్యసేమృతం ॥
మఱియు, అవ్యక్తాదీనిభూతాని వ్యక్త మధ్యానిభారత, అవ్యక్త

విధనా న్యేవ తత్ర కా పరివేదనా॥ శ్రీమద్భగవద్గీత- ఓ అద్భుతా !
వృథాగా నెందుకు దుఃఖించెదవు ? ఏలనంటేని ?

ఆ. జననమరణములకు సరిస్వతంత్రుఁడుగాడు
జగములెల్లనిండ జలములంద్రు
అవనిలోనజనులు నరయంగ లేరయా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ.

అరునా ! వీరైవరు నీ బంధువులుగారు. నిమిత్తమాత్ర
మిట్లు పిలువబడుచున్నారు. సర్వము ఆత్మ స్వరూపమే.
అనేమాయ వేషములతో అవతరించుచున్నది. నీ వేందుకు
దుఃఖించెదవు. సంచితాగామిప్రారబ్ధంబులు ననుభవంపకతప్పదు.
వివేక చూడామణియందు శ్లో॥ ప్రారబ్ధం బలవత్తరంఖిలు
నృణాంభోగేనతస్యక్షయః సమ్యక్జ్ఞాన హుతాశనేన విలయం
ప్రాకృంచితాగామినా బ్రహ్మత్వైక్య మవేక్ష్యచిన్మయతయా యే
సర్వదా సంస్థితాస్తేషాం తత్త్రితయం నహిక్వచిదపి బ్రహ్మై
వతే నిర్గుణం. ఆగామి, సంచిత, ప్రారబ్ధంబులని కర్మలు మూఁడు
విధములుగా నున్నవి. ఈ మూటిలో ప్రారబ్ధము కడుబలీయంబు
అందువలన బ్రహ్మజ్ఞానులు సైతము దానిని ననుభవించక
తీరుదు. జ్ఞానాగ్నిచే సంచితాగామి ప్రారబ్ధకర్మలు నశించు
చుండును. జీవబ్రహ్మైక్యముగని జ్ఞానమూర్తులై యుండువారికి
నీ మూఁడు కర్మలు లేవు. వారు కేవల నిర్గుణ పరబ్రహ్మ
స్వరూపములతో నుందురు.

శ్లో॥ ఉపాధితాదాత్మ్య విహీనకేవలం
బ్రహ్మత్వైవాత్మనితిష్ఠతోమునేః
ప్రారబ్ధశబ్దావకథానయన్తా
స్వప్సార్థ సంబంధ కథేవ జాగ్రతః॥

తా. సత్యముకాని దేహేంద్రియాదులనెడి యుపాధుల సంబంధములేని యద్వీయ బ్రహ్మముగానే యుండు సమాధి నిష్ఠుడగు పరమయోగికి మేలుకొనిన వాని కంతకుముందు స్వప్నదశయందలి విషయముల తలంపులేనట్లు ప్రారబ్ధకర్మానుభవములేదు.

శ్లో॥ నహిప్రబుద్ధః ప్రతిభాసదే హీనభాతియోగిన్యపిచప్రపంచే
కరోత్యహంతాం మమతామి మాంచకింతుస్వయంతిష్ఠతి జాగరేణ॥

శ్రీ భగవచ్ఛంకరాచార్యుల చూడామణియందు జ్ఞానయోగి మిథ్యయయ్యు సత్యమువలె కనపడు నీ శరీరమందును, తాను, తనది, వీనిది, యను బుద్ధినుంపక తనకుతాను జాగ్రద్దశలో నుండును. కలలోగాంచిన వస్తువునందు జ్ఞప్తిలేనట్లు బ్రహ్మవేత్తకు ఆహార విసర్జనాదికర్మలయందు దలంపుండదు.

మఱియు,

శ్లో॥ కర్మణా నిర్మితోదేహః ప్రారబ్ధంతస్యకల్పితాం
నానాదేరాత్మనోయక్తంనైవాత్మా కర్మనిర్మితః ॥

శ్రుతి:-అజోనిత్యశ్శాశ్వత ఇతిబ్రూతే. శ్రుతి రమోఘవాక్
తదాత్మ నాతిష్ఠ తోఽస్యకుతః ప్రారబ్ధకల్పనా

పరమాత్మ పుట్టువు లేనివాడు, నిత్యుడు, శాశ్వతుడు, అట్టివానికి ప్రారబ్ధముండదు. కావున అన్నిటికిమిన్నయగునది యోగమే, అట్టియోగము. అపరోక్ష జ్ఞానమునకు సాధనమై యుండుటవలన యోగబీజమునందు శ్రీదేవ్యువాచ.

శ్లో॥ జ్ఞానినస్తు మృతాయేవై తేషాం భవతి కీదృశీ
గతిఃకథయదేవేశ కారుణ్యామృత వారిధే॥

పార్వతి యడుగుచున్నది. ఓ కరుణా సాగరా !
దేవదేవ ! గతించిన జ్ఞానులస్థితి యెట్లుండును ?

ఈశ్వరఉవాచ :-

శ్లో॥ దేహాంతేజ్ఞానినా పుణ్యాత్ పాపాత్ ఫలమవాప్యతే
యాదృశంతు భవేత్తత్ దుష్కర్తాజ్ఞానీ పునర్భవేత్
పశ్చాత్పుణ్యేన లభతే సిద్ధేన సహసంగతిం
తతస్సిద్ధస్యకృపయా యోగీ భవతి నాన్యథా
తతోనశ్యతి సంసారో నాన్యథా శివభాషితమ్॥

ఈశ్వరుడు చెప్పుచున్నాడు. దేహావసానమందు, జ్ఞాన
(దృఢాఽపరోక్షజ్ఞానము లేనివాఁడు) పుణ్యపాపములయొక్క
ఫలమును బొందుచున్నాఁడు. ఎట్టిఫలము కలుగుచున్నదో
అది యనుభవించి జ్ఞాని మరల పుట్టుచున్నాఁడు. తర్వాత
వానికి సిద్ధులతో సంగము కలుగుచున్నది. తర్వాత నా సిద్ధుల
(మోక్షసిద్ధిగలవారి)యొక్క కృపచేత యోగియగుచున్నాడు.
వేఱువిధముచేనగుటలేదు. కాఁబట్టి సంసారమునశించుచున్నది.

దేవ్యువాచ :-

శ్లో॥ జ్ఞానాదేవహి మోక్షంచ వదన్తి జ్ఞానినస్సదా
నకథం సిద్ధ్యతితతో యోగస్యమోక్షదోభవేత్॥”

దేవి అడుగుచున్నది. జ్ఞానముచేతనే మోక్షము గలుగు
చున్నది. మఱియొక విధముచే కలుగదని జ్ఞానులు చెప్పు
చున్నారు. కావున యోగమేల మోక్షము నిచ్చును?

ఈశ్వరఉవాచ :-

శ్లో॥ జ్ఞానేనైవతు మోక్షోహి తేషాం వాక్యంతు నాన్యథా
సర్వేవదన్తి ఖడ్గేన జయో భవతి తర్హిణీమ్
వినాయుద్ధేన వీర్యేణ కథం జయ మవాప్నుయాత్
తథాయోగేనరహితం జ్ఞానం మోక్షాయ నోభవేత్॥

ఈశ్వరుడు చెప్పుచున్నాడు. దేవీ! జ్ఞానము చేతనే మోక్షము కలుగుననువారి మాట సత్యము. ఎల్లరు కత్తిచే జయము గలుగుచున్నది యని చెప్పుచున్నారు. అయినను యుద్ధమును బలమును లేక జయము నెట్లు పొందగలరు? అట్లే యోగములేని జ్ఞానము మోక్షమియఁజాలదు. అట్లయినచో జనకాదులకు యోగము లేకయే ప్రతిబంధములేని జ్ఞానము, మోక్షము కలుగుటకు హేతువు చెప్పెద వినుము. వారు పూర్వజన్మమందు చేసినయట్టి సంసారసంపదచే నట్లుకలుగుటకు కారణమని పురాణవాక్యములు,

శ్లో॥ జైగీషవ్యోయదా విప్రో యథాచైవాఽపితాదయః
క్షత్రియా జనకాద్యాస్తు తులాధారాదయోవిశః
సంప్రాప్తాః పరమాంసిద్ధిం పూర్వాభ్యాసస్తు యోగతః
ధర్మవ్యాధాదయ స్సప్త శూద్రాఃపైలవకాదయః
మైత్రేయీ, సులభా, శార్ఙ్గీ శాండిలీచ తపస్విని
ఏతే చాస్యేచ బహువో నీచయోనిగతాఽపి
జ్ఞాన నిష్ఠాంపరాం సాసా పూర్వాభ్యాసస్తు యోగతః”

జైగీషవ్యుడను బ్రాహ్మణుడును, అసితుడు, మొదలగువారును, జనకాది క్షత్రియులును, తులాధారాది వైశ్యులును, ధర్మవ్యాధాది శూద్రు లేద్వుడును, పైలవాదులును, మైత్రేయి, సులభ, శార్ఙ్గి, శాండిలి, తపస్విని, యను స్త్రీలును మొదలగు ననేకులు పూర్వాభ్యాస యోగబలముచేతనే పర

బ్రహ్మపదనిష్ఠులు బొందిరి, మఱియుఁ బూర్వజన్మముల
యందు ననుష్ఠింపబడిన పుణ్య తారతమ్యములచే గొందఱు
బ్రహ్మపుత్రత్వమును, గొందఱు దేవర్షిత్వమును, గొందఱు
బ్రహ్మర్షిత్వమును, గొందఱు మునిస్థితిని, కొందఱు భక్త
ధర్మమును పొందినారు. వీరిలో గొందఱు గురూపదేశము
లేకయే ఆత్మ సాక్షాత్కారము నందిరి. అట్లే హిరణ్యగర్భ
వసిష్ఠ, నారద, సనత్కుమార, వామదేవ, శుకమహర్షి
మొదలగువారు జన్మచేతనే మోక్షము బొందినారు. ఎల్లరు
మోక్షమునకు అర్హులని గరుడ పురాణమునందు.

శ్లో॥ యోగాభ్యాసోన్మతాం యేషాం నాస్తిజన్మాంతరాదృతః
యోగస్య ప్రాప్తయేతేషాం శూద్రవైశ్యాదికక్రమః
స్త్రీత్వాచ్ఛూద్రత్వమభ్యేతి తతోవైశ్యత్వమాపుయాత్
తతశ్శత్రుత్రియోవిప్రః కృపాహీనస్తతోభవేత్,
అనూచానఃస్మృతోయజ్ఞా కర్మన్యాసే తతఃపరమ్,
తతోజ్ఞానిత్వమభ్యేతి యోగీముక్తింక్రమాలభేత్ ॥

తా. జన్మాంతరమునందు ధ్యానయోగాభ్యాసము లేని
వారు యోగాదికముపొందు నిమిత్తము శూద్రులు, వైశ్యులు
యి పుట్టుచున్నారు. ఆదిని స్త్రీఅయి, పిమ్మట నాస్త్రీ ధర్మము
నుండి శూద్రుడై తదుపరి యా శూద్రత్వమునుండి వైశ్యుడై
పదప వైశ్యత్వమునుండి శత్రుత్రియుడై యనంతరము నా
శూద్రత్వమునుండి విప్రత్వ సిద్ధి నొంది తరువాత నావిప్రత్వము
నుండి కృపాహీను డగుచున్నాడు. తరువాత విద్యత్తుగల విపు
లగుచున్నాడు. స్మృతుఁడు (మనుస్మృతి మొదలగు స్మృతుల
నుసరించినవాఁడు) యజ్ఞయాగాదులు చేయువాడగును. తరు
వాత కర్మసన్న్యాసి అగుచున్నాఁడు. తర్వాత జ్ఞానసిద్ధి నందును

తర్వాత ముక్తి (మోక్షము) పొందును. యోగి యీ ప్రకారముగా క్రమక్రమముగా స్త్రీ శూద్ర వైశ్యాది జన్మపరంపరగా యోగత్వసిద్ధినంది తరించుచున్నాఁడు. కాబట్టి ప్రతివారికి యోగత్వసిద్ధి నందుట కధికారము కలదు.

భగవద్గీత :-

శ్లో॥ శుచీనాం శ్రీమతాంగేహి యోగభ్రష్టోహిజాయతే
అథవా యోగినా మేవ॥

యోగభ్రష్టుఁడు శ్రీమంతుల గృహముల యందైనను, యోగీశ్వరుల గృహములందు నైనను జన్మించుచున్నాఁడు, కాబట్టి అన్నివర్ణములవారు యోగాభ్యాసాదికమున కర్హులు. మరియు భగవద్గీత.

శ్లో॥ ఇంద్రియాణి పరాశ్చాహం నింద్రియేభ్యః పరంమనః
మనసస్తు పరాబుద్ధి ర్యో బుద్ధే పరతస్తుసః॥

తా. ఈ స్థూలదేహముకంటె నింద్రియంబులు శ్రేష్ఠము. ఇంద్రియములకన్న మనస్సు గొప్పది. మనస్సుకన్న బుద్ధియు దానికన్న దానికి సాక్షియైన ఆత్మయు గొప్పదని చెప్పబడును. ఆత్మకన్న పరమాత్మ గొప్పది. శ్రుతివాక్యము.

“ప్రమాదో బ్రహ్మనిష్ఠాయాం నకర్తవ్యఃకదాచనః
ప్రమాదోమృత్యు రిత్యాహుర్విద్యాయాం బ్రహ్మవాదినః

అధ్యాత్మోపనిషత్తు అనగా బ్రహ్మనిష్ఠునకు మృత్యువు లేదు. వదలినవారికి జననమరణములు తప్పవు. కాబట్టి ఎల్లప్పుడు బ్రహ్మనిష్ఠుగలవాడు బ్రహ్మవేత్త అనబడును.

శ్లో॥ నాహందేహోనేంద్రియాణ్యంతరంగం
నాహంకారః ప్రాణవద్ధో నబుద్ధిః
దారాపత్యక్షేత్ర వితాది దూర
స్సాక్షీ నిత్యం ప్రత్యగాత్మాశివోహమ్॥

వేమన-ఆ, తనయులు పరివారతయు తంత్రము లెఱింగి
పఱగకానివాని బాటద్రోలి హితవరులనుజేర్చి యిల్లు నిల్పిన
వాఁడు, ముక్తికాంతకతడు మొగుడు వేమ॥
ఆచార్యస్వామి వాక్యము.

శ్లో॥ సాకారంచ నిరాకారం నిర్గుణంచగుణాత్మకం
తత్త్వం తత్పురమం బ్రహ్మ ఇతివేదాంత డిండిమః

చైతన్యము మాయా సహితంబై సచ్చిదానందమగు
చున్నది. సహిత రహితమగు చైతన్యము పలురకములగు
చున్నది. బ్రహ్మపదార్థ మెప్పుడు నట్లుకాదు. చైతన్యములేని
సుషుప్తిలో నానందముండును. సుషుప్తి యనఁగా దేహ
మేమియు లేదని యర్థము, ఇయ్యది గురుకృపగలవారికి
లభ్యము.

శ్రుతి, జ్ఞానమానందగురు బ్రహ్మ ఇత్యుక్తం మూఢమానవైః
భ్రాంతి మూలమిదం జ్ఞానం జ్ఞాన భ్రాంతిస్తు నిశ్చితం
జ్ఞానాత్సంజాయతేనందః ఆనందభ్రాంతి లక్షణమ్
సత్యం జ్ఞాన మనంతంచ మాయాగుణ మితిశృణు॥

తా. మూఢులు మాయావిష్టమగు బ్రహ్మమును
తెలియనేరక పలుపోకలు పోవుచు పలువిధంబులు చెప్పుదురు
మేడమెట్లు ఒకటి తర్వాత నొకటి ఎట్లు ఎక్కుదుమో, అట్లే
సగుణారాధన చేయుచు నది నిత్యమని యెంచక నిర్గుణ

బ్రహ్మము దెలియవలెను. అప్పుడే వాడు ధన్యుడు. వైరాగ్యాది సాధన సంపత్తి సంపాదించుటకు లక్షణము.

శ్లో॥ నోత్పద్యతే వినాసిద్ధిం విచారేణాన్య సాధనైః
యథాపదార్థభావంహి ప్రకాశేన వినాక్వచిత్॥

అపరోక్షానుభూతి వాక్య భావార్థ మేమనగా తా నిదివఱకు తెలిసిన సాధన సంపత్తితో గూడిన యాత్మ సుఖంబు నపేక్షించి వాడు జ్ఞానసిద్ధి నంద విచార మొనర్చ వలయును. అట్లు చేసిన శ్రేష్ఠఫలము గలుగునని చెప్పబడుచున్నది.

శ్లో॥ కోహంకథ మిదం జాతం కోవాకర్తాఽస్య విద్యతే
ఉపాదానంకిమస్తీహ విచారస్సోయ మీదృశః॥

తా. నేనెవ్వండను? సమస్త ప్రపంచమే దానివలన గలిగెను? అద్దానికి కారణకర్త యెవ్వండు? ఇందు నుపాదానకారణ మేది? అనుటయే విచార పదార్థము.

శంకరభగవానుని యపరోక్షానుభూతివాక్యము

శ్లో॥ నాహంభూతగణోదేహో నాహంచాక్షగణస్తథా
ఏతద్విలక్షణఃకశ్చిత్ విచారఃసోయమీదృశః॥

తా. పంచభూతాత్మకమైన దేహము నేనుకాదు. దశేంద్రియంబులు నేనుకాదు. వీనికి వేటును, అనిర్వాచ్యుడనునై యిట్లున్నాను. అనునదియే విచారమని చెప్పదురు.

శ్లో॥ అజ్ఞానప్రభవంసర్వం ప్రపంచః ప్రవిలీయతే
సంకలోపి వివిధఃకర్తా విచారస్సోయమీదృశః॥

తా. అజ్ఞానమువలన సకల (నామరూప స్వరూపవిశిష్టమైన) ప్రపంచము జ్ఞానమార్గానుసంధానముచేనశించుచున్నది. అనేకవిధములైన సంకల్పములకు కర్త యెవడని యూహించుటయే విచారము.

శ్లో॥ ఏతయో ర్యదుపాదాన మేకంనూత్ముం సదవ్యయమ్
యథైవమృద్ధ తాదీనాం విచారస్సోయమిదృశః ॥

తా. అది ఘటము (కుండ) అది పటము (వస్త్రము) మొదలగువానికి మన్ను, తంతువులు (దారములు) యుపాదాన హేతువులైనట్లు, అజ్ఞాని సంకల్పములకు, ఏకము (ఒకటే) సూక్ష్మము (కంటికి గనబడనిది) అవ్యయము (నాశములేనిది) సత్తు (కాలత్రయంబు నందును నుండునది) బ్రహ్మపదార్థము ఉపాదానము (సృష్టిస్థితిలయములకు) హేతువు. అని తెలియుటే విచార మనబడును. కాబట్టి కార్యకారణ వ్యత్యాసము వాగ్వాపారమనియు, జీవబ్రహ్మలకు అభేదము మాత్రము సత్యమనియు తెలియఁదగినది. ఏలనంచేసి.

శ్లో॥ ఆహ మేకోఽపి నూత్ముంచ జాతా సాక్షీ సదావ్యయః
తదహం నాత్రసందేహో విచారస్సోయమిదృశః.

తా. నేనేకమును, సూక్ష్మమును, జ్ఞాతయు (తెలిసినవాడను) సాక్షీయు, సత్తయు నవ్యయము, నైనవాడను కావున నద్దియే నేను దీనికి సందేహము లేదు. అనుభావమే విచారమగును “అజ్ఞానులు జీవబ్రహ్మైక్యానుసంధాన మంగీకరింపరు” ఎట్లన?

శ్లో॥ ఆత్మా వినిష్కలా హ్యేకో దేహో బహుభిరావృతః
తయోరైక్యం ప్రపశ్యంతి కిమజ్ఞాన మతఃపరం॥

తా. ఆత్మ నిష్కలము, ఏకము శ్రోతము (చెవి) మొదలైన వివిధములగు కలలచేత నావృతమైనది. ఆరెంటికి నైక్యభావము (తార్కికులు మొదలగువారు) తెలిసికొనుచున్నారు. ఇంతకంటె (జీవబ్రహ్మలకు నైక్యానుసంధాన (మంగీకరించుటకంటె) అజ్ఞానము వేఱలేదు” శ్రుతి - ఏక ఏవాత్మ మంతవ్యో జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తి షు స్థానత్రయ వ్యతీతస్య పునర్జన్మ నవిద్యతే”

తా. జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యవస్థలులేనిది యాత్మ, అట్టి ఆత్మ సాక్షాత్కారముగలవారికి పునర్జన్మలేదు. ఏజన్మమున బంధత్రయము, లేక అనగా సంచిత ప్రారబ్ధ ఆగామి పోవునో అప్పుడే ముక్తుడగును. ఇట్టి ముముక్షువులు పవిత్రచిత్తతకలవారై భూమ్యాది వక్ష్యమాణ జంతుజాల గుణంబులువీక్షించి తత్ప్రకారము నడచుకొనినచో ప్రత్యగాత్మ బ్రహ్మైక్య సాక్షాత్కారజ్ఞానముచే లభించిన మహానందమును నిరంతర మనుభవించు బ్రహ్మవేత్తలగుదురు.

1 భూమి:- జంగమస్థావరములకు మూలాధారమై వాని వాని కార్యములను సహించి యూరకొను విధంబున జ్ఞాని (ముముక్షువు) యెప్పుడును ఊమ, (ఓర్పు) కలిగియుండవలెను. అది లేకున్న తక్కినవి కోటిగుణములున్నను ప్రయోజనము లేదను నిశ్చయజ్ఞానము కలిగియుండవలయును.

2 పర్వతము:- సమస్త ప్రాణికోటికి (పశుపక్షి మనుష్యాదులకు) నుపకరించు తృణ, జల, వృక్ష, లతా, గుల్మాదులు మొదలగునవి యెల్లను తనయందు నుంచుకొనినట్లు స్వార్థపరత్వముమాని పరోపకారబుద్ధి కలిగియుండవలెను.

3 వృక్షము:- మొదలంట నటికివేసినను, కొమ్మలు కొట్టివేసినను చెక్కలు ముక్కలుగా చేసినను నితరుల కుపయోగపడులాగున తమ కాపదవచ్చినను సహించి నిశ్చలచిత్తముతోనుండి వెనుకంజవేయకుండ తనను నటకుటకు వచ్చినవారికిగూడ నిలువనీడయిడినట్లు తన కపకారమొనరించినవారికిగూడ నుపకార మొనర్పవలయును.

4 జలము:- పరిశుద్ధత, మాధుర్యము, లాదిగుణములతోగూడి స్నానపానాదుల కుపకరించులాగున జ్ఞాని యెల్లప్పుడు మంచి నడవడితోడ కూడినవాడై పరిశుద్ధభావముతోనుండవలయును.

5. అగ్ని:- ఎల్లప్పుడు ప్రకాశించుచు నంధకారము జెందకయుండు విధమున జ్ఞాని యెప్పుడును అజ్ఞాన మొందక విజ్ఞానవిశిష్టుడై యుండవలయును. మతియు, సమిధలు, కావ్యములు మొదలగువాని సంయోగసంబంధములచే ప్రకాశించునట్లు ముముక్షువు నిర్మలతపస్సుచేతప్రకాశింపవలెను. మతియు తర్జనభర్జనాది క్రియలచేత నగ్ని తిరోభావమునందినట్లు ముముక్షువు (జ్ఞాని) యితరులవలనగలుగు సంక్షోభము నందగూడదు. అగ్ని తనకు నప్రయత్నముగ లభించినపదార్థములను నిశ్శేషముగ భక్షించులాగున ఏకాలమున కేదిలభించునో దాని నప్పటికే యుపయోగించుకొనవలెను. దాచగూడదు. ఆయత్న సిద్ధముగ తనకు దొరకిన పదార్థజాలమును రుచి గుణాదులెంచకుండ దినునట్లు ముముక్షువు తనకు లభించుపదార్థము (రుచి) పక్వముల వ్రసక్తి కిబోగూడదు. అరణిమథించి యగ్నిని ప్రజ్వలింపజేయునట్లు ముముక్షువు నిధిధ్యాసమననములచేత జ్ఞాన

మునుప్రకాశింపజేసి పరమాత్మనుదర్శింపవలెను. అగ్ని తన్నుపా-
 సించువారల పాపములదొలగించి తనయందు హోమమొనర్చిన
 ఆజ్యాదిహవిస్సులనెల్ల స్వీకరించునట్లు ముముక్షువు (యోగి)
 తనను జేరువారి దురితములదొలగించుచు వారొసగెడి పదార్థ-
 ముల భుజింపవలయును. స్వతస్సిద్ధమైన జ్ఞానమునకు నడ్డుగ-
 నున్న ప్రకృతిచేత సృజింపబడిన సదస్లక్షణములుగల దేవ,
 తిర్యజ్జనుష్యాది దేహములందు జీవుడు ప్రవేశించి చండ్ర-
 కొరివి, చింత, కానుగు, తుమ్మ, ముష్టి మొదలగు కాష్ఠము-
 లందు జ్వాలాభేదముచేత నగ్నిప్రకాశించునట్లు వివిధరూపముల
 బ్రకాశించుచున్నాడని తెలియవలెను. మఱియు నుత్పత్తిలయ-
 ములు, అగ్నిజ్వాలలకేగాని యగ్నికిలేనట్లు కాలానుగుణ్యముగ
 భూతకోటికి (ప్రాణి సముదాయమునకు) ఉదయలయములు నియ-
 తమైయున్నను జీవునకుమాత్రము యెప్పుడును లేవని తెలిసి
 కొనవలయును.

6. వాయువు - శైత్యోష్ణములు, మందవేగములు,
 సుగంధదుర్గంధములు, మొదలగు గుణములు గలిగి వీచునది.
 యెనను నాయాయి గుణములు సంసర్గముచే వచ్చినవిగాని
 స్వతస్సిద్ధములై నవికావు. అట్లే - దేహవిశిష్టుడగు నాత్మకు
 పురాతనాధునాతన కర్మవశంబున సంభవించు భేదమోడ-
 ములు సుఖదుఃఖములు మొదలగు వికృతులెల్లను అజ్ఞానో-
 దయమున కలిగినవేకాని సహజములు కావు.

7. ఆకాశము - స్థావరజంగమ స్వరూపమైన సమస్తజీవ-
 కోటి పదార్థములందును నావృతమై యున్నను ఏ పదార్థము
 తోను లగ్నముగాక వేరుగా నున్నట్లు పరమాత్మ సమస్త

జీవ సముదాయమందు నిండియుండినను వాని యన్నిటితో సంసర్గము లేక వేఱుగా నున్నదనియును, ఆకాశము మేఘాదులను దాకక మెఱుపులనంటక యుండునట్లు, పరమాత్మయు కాలవశంబున దనకు సంప్రాప్తించు నుదయలయాదులను బొందకుండ నుండును.

8. సూర్యుడు - తననూఱు కిరణకాంతులచే జలముల నా కర్షించి తాను మాత్రము కొంచెమైన నుపయోగించు కొనక తిరిగి తన సహా సకిరణజాలముద్వారా భూమిమీదికి వదలివేయునట్లు (ముముక్షువు) తన జ్ఞానేంద్రియములచే (చెమట మొదలై నవి) గ్రహింపబడిన శబ్దాది విషయముల మనస్సునందు స్థిరపరుపక తొలగించుకొన వలయును.

9. చంద్రుడు - వృద్ధిక్షయములు చంద్రుని కళలకేగాని చంద్రునకు లేనట్లే షడ్భావాది వికారదోషములు దేహమునకే గాని యాత్మకులేవు.

10. పావురము - తన పెండ్లామును పిల్లలను పెంచుటకై ఆహారము తేనరిగి యచట వలలో జిక్కి మరణించునట్లు ముముక్షువు తనవారిని భగవత్సంతతియను కొనక మవ కారాదులచే బద్ధుడై మానవజన్మంబును దుర్లభమని యెంచ? సంయోగ వియోగములచే దుఃఖసాగరమున నిమగ్నుడై చీకటి పోయి తరువాత దుస్తరమైన సంసారసాగరమున బడి జన్మంబు లెత్తుచు నిరంతరము ఖేదము నొందుచుండును.

11. కొండచిలువ:- తన కప్రయత్నముగ లభించు నాహారమునుభుజించి తనివెడెందులాగున జ్ఞానియు తనకు

తక్కువగనో, యెక్కువగనో లభించినపదార్థము తుచియున్నను లేకపోయినను అనుభవింపవలయును.

12. సముద్రము:- ఎల్లప్పుడు గాంభీర్యము ప్రసన్నత గలిగి ప్రవేశమునకును తరించుటకును (దాటుటకు) దుస్సాధ్యమై కలతపాటునొందక నిశ్చలభావమునొంది వర కాలమున పెక్కు నదులువచ్చి తనలో చేరినను పొంగక నిండు వేసవిని నీరులేమి యితరనదులేవియు వచ్చి తనలో జేరకున్నను తరిగి పోక యేకరీతిగ నే యుండునట్లు ముముక్షువు సదా పైకిప్రసన్నతయు నంతరంగమున గాంభీర్యగుణములు గలిగి యితరులకు లోబడక పరులవలన సంక్షోభము నందక విజ్ఞానవైరాగ్యము లచే మనఃస్థైర్యములుగలిగి కర్మవశమున గలుగు లాభనష్టములవిషయమై మోదభేదములు జెందక సమచిత్తుడై సుస్థిరుడై యుండవలయును.

13. శలభము:- యుక్తాయుక్త పరిజ్ఞానము లేకపోవుట చేత రాత్రులయందు నగ్నినిగని తినుబడి పదార్థభావముతో నందులోబడి నశించునట్లు యుక్తాయుక్తవిమర్శన లేకమూర్ఖుడు స్త్రీలహావభావ శృంగార చమత్కార చేష్టలను గనుగొని భ్రమించి వారికిజిక్కి తుదకు రేవణయై రౌరవాది భయంకర నరకకూపములలోబడి చెడును.

14. వనదంశము:- తేనెటీగ తాననుభవింపక కూడ బెట్టిన మధువునంతను లోకులపాలుసేసి తానుచెడురీతిని మితిమీరిన ధనసంచయ సంపాదనేచ్ఛగలవాడు చెడిపోవునట్లు ముముక్షువెఱింగి తనకు లభించిన పదార్థ మనుభవించి యితర

జీవకోటి కుపయోగ పఱచి నిరంకుశ భావముతో సుఖముగ మెలంగవలయును.

15. మధుకరము:- ఎల్ల పువ్వులలోని పలురకంబులగు మకరందంబులగ్రోలి సంతృప్తిపడువిధంబున యోగి యెప్పుడును మహావాక్యార్థముల గహించి తనమాయుడై సంతృప్తిపడవలయును.

16 ఏనుఁగు:- మగయేనుఁగు, ఆడేనుగుతో సంభోగ సంపర్క-సుఖమునకు మఱిగి లోకులకు వశపడులాగున పరస్పర భోగ-సుఖము నపేక్షించినచో మోహపాశబద్ధుడై శిక్షితుడనగుదునని యెఱింగి “మాతృవత్పరదాగాంశ్చ” అను నార్యోక్తి బట్టి వర్తింపవలయును.

17 లేడి:- తనచేవులకు నింపుగాసోకిన గానాలాపమునకు భ్రాంతిచెంది బంధములో దగులుకొని నశించునట్లు ముముక్షువు వెలుపలిపాటలకు వశుడై చెడును.

18. మత్స్యము :- గాలపుముల్లున గ్రుచ్చియున్న మాంసాహారమునకై యాసించి చివరకు నిజజీవితమునకు నపాయము దెచ్చుకొనునట్లు ముముక్షువు జిహ్వాచాపల్యమునకు జిక్కి రుచికరములైన పదార్థముల దినదలంచినయెడల దుఃఖపడవలసివచ్చునని తెలిసికొని మెలకువ గలిగియుండవలెను. జిహ్వాచాపల్యము విడువనిచో విషయచాపల్యము విడువదు. జిహ్వాచాపల్యమును జయించినచో మిగిలిన యింద్రియములను సులభముగ నరికట్టవచ్చును. సన్మార్గమున సంచరించు సజ్జనుడు సైతము రసనేంద్రియ లోలువత్వము జయింపనిచో

తదితరేంద్రియము లన్నియు కలసి బలపడి స్థిరచిత్తము జెడ
గొట్టును. రుచిపక్వ విషయములు సుంతయు విచారించక
ఆహార మనుభవించుచున్నచో యింద్రియములు తనవశములో
నుండును, అప్పుడు జితేంద్రియముడను ప్రసిద్ధిగనును, శరీర
మందలి రోగముపోవుటకు మందు నుపయోగించునట్లు శరీర
ధారణకొఱకు నాహారము భుజింపవలయును. గీ. కూడు
తినగాదటంచును గొందఱయ్యి లేలకోవెట్టి త్రోవలనెఱుక లేక
కూడు విడచిన విడచునా కుటిలబుద్ధి. అనువాక్యార్థము
జ్ఞప్తియందుంచుకొని వర్తింపవలయును. ఆహారమును బొత్తిగా
విసర్జించినచో శరీరమన్నమయము గనుక నది బలహీనత
గాంచును. శరీరము బలహీనమగుచో దుర్బలత్వముచే తెలివి
తేటలునశించి మనఃస్థైర్యము చెడును. అది నశించినప్పు
డాత్మాను సంధానక్రియ సరిగాజరుగదు. అయ్యది జరుగనిచో
ముముక్షువు తరించుటకు మార్గము లభించదు, కనుక
“భిక్షాన్నం దేహరక్షార్థం” మ్మను వాక్యార్థమెఱింగి-యాహా
రము భుజింపవలయును.

19. వేశ్య - తనను జేరవచ్చిన విలులనెల్లర నటమ
టించి ధన సంపాదన చేయుచు నీచపుత్రోవల బోవుచు జాతి
సీతులు సరకుగొనక జారపురుషులతో గూడి భోగించుచు
వ్యాధి బాధల ననుభవించుచు ఘోరదురితకార్యము లొన
రించుచు కుటిలవర్తనమున వర్తించునట్లు జీవుడు బుద్ధియను
తరుణీమణితోగూడి యింద్రియము లనెడి మిత్రులతోను
విషయములను సఖురాండ్రతోను గూడి సదా వారిని
సేవించుచు జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులనెడి త్రయీమయావస్థల

యందు కలిగెడి సుఖసంపత్తి ననుభవించి తుట్ట తదకు దురంత
 క్లేశ ప్రాప్తికి బాత్రభూతుఁడుగాక యుంటయు మఱియు వేశ్య
 కాంత తానొక్కనితో సరసములాడుచు వేఱొక్కనితో
 మంతనము లాడుచు మఱొక్కనితో నలుక గులుకుచు కల
 హించి యింక నొక్కనితో చక్కనలాడించి భోగించుచు
 నెల్లవారియందు మిగుల యనురాగము గలిగియున్నట్లు మెల
 గుచు చిట్టచివర కెవ్వఁటికిని మనసీయక మధురవచన రచనలతో
 నుబ్బించి యూరించుచు నేర్పుతో రొక్కఁఁగునంతయు చిక్కు
 టకే వలయు జతనము సలుపుచు మిక్కిలి చక్కని మెలకువతో
 మెలగులాగున తాను జననమరణ దుఃఖ పరంపరలకు జన్మస్థాన
 మైన యజ్ఞానమను మహా ప్రవాహములోఁబడి యహంకార
 మనుకారములను సుడులలో జిక్కి త్రొక్కుడుపాటుపడు
 చున్నను పురాకృత సుకృతకర్మ పరిపాక విశేషముచే చిత్త
 శుద్ధి గలవాఁడై, ఔరా ! తలుకుబెళుకులు తిలకింపజేయుచు
 గులుకుపలుకులు పలుకుచు జారపురుషుల వశీకృతుల గావించి
 వారి కలధనమెల్ల హరించి తుట్టతుదకు పలుదుఃఖముల
 పాలుసేయు విత్తకాంతవలె మాయాదేవియు వివిధ మానసిక
 భ్రమలు కల్పించి సుజ్ఞాన సంపద జూఱఁగొని జనన మరణ
 దుఃఖరూపమైన సంసరణ సాగరమున బడద్రోసి లోకజాలమును
 నిరంతర దురంత దుఃఖముల పాలుసేయుచున్నది. ఇద్దానిని
 దాటుటకు నుపాయ మాలోచించి సాధనచతుష్టయ
 సంపన్నుండై, సద్గురుల నాశ్రయించి వారిని సదాసేవించుచు
 వారివలన శ్రవణమును దానివలన మననమును, మననమువలన
 విధిధ్యాసమును దానివలన నిశ్చయాత్మ తత్త్వమును సుజ్ఞాన

సంపదను బొందుటకే సర్వకాల సర్వావస్థలయందును లక్ష్య భావముతో సంచరించుచు నటుతర్వాత -

శ్లో॥ “నాహంమనుష్యోనచదేవయత్తో నబ్రాహ్మణ త్సత్రియవైశ్యశూద్రాః
నబ్రహ్మచారీ నహివాపవస్థో భిన్నోనచాహం నిజబోధరూపః”

అను శ్రుతి వాక్యము ప్రకారము తాను బోధానంద ఘనుడను జ్ఞానము లభించిన పిమ్మట శరీరపతనము గాకుండు నంతవఱకు మబ్బు క్రమ్ముట చీకటిచేయుపనికాదు, చీకటి తొలగినను మబ్బుండవచ్చును. శరీర ప్రపంచము అజ్ఞాన కార్యమే, కార్యము నశించినప్పుడు కార్యమెట్లు నిలుచునని శంకింతువేని ప్రధానకారణమైన వేరు పోయినను కలబంద మాత్రము నిలుచులాగున ముఖ్యకారణమైన నిప్పు చల్లారినను కార్యమైన ధూమము (పొగ) మాత్రము నిలుచునట్లు, ముఖ్య కారణమైన యజ్ఞానము నశించును. తత్కార్యమైన శరీరాది ప్రపంచము కలుగునంతవఱకు నిండియములు తమతమ పనుల యందు ప్రవర్తించుచున్నను చిత్తమందు నవ్వాసనల పదిల పడనీయక నిరంతరము స్వస్వరూపమందు చిత్తమును గుత్త ముగ నిలుపగలిగియుండవలయునని నిశ్చయించుకొని యుండ వలయును.

20 కురరపక్షి:- తనపొట్టకై తాను సంపాదించుకొని తెచ్చుకొనిన యాహారమును, తక్కిన పక్షులు తమకాహారము దొరకకపోవుటచే నాహారము తెచ్చికొనిన తమజాతి పక్షిని ముక్కులతో బొడిచి కాళ్ళతోగీరి యనేక బాధలు పెట్టి యాపక్షి సహించలేక దననోటి యాహారము వదలివేసిన తరువాత యా పక్షి జోలికిపోక యది మానుకొనిన చందంబున నిర్గుణయోగి

దేహమును ప్రాణేంద్రియములు నునస్సు మొదలగువాని ధర్మములనెల్ల దనయం దారోపణచేసికొని ప్రకృతి గుణసంగమున దిట్టముగఁ గట్టబడి తా నెట్టివాఁడో నెఱుంగమింజేసి సంసార భారమును నిర్వహించుటకై రాత్రిందివములు శ్రమపడుచు వివిధ కర్మములుచేసి తత్తత్కర్మానుగుణ్య పరంపరగా వచ్చు దేవమానవ తిర్యగాది జన్మములనెత్తి స్త్రీయో, పురుషుఁడో నపుంసకుఁడో, మఱియొండు యేదోయొక దూపధారియై వర్తిం చును. కుక్క యాకలిబాధచే ప్రతిగృహమందు జొచ్చి పట్టెడు కబళమో మఱియొకటియో లేక దండతాడనము (కఱ్ఱ దెబ్బలు) పొందునట్లు కర్మవశమున సుఖదుఃఖములు భేదమోదములు మొదలగునవి యనుభవించుచు దారాపుత్రాదులు తృప్తిలేనివారు కావున వారికై దుష్కర్మలెన్నియో చేయుచు దురంతదురితజాలము సంపాదించుకొనుచు రాను రాను సుకృత పరిపాక ఫలవశంబున గురుకులవాసముచేసి వారివలన శరీరాదులు నిత్యములుకావు శుద్ధములునుగావు, జడప్రాయములు, దుఃఖాలయములు, దృశ్యములు, దురిత శరణంబులు వికార పూరితములు, పరిచ్ఛిన్నములు, సంకల్పవికల్ప మయములు, ఆధేయభూతములు, అవయవ విశిష్టములు, ఆద్యంత సహితములు, సజాతీయవిజాతీయ స్వగతభేద సహితములు, మఱియు తదీయకార్యములు గుణగణ విశిష్టములయి యుండుననియు, సమష్టివ్యష్టి స్వరూప రూపితమగు శరీర త్రయమే యనాత్మయనియు వీనికన్నిటికన్న విలక్షణమై యనగా నిత్యము పరిశుద్ధము, సత్తు, సుఖము, అదృశ్యము, నిర్వికారము, నిరంజనము, అపరిచ్ఛిన్నము, స్వప్రకాశము, సంకల్ప వికల్ప రహితము, ఆధారభూతము నిరవయవము, ఆద్యంత

రహితమునై యుండునది యాత్మయనియు అట్టి యాత్మయే తానని నిర్ణయముచేసికొని తదాత్మావలోక నేచ్ఛాపరాయణుడై యుండుటయే సౌఖ్యదాయకమనియు తెలిసి యోగిజనుడు వర్తింపవలయును.

21. బాలుడు:- అజ్ఞానియగుటచే మానావ మానములు సుఖదుఃఖములు భేదమోదములు మొదలగువాని నెంచక తన యాటలయందే యాసక్తికలవాడై ఆనందించు విధంబున ముముక్షువు జ్ఞానియైనను సుఖదుఃఖాదులు శరీరమునకేగాని పరమాత్మ స్వరూపమునకు లేవనియు బరమాత్మ ధ్యానమే నిత్యమని తెలిసికొని నిర్విచారుడై పరబ్రహ్మత్యైక్యానుసంధానపరతచే లభించునట్టి యానంద సాగరమున గ్రీడించు చుండవలయును.

22. కన్యక:-మిక్కిలి పేదకుటుంబములో పుట్టిన యొక కన్యక గ్రహచారవశాత్తు తనయింటికి చుట్టాలు కొందఱు వచ్చిన జూచి వారిని తగుమర్యాదచేసి వంటచేసి పెట్టుటకు నింటిలో తండులంబులు లేనందున ధాన్యము దంపుటకు మొదలుపెట్టెను. దంచునప్పుడు తన మోజేతులనున్న గాజులు గల్లుగల్లుమనిమ్రోయ చికాకుచెంది గాజులు చాలా చేతుల నున్నందున చప్పుడగుచున్నదని తెలిసి గాజులలో గొన్ని పగులగొట్టి పాటవేసి చేతికి రెండేసి గాజుల చొప్పున నుంచు కొన్నది. అట్లయినను మఱల దంచుటకు మొదలిడగా మఱల మ్రోయగా సువాసినీ స్త్రీధర్మమునకు చేతికి ఒక్కొక్కటి వంతున యుంచుకొని దారిద్ర్యావస్థా సూచకములగు కరకంకణ ధ్వనులు విరమించినందులకై యెంతయు సంతస పడుచు

నిజకార్యముల నిర్విచారముగ నెఱవేర్చుకొన్నట్లు ముముక్షువు గూడ యితరులతో ముద్దుముచ్చటల మురిసినచో తనగుట్టు చెడి కలహ కార్యణ్యాదులు కలిగి చిత్తవ్యథ సమాయత్తమగు నని గ్రహించి స్వస్వరూప సందర్శన లాలసులుకాని జడ ప్రాయులతో జేరక కలహాది నివారకమగు నదసద్వివేక విమర్శకుడై యుండవలయును.

23. వ్యాధుఁడు:- తాను వీనులవలకు విల్లునెక్కుబెట్టి లక్ష్యద్రష్టయైయున్న సమయమున తనయజమానివచ్చి యెట్టయెదుట నిలిచియున్నను దిలకింపక లక్ష్యమునకై తదేకధ్యాన తత్పరుడై యుండునట్లు ముముక్షువును తదేకధ్యానముతో మనస్సు నరికట్టి యితరచింతలు విడిచి పరమాత్మయందే దృష్టి నిలుపవలయును.

24. సాలీఁడు:-శ్లో. “ఊర్ణనాభిర్యథాతన్తూన్ సృజతే” అను వాక్యప్రమాణమున తనకు దొరకిన పదార్థముతోడనే తన్తు నిర్మాణమొనర్చుచు తాను నిర్మించిన తంతువులకంటె వేఱుగనుండి క్రీడించుచుతిరిగి యాతంతువుల భక్షించుచు నుపాదాన నిమిత్త హేతువులు తానై యొప్పునట్లు సర్వశక్తి సంపన్నుడైన భగవంతుడు నై జమాయచే చరాచరాత్మక మయిన ప్రపంచము నెల్లచు సృష్టిచేసి యాప్రపంచము కంటె తాను వేఱై యుండును. ప్రపంచ సంబంధములగు సుఖదుఃఖములు, పుణ్యపాపములు ఘేదమోదములు మొదలగు పవి తాననుభవింపక క్రీడసలుపుచు తిరిగి వానినెల్ల లయ మొనర్చుచు నెల్లవానికి తానొక్కడే హేతుభూతుడై పరింతుచున్నట్లు ముముక్షువును పరబ్రహ్మనిష్ఠా యుక్తుడై

యుండునపుడును ప్రపంచాభిముఖుడైనను మతిచాంచల్యము లేనివాడై సాలీనివోలె సంచరింపవలయును.

25. పాము :- తా నెల్లప్పుడు తోడుగూడక నొంటరిగ దిరుగుచు తన విషపాదవిన్యాసముల అస్తి నాస్తి భావములు దెలిసికొనుటకు వీలుకానంత వేగమున భరువెత్తుచు మిత భావముగా అప్పుడప్పుడు బుసకొట్టుచు కాలమును గడపు లాగున జ్ఞానమానవుడు ముముక్షుత్వమే యభిలషించుచు “ఏకాస్తేన శ్రవణార్థానుసంధానం భవతి” అను నుపనిషద్వాక్యానుసరణమున శ్రవణమున (వినుటచే) సిద్ధమైన దృశ్యాదృశ్యములను మఱచిపోయి స్వస్వరూప సందర్శన మాత్రమున నిలిచి సుఖియై తానుజ్ఞానికాని అజ్ఞానికాని స్మృతిమంతుడుగాని విస్మృతికలవాడనికాని యితరులకు తెలియనట్టి నడవడితో నడచుచు మితభాషియై నిర్విచార మానసుడై యుండవలెను.

26. భ్రమరమను కీటము కుమ్మరిపురుగును దెచ్చి తనగూటియందు బెట్టుకొని ఝంకారముతో నా పురుగు చుట్టును దిరుగునప్పు డా కుమ్మరిపురుగు భయపడి తనదృష్టి యంతయు నా కందిరీగయందే నిలిపి చివరకు దానిరూపమును పొందునట్లు (తానొక కందిరీగగ నయినట్లు) ముముక్షువున దేహమియ్యది స్థిరముకాదు, ఏవేళనో, ఎచ్చోటనో జాగ్రత్తస్వప్న సుషుప్తులయందో ఆహార సమయముననో ఎప్పుడో యొకప్పుడు పోవునదికాని స్థిరముగ నుండునది కాదుకదా అని కొని పురుగుమీది తన లక్ష్యభావమును పరమాత్మధ్యానిత స్వస్వరూపసందర్శన లాలసుడై స్థిరచిత్తుడై నిలిచిన సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మస్వరూపుడై జీవన్ముక్తుడగును. వైకుంఠస్వా

చెప్పిన మహావాక్య ప్రపంచమునంతయు నాలించి పరమా
నంద భరితమానసులై నారద శివబ్రహ్మాదులు శ్రీస్వామి
వారిని యిట్లు స్తుతించిరి

శ్లో॥ నమోఽనంతాయ మాత్మాయ, కూటస్థాయ విపశ్చితే
నానావాదానురోధాయ వాచ్యవాచక శ కయే
నమః ప్రమాణమూలాయ కవయే శాస్త్రయోగయే॥

గీ. పొదలు మూడహంకృతులచే ముసుగువడక
నెఱిగినంతకుడవై దర్శనీయరుచివి
గాక సూక్ష్మంకడవై నిర్వికార మహిమ
దనరి కూటస్థుడన సమస్తంబునెఱుగు
నీకు మ్రొక్కెద మాలింపు నిర్మలాత్మ.

మఱియుఁ గలండు, లేడు, సర్వంబు నెఱుంగు నించుక
నెఱుంగు, బద్ధుండు ముక్తుం డొకం డ నేకుండునను నివి
మొదలుగాగల వాదంబులు మాయవలన ననురోధింపుదువు
కావున నానా వాదా నురోధకుండవయ్యు నభిధానాభిధేయ
శక్తి భేదంబువలన బహుభావ ప్రతీతుండవయ్యును జటురాది
రూపంబులవలన బ్రమాణమూలకుండ వయ్యు నిరపేక్షజ్ఞానంబు
కలిమిఁ గవి వయ్యు వేదమయ నిశ్వాసంబువలన శాస్త్ర
యోనివి.

శ్లో॥ మతిర్నకృష్టే పరతస్త్వతోవా మిథోఽభిపద్యేత గృహ ప్రతానాం
అదాంతగోభిర్విశతాం తమిస్రం పునఃపునశ్చర్వితచర్వణానామ్॥

ఉ. అచ్చపుఁజీకటింబడి గృహవ్రతులై విషయప్రవిష్టులై
చచ్చుచుఁబుట్టుచున్ మఱిలఁ జర్విత చర్వణులై నవారికిం

జెచ్చెఱఁబుట్టునే పదులు సెప్పిననైన నిజేచ్చనైన నే
మిచ్చిననైనఁ గానలకు నేగిననైన హరిప్రబోధముల్.

క. భూషణములు సెవులకు నఘు
పేషణములు మృత్యుచిత్త భీషణములు హృ
త్తోషణములు కల్యాణ వి
శేషణములు హరిగుణోపచిత భాషణముల్.

క. పావనములు దురితలతా
లావనములు నిత్యమంగళ ప్రాభవ సం
జీవనములు లక్ష్మీసం
భావనములు వాసుదేవ పదసేవనముల్.

శ్లో॥ యస్యాత్మనీదం నిజమాయ యార్పితం
క్వచి ద్విభాతం క్వచత త్తిహోహితం
అవిద్ధదృక్సాక్ష్యభయం తదీక్ష తే
స ఆత్మమూలాః2.వతు మాం పరాత్పరః.

కం. ఒకపరి జగములు వెలినిడి
యొక పరి లోపలికిఁ గొనుచు నుభయముగనుచు
సకలార్థసాక్షీయగు న
య్యకలంఘని నాత్మమూలు నర్థింతు మదిన్.

శ్లో. ఉద్భృతవో యస్యపదంహి మంగళం
విము క్తసంగా మునయ స్సుసాధవః
చరంత్యలోకవ్రత మవ్రణం వసే
భూతాత్మభూతా స్సుహృద స్స మేగతిః.

తే. గీ. ముక్తసంగులయిన మునులు దిదృక్షులు
సర్వభూతహితులు సాధుచిత్తు
లసదృశవ్రతాధ్యులై కొల్లు రెవ్వని
దివ్యపదము వాఁడు దిక్కునాకు.

శ్లో॥ జయతి తేఽధికం జన్మనావ్రజః
శ్రయత ఇందిరా శశ్వదత్రహిః
దయిత దృశ్యతాం దిక్షు తావకా
స్వయిధృతాసవ స్త్వాం విచిన్వతే॥

క. నీవుజనించిన కతమున
నోవల్లభ లక్ష్మీ మంద నొప్పె నధికమై
నీవెంటనె ప్రాణములిడి
నీవా రరసెదరుచూపు నీరూపంబున్.

వ. దేవా ! సమాధియును సమాధి గృహనిర్మాణము
సమాధి గతజన విశేషాదులు వచింప వినగుతూహలురమై
యున్నాము. వెనువెంట యానతీయవేయని వారు ప్రార్థించు
టయు వైకుంఠస్వామి సమ్మతించుటయు నన్నది ప్రథమో
ల్లాసము.

శ్రీభగవదర్పణమస్తు.
సర్వేజనా స్సుఖినోభవంతు
(శ్రీ) (శ్రీ) (శ్రీ)

ఇది శ్రీమద్దాతమ్యంతర్భూత భారద్వాజ తటిసీ
 తటసివిష్ట విద్వత్కుంజర వింజరగ్రామాగ్రహార వాస్తవ్య
 భారద్వాజ పవిత్రగోత్ర ద్వివేదివంశ పయఃపారావార రాకా
 సుధాకర పరదేవతా కాత్యాయనీ ప్రత్యక్షసాక్షాత్కారలబ్ధలబ్ధ
 వర్ణవర్ణనీయ సకలవిద్యావైశద్య బాలపతంజలి వ్యాకరణషరాబు
 ప్రముఖవిరుదావళీ విరాజిత సాష్టాదశపరగణాయుత పెద్దాపురీపరి
 పాలక విద్వత్తిమ్మగజపతి మహారాజ మానసంరక్షక తద్దత్త
 హేమసింహాసన శిబికాధిరోహక నవద్వీపాగతోద్దండ పండిత
 విజేతృ పండితనారాయణశాస్త్రి ప్రపాత్ర, కొండయాపర
 నామధేయ రామచంద్రశాస్త్రి పాత్ర, నాగాంబా గర్భశుక్తి
 ముక్తా ఫలాయమాన వెంకటరామాంతర్వాణి తనూభవ
 మద్రమండల పరిషత్పరివృథదత్త బాలసరస్వత్యు భయభాషా
 కవి, శివనాడీప్రముఖ నవనాడీ ప్రవీణ సాకేత నగరపరిషదాది
 ప్రదత్త సాహిత్యరత్న, కవిరత్న, భిషగత్న, ప్రబంధక,
 దైవజ్ఞభూషణ విరుదవిరాజి పండిత నారాయణశాస్త్రి
 సంకలిత 'స్త్రీఅభాగిని' అను సత్యగీతయందుఁ బ్రథమోల్లాసము
 ముగిసినది.

ఓమ్ తత్సత్ పరబ్రహ్మర్పణమస్తు.

ఓన్నమః పరస్మై

“ స్త్రీ అ భా గి ని ”

(అ ను)

స త్య గి త

ద్వి తీ యో ల్లా స ము

ధ్యానమందిర లక్షణము.

వ॥ అక్క-థకుండు నారద శివబ్రహ్మగులకు వక్ష్యమాణ
విధంబున వక్కాణించుచున్నాఁడు.

శ్లో॥ అల్పద్వార మరస్థ్ర గ ర్త వివరం నాత్యుచ్చనీచాయతం
సమ్యగ్గోమయ సాస్థ్రలిప్తమమలరి నిశ్శేష జంతూజ్ఞితం,
బాహ్యో మణ్ణపవేది కూపతచిరం ప్రాకార సంవేష్టితం
ప్రోక్తం యోగగృహస్యలక్షణమిదం సిద్ధేహతాభ్యాసిభిః॥

తా. యోగ గృహము అనగా భగవంతుని ధ్యానము
చేయుటకు నిర్మించిన యిల్లు పెద్దది, చిన్నది కాక మధ్యరక
మైనదియు, మెఱక, పల్లము లేనిదియు, ఎలుకలు, నల్లులు
దోమలు లేకుండ చేయబడినదియు, గోమయముచే చక్కగా
• అలకబడినదై వెలుపల అరుగుకలదియై చుట్టు ప్రాకారపుగోడలు
గలదియై యుండవలయును. మిగుల పెద్దదియైనచో దృష్టిదూర
మునకు ప్రసరించును. అందుచే చిన్నద్వారములున్న గవా
క్షములుకలిగి మధ్యరకముగనుండవలయును.

నందికేశ్వర పురాణ సంహిత.

శ్లో॥ మన్దిరం రమ్యవిన్యాసం మనోజ్ఞం గన్ధవాసితమ్
ధూపామోదాది సురభి కుసుమోత్కర మణ్డితమ్
మునితీర్థ నదీవృక్ష పద్మినీశైల శోభితమ్
చిత్రకర్మనిబద్ధంచ చిత్రభేద విచిత్రితమ్

కుర్యాద్యోగగృహం ధీమాన్ సురమ్యం శుభవర్తనా
దృష్ట్యాచిత్రాగతాంశ్చాంతాన్ మునీన్యాతి మనశ్శమమ్
సిద్ధాన్ దృష్ట్యాచిత్ర గతాన్ మతిరభ్యుద్యమే భవేత్
మధ్యేయోగగృహస్యాథ లిఖేత్సంసారమండలమ్

శ్మశానంచ మహాఘోరం నరకాంశ్చ లిఖేత్క్వచిత్
తాన్ దృష్ట్యాభీషణాకారాన్ సంసారేసారవర్జితే
అనవసాదోభవతి యోగీసిద్ధ్యభిలాషకః
పశ్యంశ్చవ్యాధితాన్ జన్తూన్ సతూన్మతాంశ్చలద్వజాన్॥

తా. యోగాభ్యాస గృహము సమచతురముగను,
రమణీయముగను, మనోజ్ఞముగను, సువాసన గలదిగను, ధూప
దీపాదులతోడగూడి పుష్పమాలికలు మొదలగు వానిచే నలంక
రింపబడినదిగను, ఋషులు, తీర్థములు, నదులు, వృక్షములు,
తామరలతలు వాపీకూప తటాకములతో గూడినదిగను, చిన్న
కొండలతో గూడినదిగను శోభాయ మానముగను, చిత్ర
ముగ గూర్పబడి నదిగను, పలువిధములైన చిత్రములతో
జిత్రింపబడి నదిగను, మనోజ్ఞమైనదిగను యోగగృహమును
జ్ఞాని నిర్మించు కొనవలయును. చిత్రింపబడిన బొమ్మలను
జూడగా మనస్సు ప్రయత్నించుటకు ప్రకోపించును. చిత్రము
లందలి మునుల స్వరూపముల గాంచి మనస్సు శాంతికలది
యగును. యోగాభ్యాస గృహమధ్యమున సంసార
మండల మొకటి లిఖింప వలయును. మఱియొక శ్మశానమును

ఘోరనరకములను వ్రాయవలయును. రోగుల నున్మత్తుల వ్రణ రోగుల వ్రాయవలయును. ఇవియన్నియుజూచి యోగి సంసార వాంఛ విసర్జించును. మఱియు యమ నియమాదులతోగూడిన వాడు సంగముత్యజించి చదువుకొని సత్యవంతుడై కోపములేక ప్రసన్నుడై గురుశుశ్రూష చేయుచు తలీదండ్రులచే శిక్ష నొందుచు తానుండెడి యాశ్రమమునకు వలయు ధర్మములను జేయుచు సదాచార సంపన్నుడై మహాయోగులగు జ్ఞానుల సన్నిధి నుపదేశము నందినవాడై ఫలవృక్షములు కందమూలములు జలప్రదేశములు పుష్పవృక్షములు మొదలగునవి గలిగిన చక్కని తపోవనమునందు స్వధర్మముల నాచరించు బ్రహ్మ విదులతో గూడి గోమయముచే నలకబడి సర్వవిధంబుల మంగళప్రదముగ శోభిల్లుచు వేదఘోష కలిగియుండు తేత్రమునగాని. నదీతీరమందుగాని, నగరమునగాని, గ్రామమందుగాని హెచ్చుతగ్గులులేక సమమట్టమగునుండి రమ్యముగా నుండునట్లు యోగగృహమును నిర్మించి యందు తాను సదా వేదాంత శ్రవణము నొనర్చుచు యోగాభ్యాసము చేయ వలయును. శాండిల్యోపనిషత్తునందును శివయోగ దీపికాది మహా గ్రంథములయందును యోగ గృహలక్షణ మిట్లు చెప్పబడి యున్నది. హఠసంకేతమునందు-యోగమందిరము గాలివెడలు నట్టి గుహగాను, నాలుగు బారల వెడల్పును నాలుగు బారల పొడవును గలిగి వర్తులాకారమగు ద్వారము కలదై దేహదోషములను వాయుదోషములను పోగొట్టునదిగను నాడులయందలి మలమును శుద్ధిగావించి లోపల వికాసము నిచ్చునదిగను చిత్త శైర్యమును గలిగించునదిగను యుండవలయునని చెప్పబడి యున్నది. ధ్యానగృహమందు నూనె దీపము పనికిరాదు. నూనె

దీపమును జూచినచో తాను చక్కగ కుంభించిన వాయువు
శీఘ్రముగ వేటుతోవను వెడలిపోవును. అందుచే ఘృత
దీపము (నేతి దీపము) పెట్టవలయును. ధ్యానమందిరమున
ధ్యానముతప్ప మఱియొకపని చేయగూడదు.

శ్లో॥ ఏవంవిధేగృహేస్థిత్యా సర్వచింతా వివర్జితః
గురూపదిష్టమార్దణ యోగ మేవ సమభ్యసేత్.

వెనుక చెప్పిన లక్షణములతో గూడిన ధ్యాన గృహ
మందు చింతలన్నియు త్యజించి గురువు బుపదేశించిన విధం
బున యోగాభ్యాస మొక్కటియే చక్కగా నాచరింప వల
యును. మఱియు తక్కినవన్నియు యోగాభ్యాసమునకు విఘ్న
కారకములని తెలిసికొనవలయును.

శ్లో॥ మరుజ్జయో యస్యసిద్ధ స్తం సేవేత్ గురుం సదా
గురువక్త్ర ప్రసాదేన కుర్యాత్పాణజయం బుధః

వివేకవంతుడు వాయు జయసంపదగల గురువరుని
సన్నిధి వర్తించి వానికి సదాసేవాదిక మొనర్చుచు నాగురు
ప్రసాదముచేతనే వాయుజయము చేయవలయును.

బీజగ్రంథ మందిట్లున్నది.

శ్లో॥ “వేదాంతతక్కోక్తిభిరాగమైశ్చ నానావిధైశ్చాస్త్రైశ్చకదమ్బకైశ్చ
ధ్యానాదిభిస్సక్తగణైర్నిగమ్య చింతామణిం హ్యేకగురుం విహాయ”

తా. చింతామణివంటి యొక్క గురువులేక తక్కిన
వేదాంత తర్కవచనములచేతను ధ్యానాది సత్కర్మలచేతను
ఆగమములచేతను నానావిధములగు శాస్త్ర సమూహముల
చేతను దెలిసికొదగినదికాదు

ప్రాణాయామాభ్యా సావశ్యకము

శ్లో॥ బ్రహ్మదయోఽపి త్రిదశాః పవనాఽభ్యాసతత్పరాః
అభూవన్నస్తక భయా త్తస్మా త్పవనచభ్యసేత్ ॥

తా. బ్రహ్మాదిదేవతలును యముని భయమువలన
రేచకపూరక కుంభక భేదములుగల ప్రాణాయామానుష్ఠాన
మందు నాసక్తిగలవారైయుండిరి కాబట్టి సర్వులు దాని
నభ్యసింపవలయునని తెలియుచున్నది. స్వల్పకాల భయము
వలన బ్రహ్మదేవుడు సైతము ప్రాణాయామమును అభ్యసించి
నాడనియును కాబట్టి యోగిజనులును మునులును ప్రాణా
యామము చేయవలయుననియు యోగచూడామణ్యుప
నిషత్తునందుఁ జెప్పబడియున్నది. పలువిధములయిన యోగ
ములు ప్రాణాయామము వలననే సిద్ధించుచున్నవనియు
ప్రాణాయామము లేని యోగములన్నియు నిష్ఫలములనియు
రాజసిద్ధాంత రాజయోగ గ్రంథమందుఁ జెప్పబడియున్నది.

శ్లో॥ యావద్బద్ధో మరుద్దేహో యావచ్ఛి త్తం నిరాకులమ్
యావద్దద్ధోభ్రు వోర్మధ్యే తావత్కాలం భయం కుతః ॥

తా. ఎంతకాలము వఱకు శరీరమునందు ప్రాణవాయువు
కట్టువడి (శ్వాస - ఉచ్ఛ్వాస క్రియలులేక) యుండునో. ఎంత
కాలముచిత్తము వ్యాకులముఁజెందక (స్థిరముగ) తదేకాగ్రముగ
నుండునో ఎంతకాలము రెండు కనుబొమ్మల మధ్య దృష్టి
అంతఃకరణ ప్రవృద్ధియుండునో అంతకాలము వఱకు యమ
భయము లేదు.

“శాధ్యతే నచకాలేన బాధ్యతే నచకర్మణా
సాధ్యతే నసకేనాపి యోగీయు కస్యమాధినా.

తా. సమాధితో గూడియున్న జ్ఞానియమునిచే కబళింప
బడడు - కర్మములచే బీడింపబడడు, దేనిచేతను సాధింప
బడడు - కాబట్టి స్వతంత్రుడు స్వేచ్ఛాచారి స్వాధీనుడు అని
తెలియుచున్నది. దృష్టిశబ్దము జ్ఞానసామాన్యవాచకము.

ప్రాణలయమువలన కాలజయము కలుగును

శ్లో॥ సూర్యచంద్రమసౌ ధత్తః కాలం రాత్రిం దివాత్మకమ్
భోక్త్రీ సుషుమ్నా కాలస్య గుహ్యమేత దుదాహృతమ్॥

తా. సూర్యచంద్రులిద్దఱును రాత్రిని బవగలును
అనుకాలమును చేయుచున్నారు. సరస్వతి యనెడి సుషుమ్న
సూర్యచంద్రులచే చేయబడు రేయుంబనళ్ళును కాలమును
దెలుపుచున్నది. ఇది రహస్య విషయముగా చెప్పబడినది.

రెండున్నర ఘడియలకాలము సూర్యుడును, రెండున్నర
ఘడియలకాలము చంద్రుడును గమన మొనర్చుచున్నారు.
సూర్యుడు నడచునప్పుడు పగలనియు చంద్రుడు నడచునప్పుడు
రాత్రియనియు చెప్పబడుచున్నది. తొక్కిలయొక్క రేయుం
బవలునందు జ్ఞానులకు ద్వాదశ దివారాత్ర పరిమితిగల కాలము
గమన మొనర్చుచున్నది. అట్టి కాలగమనమునుబట్టి జీవుల
కెల్లరకు ఆయుఃప్రమాణము ఏర్పడుచున్నది సుషుమ్నా
మార్గముచేత వాయువు బ్రహ్మరంధ్రమునందు సంచరించు

నప్పుడు రేయింబవళ్ళు లేనందున సుషుమ్న కాలమును భుజించుచున్నది. అనగా హరించుచున్నదని భావము.

బ్రహ్మరంధ్రమునందు వాయుసంచార మున్నంతకాలమును జ్ఞానులకు దీర్ఘాయుర్వృద్ధి యొప్పుచున్నది. దీర్ఘ కాలము సమాధినిష్ఠుడైన జ్ఞానయోగి ముందుగనే తన మరణకాలమును దెలిసికొని బ్రహ్మరంధ్రమునందు వాయువు నరికట్టి యముని జయించుచున్నాడు. అనగా స్వేచ్ఛగా దేహమును విడుచుచున్నాడు.

శ్లో॥ ద్వాసప్తతి సహస్రాణి నాడీద్వారాణి పఞ్చరే
సుషుమ్నా శామ్భవీశక్తిః శేషాస్త్యవనిర్ధరా॥

తా. పంజరమునందు పంజరమువలె నరములు, ఎముకలు మొదలగు వానిచే కట్టబడియుండు, డెబ్బది రెండువేల నాడీద్వారములు (వాయువు ప్రవేశించుమార్గములు) ఉన్నవి. వాని యన్నింటిలో సుషుమ్నాయను మధ్యనాడి శాంభవీశక్తి నామముగలది. అనగా భక్తులకు శం=సుఖము, భవతి=కలుగుచున్నది. లేక శం=సుఖస్వరూపమై భవతి=ఉన్నది. మాటియు శంభు=ఈశ్వరుని సంబంధమైనది. ద్వాసమార్గముచే శంభు=ఈశ్వరుని పొందచేయునది. ఆత్మసాక్షాత్కారము కలిగించుచున్నది. లేక శంభువనెడిది ఆత్మది. డెబ్బదిరెండువేల నాడులలోను సుషుమ్న, ఇడా, పింగళ, కుహు, సరస్వతి, యశస్విని, పూష, విశ్వోదర, వరుణ, హస్తీజిహ్వా, పయస్విని, శంఖిని, గాంధారి, అలంబుస, అను నీపదునాలుగు నాడులును శ్రేష్ఠములైనవి, వానిలో సుషుమ్న, ఇడా, పింగళ యనెడి మూడు నాడులు ప్రధానములైనవి. మూఁటిలో సుషుమ్న శ్రేష్ఠతమమైనది, దీనినే బ్రహ్మనాడి యందురు.

౧౪. నాడుల వివరణము.

౧. వీపుయొక్క— మధ్యయందు వీణాదండమనెడి యెముకల గూడొకటి శిరస్సువఱకును నెలకొనియున్నది. ఆ యెముకలగూడైన మేరుమధ్యమున శిరస్సుయొక్క నడుమదూరి భూమధ్యము వఱకును నుండుసూక్ష్మమైన ద్వార మొకటి యున్నది. అదియే బ్రహ్మనాడి యనెడి సుషుమ్న.
౨. ఇడ:- బ్రహ్మనాడికి యెడమవైపున యెడమముక్కురంధ్రమున నుండును. శివుడు దేవత.
౩. పింగళ:- బ్రహ్మనాడికి కుడివైపున కుడిముక్కు రంధ్రము ఉండును. బ్రహ్మ దేవత.
౪. కుహు:- బ్రహ్మనాడికి ముందటనుండి గుహ్యాస్థానము వఱకు నుండును. దేవత అగ్ని, పృథివి.
౫. సరస్వతి:- బ్రహ్మనాడికి వెనుకనుండి నాలుక వఱకు నుండును. దేవత విరాట్టు.
౬. హస్తీజిహ్వా:- ఇడకు ముందుండి యెడమకాలి పెద్దవేలు వఱకును నుండును. దేవత వరుణుడు.
౭. గాంధారి:- ఇడకు వెనుకనుండి యెడమకంటి వఱకు నుండును. దేవత చంద్రుడు, ఇంద్రుడు.
౮. యశస్విని:- పింగళకు ముందుండి కుడికాలి పెద్దవేలు వఱకు నుండును. దేవత సూర్యుడు, బ్రహ్మ.

౯. పూష:- పింగళకు వెనుకనుండి కుడికంటివఱకు నుండును.
దేవత- దిక్కు, ఈశ్వరుఁడు.

౧౦. విశ్వోదర:- హస్త జిహ్వా కుహలకు మధ్యయుండి
ముఖమువఱకు నిండియుండును.

౧౧. వరుణ:- యశస్విని, కుహలకు నడుమనుండి క్రిందు
మీదుగా దేహమంతటను నెలకొనియుండును.

౧౨. పయస్విని:- పూష-సరస్వతులకు మధ్యనుండి కుడి
చేవివఱకు నుండును. దేవత-ప్రజాపతి.

౧౩. శంఖని:- గాంధారి, సరస్వతి అను రెంటికి నడుమనుండి
యెడమచేవి వఱకు నుండును. దేవత-చంద్రుఁడు.

౧౪. అలంబుస:- కందమధ్యమందుండి గుదప్రదేశమువఱకు
నుండును. దేవత-వరుణుఁడు-సూర్యుఁడు.

ఈ పదునాలుగు నాడులు కందమునుండి రావియాకు
యొక్క చిన్నియినెలవలె శాఖోపశాఖలుగా వ్యాపించి
యుండును.

సమాధి పర్యాయపదములు

శ్లో॥ “రాజయోగః సమాధిశ్చ ఉన్మనీచ మనోన్మనీ
అమరత్వం లయస్తత్త్వం సూన్యాసూన్యం పరంపదం.

“అమనస్కం తథా ౭ ద్వైతం నిరాలంబం నిరజ్ఞానం
జీవన్ముక్తిశ్చ సహజా తుర్యాచేత్యేకవాచకాః.

తా. రాజయోగము, సమాధి, ఉన్మి, మనోన్మి, అమరత్వము, లయము, తత్త్వము, శూన్యాశూన్యము, పరమ పదము, అమనస్కము, అద్వైతము, నిరాలంబము, నిరంజనము, జీవన్ముక్తి, సహజము, తుర్యము - ఇవి సమాధిపదపర్యాయ వాచకములు.

సమాధి లక్షణము

శ్లో॥ “సలితే సైన్దవం యద్వ త్పాత్యం భవతియోగతః
తథాచ మనసో రైక్యం సమాధి రభిధీయతే.

“యదా సంక్షీయతే ప్రాణోమానసంచ ప్రళీయతే
తదా సమరసత్వంచ సమాధి రభిధీయతే.”

“తత్సమంచద్వయోరైక్యం జీవాత్మ పరమాత్మనోః
ప్రణవ్య స్సర్వసంకల్పః సమాధిస్సౌభిధీయతే.”

తా. ఉప్పునీటిలో చేరుటవల్ల నెటు లేకీభావము పొందుచున్నదో, ఆ ప్రకారముగా ఆత్మకు మనస్సునకు కలిగెడి యైక్యమే సమాధి. ప్రాణము క్షీణించి మనస్సు లీనమగుచుండ నప్పుడు సంభవించెడి సామరస్యమే సమాధి. “జీవాత్మ పరమాత్మల యిద్దఱియొక్క ఏకీభావము కలిగి నప్పుడు సకల సంకల్పములు నశించుట సమాధి.

సమాధిపొందినవాని లక్షణము

శ్లో॥ అగతశ్శూన్యో బహిశ్శూన్యః శూన్యఃకుంభఇవాంభరే
అంతఃపూర్ణో బహిఃపూర్ణః పూర్ణఃకుంభ ఇవాంభరే॥

తా అంతఃకరణమున శూన్యము. వెలుపల శూన్యము. బ్రహ్మపదార్థమునకు వేఱొక వ్యాపారములేదు గనుక ధర్మనా భావమువలన ఆకాశమందుండు కుంభకము లోపలను వెలుపలను శూన్యమయియుండును. సముద్రమునందుండు ఘటము సదా సంపూర్ణముగా జలముచే నిండియుండు విధంబున సమాధిస్థితజ్ఞాని బ్రహ్మపూర్ణుడగుచున్నాఁడు

శ్లో॥ కర్పూర మనలే యద్వ త్స్నింధవం సలిలేయథా
తథా సంధీయమానంచ మనస్తత్త్వే విలీయతే॥

తా. అగ్నిసంపర్కముచేత కర్పూర మగ్నిరూపమగునట్లు జల సంపర్కమువలన ఉప్పు జలమయమగునట్లు ఆత్మతత్త్వ మందు లీనమగు మనస్సు, ఆత్మాకారమగును.

నాదలక్షణము

“అదౌజలద జీమూతభేరీ ఝర్జుర సంభవాః
మధ్యేమర్దల శంఖా త్థాఘంటా కాహళజాస్తథా.

తా. బ్రహ్మరంధ్రమునందు ప్రాణవాయువు చొరపడు నపుడు, మేఘము, భేరీ, ఝర్జురము (వాద్యవిశేషము) మొదలగువానివలన గలుగు ధ్వనిని బోలు నాదరూపమును, నడుమ ప్రాణవాయువు నిలిచిన తదుపరి మద్దెల - శంఖము ఘంట, కాహళము మొదలగువాని ధ్వనివంటి ధ్వనియు.

“అంతేషు కింకిణీవంశ వీణాభ్రమరనిస్వనాః
ఇతి నానావిధా నాదాః శ్రూయంతేదేహమధ్యగాః.

తా. ప్రాణవాయువు బ్రహ్మరంధ్రమున నిలిచినప్పుడు, మువ్వట, పిల్లనగ్రోవి, వీణ, తుమ్మెద మొదలగువాని ధ్వని వంటి ధ్వనియు, ఇట్లు వివిధములైన నాదములు దేహమధ్యమున నుండునప్పుడు వినబడుచున్నవి.

మనస్సు:- క్షిప్తము - మూఢము - విక్షిప్తము - ఏకాగ్రము - నిరుద్ధము - అని అయిదు విధములు.

క్షిప్తమనగా - ఒక్కొక్కప్పుడు తన పూర్వకర్మలను బట్టి నానా పదార్థములందు మిక్కిలి యాశతోగూడి ఒకదాని యందు నుండక చలించునట్టి హృదయవ్యాపారము.

మూఢమనగా - తామసము, నిద్ర - నీరసము, అలసత్వము మొదలగువానితో నుండు హృదయవ్యాపారము -

విక్షిప్తమనగా - ఒక సమయమందు సమాధితోగూడి తక్కిన వేళలయందు తదితర విషయములతో గూడియుండు హృదయ పరిస్థితి.

ఏకాగ్రమనగా - యమనియమాదు లైన యెనిమిది యోగాభ్యాసముల శక్తికలిగి యొక్కదానియందే ప్రవాహము వలె ప్రవహించు మానసవ్యాపారస్థితి.

ఇదియే సవికల్పసమాధియని చెప్పబడుచున్నది. నిరుద్ధమనగా ఇతర విషయ ప్రసక్తి త్యజించి ఏకాగ్రచిత్తముతో నుండు మనోవ్యాపారము. దీనిని నిర్వికల్ప సమాధియందురు - ఇదియే యోగము.

క్షీప్తము - మూఢము - ఇవి రెండును సమాధికి
ఆటంకములు; యోగబలము కల్గినను విక్షీప్తముచే నిలువదు.
ఏకాగ్రము నిరుద్ధము ఈ రెండును సమాధిశక్తిని కలిగించును—
సమస్తవిషయ పరిచయము త్యజించి యుండుటయే ప్రత్యా
హారము.

సమాధి స్థిత జనలక్షణము

శ్లో॥ శబ్దదుస్తుభినాదంచ నశ్యతోతి కదాచన
కాష్ఠవజ్జాయతే దేహ ఉన్మన్యవస్థయాధ్రువమ్॥

తా. ఉన్మన్యవస్థ (అనగా చంచలభావము లేనందున)
దేహము శంఖదుందుభి నాదములు వినక నిజముగ కట్టవలె
నుండును.

శ్లో॥ ఖాద్య తే నచకాలేన బాధ్యతే నచకర్మణా
సాధ్యతే నసకేనాపి యోగీ యుక్త స్సమాధినా॥

తా. సమాధియందున్న జ్ఞానిని యముడు మ్రింగలేడు
శుభాశుభకర్మము లేవియు నతనిని బాధింపజాలవు. జనన
మరణాదులచే కలుగు దుఃఖాదు లతని నేమియు జేయనేరవు.
యంత్రమంత్రాది దుష్ప్రయోగాదు లతనిని వ్యధలపెట్టలేవు.

పాతంజల యోగశాస్త్రములో “తతః క్లేశకర్మనివృత్తిః”
అనగా సమాధిలబ్ధివలన శుభాశుభ కర్మములును, అవిద్యాది
(అజ్ఞానమువలన కలిగిన) క్లేశములు మొదలగునవి యతనిని
చీడింపవని కలగు.

శ్లో॥ నగన్దం నరసం రుంపం నచస్పర్శం ననిస్వనమ్
నాత్మానంద పరంవేత్తి యోగీయుక్త స్సమాధినా.

తా: సమాధినిష్ఠుడగు జ్ఞానికి సుగంధదుర్గంధములు
వడ్డుచులు, రూపము, శీతోష్ణ వివేచనము, శంఖభేరిగ్వనులు
తన శరీరమును, యితరులను తెలియు జ్ఞానముండదు. శరీరము,
ధైర్యము, జీవుడు, స్వభావము, పరమాత్మ ఈ శబ్దములు
ఆత్మ శబ్దమునకు పర్యాయవాచకములు.

శ్లో॥ ఉపస్థాః ప్రవర్తనే దృష్టిహ్యేత్తని యోగినః
ఏతాన్తే సంప్రవక్ష్యామి సమాసేన నిబోధమే.

కామ్యాః క్రియాస్తథా కామాన్ మనుష్యో యో2.భివాఞ్ఞతి
స్త్రీయో దానఫలం విద్యాం మాయాం కుప్యం ధనదింవమ్.

దేవత్వ మమరేశత్వం రసాయనం వయఃక్రియాం
మరుత్ప్ర పదనం యజ్ఞం జలాగ్న్యవేశనం తథా,

శ్రాద్ధానాం సర్వదానానాం ఫలాని నియమాం స్తథా
తథోపవాసా త్పూర్వాశ్చ దేవతాభ్యర్చనాదపి
అతిథి భ్యశ్చకర్మభ్య ఉపసృష్టో2.భివాఞ్ఞతి,

విఘ్నమిత్థం ప్రవర్తే తయత్నాద్యోగీ నివర్తయేత్
బ్రహ్మసంగీ మనఃకుర్వ నుపసర్గైః ప్రముచ్యతే॥

పరమాత్మను సందర్శించు జ్ఞానులకు గలుగు అంత
రాయములుపచించెద. కామ్యములు, స్త్రీలు, దానము, విద్య,
వంచనము, స్వర్ణరజతములు, తదితర లోహములు, ధనరాశి.
దేవలోకము, ఇంద్రపదవి, దేవత్వము, రసాయనము, వయస్సు,
కార్యము, యజ్ఞము, జలాగ్నలయందు జొచ్చుట, శ్రాద్ధ
ఫలంబును, సమస్త దానఫలమును, నియమములను, కోరు

చున్నాఁడు. మఱియు నుపవాసములు, ఇష్టాపూర్తములగు మడుగులు, నూతులు, దేవాలయములు, తోటలు, అగ్రహారములు దేవసందర్శనములయం దభిలాష, అతిథులు, కర్మములు మొదలగువిఘ్నములు వచ్చుచున్నవి. పద్మపురాణము:

శ్లో॥ యదైభిరన్తరాయైర్న క్షిప్యతేఽస్యహి మానసమ్
తదాగ్రే తమవాప్నోతి పరబ్రహ్మతి దుర్లభమ్॥

తా. వేనుకచెప్పిన విఘ్నములు సంప్రాప్తించినప్పుడూ జ్ఞాని మనస్సు స్థిరత్వము కలిగియున్నచో నవి రాజాలపు. తత్క్షణమే యాజ్ఞాని యలభ్యమగు పరబ్రహ్మలో నైక్యమగును. యోగభాస్కరము :

శ్లో॥ సాత్త్వికీంధృతిమాలమబ్య యోగీ సత్త్వేన నుస్థిరః
నిర్గుణం మనసా ధ్యాయ న్నుపసర్జైః ప్రముచ్యతే॥”

ఏవంయోగముపాసీనః శక్రాదిపద నిఃస్పృహః
సిద్ధ్యాది వాసనాత్యాగీ జీవన్ముక్తో భవేన్మునిః
విస్తరస్య భయాన్నోక్తా సన్తి విఘ్నాహ్యానేకశః
ధ్యానే నశిష్ఠు హరయో ర్వారణీయాహి యోగినా॥”

పరమయోగి సత్త్వగుణముగలిగిన ధీరత్వ మవలంబించి సాత్త్వికప్రవృత్తిచే నుస్థిరుడై నిర్గుణపరబ్రహ్మమును హృదయమందు ధ్యానించువాడైనచో నతని కేవిఘ్నములు రావు. మఱియు యోగాభ్యాసి, ఇంద్రాదిపదపులను సిద్ధ్యాదివాసనలను త్యజించి మననమునే యొనర్చుచుండిన జీవన్ముక్తిసిద్ధి నందును. మఱియు నింకను జ్ఞానికి సంతరాయములు పెక్కులున్నవి. అవియన్నియు భగవద్ధ్యానమువలన నశించును. యోగకుండల్యుపనిషత్తు శివ సంహిత, వాయు సంహిత,

మార్కండేయ సంహిత, లింగపురాణము, కూర్మపురాణము, సౌరపురాణము మొదలగునవి చూచిన తెలియును.

ధా రణ

శ్లో॥ “బద్ధంతు నాదబంధేన మనస్సంత్యక్త చాపలమ్
ప్రయాతి సుతరాంశ్చైర్యం ఛిన్నపక్షఃఖగోయథా.

తా. నాదమనుత్రాటిచే గట్టబడి చపలత్వమును విడిచి
తెక్కలులేని పక్షివలె మిక్కిలి స్థిరత్వమును వహించుట.
ధారణ యనబడును.

శ్లో॥ “ప్రాణాయామేనప వనం ప్రత్యాహారేణచేంద్రియం
వశీకృత్య తతః కుర్యా చ్చిత్త శ్చైర్యం శుభాశ్రయే.

ప్రాణాయామముచే వాయువును, ప్రత్యాహారముచేత
యింద్రియములను లోబటచుకొని తరువాత సగుణమునుగాని
నిర్గుణమునుగాని మనస్సునందు స్థిరముగానుండునట్లు చేయుట
ధారణయని విష్ణు పురాణమునందే స్పష్టము.

ధ్యా న ము

శ్లో॥ “సర్వచింతాంపరిత్యజ్య సావధానేన చేతసా
నాద ఏవానుసంధేయో యోగ సామ్రాజ్య మిచ్ఛతా.

తద్రూపప్రత్యయైకాగ్ర్య సత్తత్త్వాన్యనిః స్పహా
తత్ ధ్యానం ప్రథమైరజైః షడ్భిర్నిష్పాద్య తేనృప.

తా. జ్ఞానులు బాహ్యభ్యంతర చింతలవిడిచి యేకాగ్ర చిత్తములొ నాదబ్రహ్మ పదార్థమును ననుష్ఠించుటయే ధ్యానము. ధారణ ధ్యానము - ప్రత్యాహారము కలిసి సమాధి యనబడును. అది జీవసమాధి. జీవునకు పరమాత్మకు నేకత సమావేశము, సంధానమగుట - పరమపదము జేరుట - పద్యతే గమ్యతే జ్ఞానిభిరితి పదమ్.

శ్లో॥ అవధ్యః సర్వశస్త్రాణామశక్యః సర్వదేహినామ్
అగ్రాహ్యోమన్త్రో యన్త్రాణాం యోగీయ క్తస్సమాధినా॥

తా. ఇట్లు యోగములొనుండిన జ్ఞానికి ఆయుధముల వల్ల భయములేదు. ప్రాణికోటికిదొరకడు. వశీకరణ, మారణ, స్తంభీకరణ, మోహన, ఉచ్చాటన, విద్వేషణ, మొదలగు మంత్ర యంత్ర ప్రయోగము లతనిని బాధింపలేవు. కాని యోగాభ్యాసికి విఘ్నాదు లనేక ప్రతికూలములు కలుగును. అట్లు విఘ్నాదులు కలుగుటకు కారణములు, వానిని రాకుండ జేయుటకు సాధనములు దత్తాత్రేయులు మొదలగు మహాత్ములు చెప్పియున్నారు.

శ్లో॥ ఆలస్యం ప్రథమోఽఘ్నో ద్వితీయస్తు ప్రకథ్యతే
పూర్వోక్త ధూర్తగోష్ఠీచ తృతీయోమన్త్రసాధనమ్
చతుర్థో ధాతువాదస్వ్యో దితి యోగవిదోవిదుః॥

ఆలస్యము మొదటివిఘ్నము, మున్నుచెప్పిన ధూర్త సహవాసము, రెండవది, మంత్రసాధనము మూడవది, రస వాదము నాలుగవది అని యోగవేత్తలు చెప్పియున్నారు.
మార్కండేయ పురాణము :-

నార:-స్వామీ! మీ సదుపదేశమువలన నాయజ్ఞానము పటా
పంచలై దివ్యజ్యోతి స్వరూపములో నిగుగుండనై తిని.
ఇందులకు కారణులైన మిమ్ము శివబ్రహ్మాదుల శ్రీదేవిని
నా నేర్చినకొలఁది స్తవించెద. అనుగ్రహింపుడు అనియిట్లు
నారదమహర్షి త్రిమూర్త్యాదులను స్తవనము చేయ
దొడంగెను.

నారద కృత త్రిమూర్త్యాది దివ్యమంగళ స్తవనము

- అథస్వస్థాయదేవాయ నిత్యాయ హతపాపమనే
త్యక్తక్రమవిభాగాయ చైతన్యజ్యోతిషే నమః ॥ ౧
- దిక్కాలాద్యనరచ్ఛిన్నా నస్తచిన్నాత్రమా రయే
స్వానుభూత్యేకమానాయ నమఃశాంతాయ తేజసే॥ ౨
- అనస్తనామధేయాయ సర్వకార్యవిధాయినే
సమస్తనుస్త్రవాచ్యాయ విశ్వైకపతియే నమః ॥ ౩
- కర్ణికాదిష్వివస్వగ్ మర్ణవాదిష్వివోదకమ్
భేదిష్వభేదియత్తస్మై పరిస్మై మహానే నమః ॥ ౪
- నమోవాఙ్మనసాతీత మహిమేపరమేష్ఠినే
త్రిగుణాష్టగుణానస్తగుణనిర్గుణమూర్తయే॥ ౫
- యథాతథాపియఃపూజ్యోయత్రతత్రాపియోఽర్చితః
యోఽపివాసోఽపి వాయోఽసౌ దేవస్తస్మై నమోస్తుతే॥ ౬
- నమఃస్వతస్త్రాచిచ్ఛక్తి ముద్రిత స్వవిభూతయే
అవ్యక్తవ్యక్తరూపాయ కస్మైచిన్మస్త్రమూర్తయే॥ ౭
- చరాచరజగత్సృజరస్ఫురత్తామత్రధర్మిణే
దుర్విజ్ఞేయరహస్యాయ యుక్తై రప్యత్మనే నమః ౮

భవబీజాఙ్కురజలదారాగాద్యాః క్షయముపాగతా యస్య
బ్రహ్మవా విష్ణుర్వా హరో జినోవా నమస్తస్మై ॥

౯

నిత్యం నిరావృతి నిజానుభవైకమాన మానస్తథామజగదఙ్కురబీజమేకమ్
ద్విగేశకాలకలనాది సమస్తచూస్తమర్దాసహం దిశతుశర్మమహన్నహోవః॥

సర్వఃకిలాయమవశః పురుషాణుకర్మకాయాది కారణగణోయదనుగ్రహేణ
విశ్వప్రపఞ్చరచనాచతురత్వమేతిసత్రాయతాంత్రిభువనైకమహీశ్వరోవః

లోకత్రయస్థితిలయోదయకేలికారః కార్యణయోహరిహరద్రుహితత్వమేతి
దేవస్స విశ్వజనవాఙ్మన సాతివృత్తశక్తిః శివందిశతుశశ్వదనశ్వరంభః ॥

మధ్యాహ్నార్కమరీచికాస్త్వివపయః పూరోయదజ్ఞాతః
ఖంవాయుర్జ్వలనో జలంక్షీతిరితి త్రైలోక్యమున్మీలతి

యత్తత్త్వం విదూషాం నిమీలతిపునః స్రగ్భోగి భోగోపమం
సాంద్రానందముపాస్మహే తదమలం స్వాత్మావబోధం మహాః. ౧౨

యస్మాద్విశ్వముదేతి యత్రరమతే యస్మిన్ పునర్లీయతే
భాసాయస్య జగద్విభాతి సహజానందోజ్జ్వలం యన్మహాః

కాంతం కాశ్వత మక్రియం యమపునర్భావాయభూతేశ్వరం
ద్వైతధ్వంత మపాస్యయాన్తి కృతినః ప్రస్తామి తంపూరుషమ్.

యస్సృష్టిస్థితి సంహృతీర్వితనుతే బ్రహ్మదిమూర్తిత్వై
ర్య స్యాధీనతయా స్థితాని సదసత్కర్మాణ్యపి ప్రాణినామ్

నిత్యేచాకృతిబుద్ధి మానభవరోజీవాత్పరాత్మాస్వయమ్
సోయం నోవిదధాతు పూర్ణమచిరాచ్ఛేతోగతం యద్భవేత్. ౧౩

శక్యంయన్న విశేషతో నిగదితుంప్రేమేవ యచ్ఛిన్తితం

మృద్వజ్జీ వదనేస్తుమణ్డలమివస్వాంతే విధత్తే ముదం

యమ్ముగ్ధానయనాస్తచేష్టితమి హృద్యతే.పి నోలక్షితం
తత్తేజో వినయాదమస్తహృదయాన్దాయవన్దామహే. ౧౪

విష్ణుర్వా త్రిపురాన్తహి భవతువా బ్రహ్మ సురేంద్రోధవా
భానుర్వాశశలక్షణో.౨.ధ భగవాన్ బుద్ధో.౨.ధ సిద్ధో.౨.ధవా

రాగద్వేషవిషాద్వి మోహరహితః సత్త్వానుకమోద్వేషతో
 యస్సర్వైస్సహ స స్కృతోగుణగణై స్తస్మై నమ స్సర్వదా. ౧౭
 విశ్వేశోవ స్సపాయాత్రిగుణ సచివతాంయోఽవలంబ్యానువారం
 విష్వద్రీచీన స్పష్టిస్థితివలయమజఃస్వేచ్ఛయా నిర్మిమితే
 యస్యేయత్తామతీత్య ప్రణవతి మహిమాకోఽపిలోకవ్యతీత
 స్త్యకో యశ్చిత్తురాద్యైరపి నిపుణతమై ర్వీక్షణాది క్రియావ. ౧౮
 బ్రహ్మదక్షఃకు బేరోయమపరుణమరుద్వహ్ని చంద్రేద్రరుద్రా
 శ్చైలా నద్యస్సము ద్రాగ్రహగణమనుజాదైత్య గన్ధర్వనాగాః
 ద్వీపా నక్షత్ర తారారవివసుయునయోవ్యోమభూరశ్వినౌచ
 సంలీనాయస్య సర్వేవపుషి స భగవాన్ పాతు వో విశ్వరూపః ౧౯

గ ణే శ స్త వ న ము

వందే వందారమందార మింద్రభూషణనందనమ్ .
 అమందానందసందోహ బంధురంసిందరాననమ్. ౧
 ఆలమ్బే జగదాలమ్బే హేరమ్బ చరణామ్బుజే
 శుష్యంతి యద్రజఃస్పర్శా త్సద్యఃప్రత్యూహవార్ధయః. ౨
 లక్ష్మీంతనోతునుతరా మిత రానపేక్ష
 మంఘ్రిద్వయం నిగమశాఖి శిఖాప్రవాళం
 హైరంబ మంబురుహడంబర చార్యనిఘ్నమ్
 విఘ్నాద్విభేద శతధారధురంధరం నః. ౩

శి వ స్త వ న ము

నమస్తుంగశిరశ్చుంబి చంద్రచామరచార వే
 త్రైలోక్య నగరార్ధభ మూలస్తంభాయ శంభవే. ౧

వామాంగీకృతవామాంగి కుండలీకృతకుండలి
ఆవిరస్తు పురోవస్తు భూతిభూత్యంబరాంబరమ్

౨

చంద్రాననార్ధ దేహాయ చంద్రాంశు సితమూర్తయే
చంద్రార్కానలసేత్రాయ చంద్రార్ధశిరసే నమః.

3

యస్యాహురాగమవిదః పరిపూర్ణశక్తే
రంశేకియత్యపి నివిష్టమముం ప్రపంచం

తస్మై తమాల యచిభాసురకంధరాయ
నారాయణీ సహచరాయ నమశ్శివాయ॥

౪

త్రతాతాభీతిభృతాం షతిశ్చిదచితాంక్షేశం శతాంశంసతాం
హంతాభక్తిమతాం సతాం స్వసమతాం కర్తాపకర్తాసతాం

దేవః సేవక భుక్తిముక్తి రచనాభూభూర్భువః స్వస్త్రియా
నిర్మాణస్థితి సంహృతి ప్రకటిత క్రీడోమృడః పాతు వః॥

౫

అర్ధనారీశ్వరస్తవము

మందారమాలా లలితాలకాయై కపాలమాలాజ్జిత శేఖరాయ
వివ్యాహృతాయైచ దిగమ్బరాయ నమశ్శివాయైచ సమశ్శివాయ.

జగదంబాస్తవము

భిక్షార్థీ సర్వయాతః సుతను బలిమఖేతాండవం క్వాధభద్రదే
సున్యేబృందావనాంతే క్వనుసమ్మగశిశు ర్నైవజానే వరాహం

బాలేకచ్చిన్నదృష్టో జరతవృషపతి స్తోప ఏవాస్యవేత్త
లీలా సంలాప ఇత్థం జలనిధిహిమవత్కన్యయో స్త్రియతాంవః

త్రి మూ ర్తి స్త వ న ము

నమస్త్రిమూర్తయే తుభ్యం ప్రాకస్యప్తేః కేవలాత్మనే
గుణత్రయ విభాగాయ పశ్చాద్భేద ముపేయుషే.

విష్ణు స్త వ న ము

నమస్త్రిభువనోత్పత్తి స్థితిసంహార హేతవే
విష్ణవేఽపార సంసార పారోత్తరణ సేతవేః

లక్ష్మీ స్త వ న ము

జయంతి జగతాంమాతుః సనకుంకుమ బిందవః
ముకుందాశ్లేష సంక్రాంత కౌస్తుభశ్రీ విడంబినః.

సూ ర్య స్త వ న ము

ఖండితా నేత్రకంజాలి మంజురంజన పండితాః
మండితాఖిలద్రిక్పాంతా శ్చండాంశోః పాస్తుభానవః.

శ ద్య ము

పండిత ద్వివేది నారాయణశాస్త్రి సంకలిత సత్యగీతయందు
ద్వితీయోల్లాసము ముగిసినది.

ఓన్నమః పరస్మై

“ స్త్రీ ఆ భా గి ని ”

అను
సత్య గీత

~*~

నార:- స్వామీ! తరువాతివృత్తాంతము తాము సెలవీయవేడెద

విష్ణువు:- దేవీ యిదివఱకు ఆవిర్భవించినవారికంటె ముందు
ఆవిర్భవించుచున్న యొక సాధ్వీయున్నది. ఆ స్త్రీయం
దావిర్భవించి దేవుడు లేనివారికి లేడనియు, నున్నవారికి
ఉన్నాననియు, లేనివారికికూడ, కొంతమందికి ఉన్నానని
నిరూపించెదను. రామకృష్ణ అవతారములో మరికొన్ని
అవతార ములలో చెప్పి చేయించితిని, చేసి చూపించితిని.
అనేకమహిమలునిరూపించితిని. పార్థునిద్వారా, జగత్తునకు
గీతా ద్వారా, ధర్మము, అధర్మము, ఉపనిషత్తులు, అనేక
జ్ఞానా జ్ఞానములు, అనేక విషయములు, గ్రంథముద్వారా
వెల్లడిచేసి యుంటిని. ఆలాగుననే ఆసాధ్వీయం దావేళించి
కొన్ని ధర్మములు, కొన్ని దివ్యసంకల్పములు నిరూ
పించెదను.

లక్ష్మీ:- స్వామీ ఆ స్త్రీ జన్మించినదా! జన్మింపబోవుచున్నదా
సెలవు ఇవ్వవలసినదిగా ప్రార్థించుచుంటిని.

విష్ణువు:- దేవీ! జన్మించియే యున్నది. 22 సంవత్సరముల
వయస్సులో యున్నది.

లక్ష్మీ:- దీనదయాళూ ! యెప్పుడు ఆవేశించెదరో తెల్పవలయును. ఏగ్రామమందున్నది. ఏవర్ణము? ఆసాధ్యమొక్కచరిత్రయో తెల్పవలయునని ప్రార్థించుచుంటిని.

విష్ణువు:- శ్రీరంగాపురమను నొక గ్రామము కలదు. శ్రీరంగాపురమనగా- శ్రీసంపద, సాలెపురుగు. పతివ్రతా శిరోమణి, శాంతి, లక్ష్మీదేవి, శ్రీ - రంగ - రజ్యతే అనేనేతిరంగః ముఖ్య తాత్పర్యము - దేవతాంశగల మహిళామణి జన్మస్థలము. ఆ గ్రామాధికారికి యిద్దఱు కుమారులు, ఇద్దఱు కొమార్తెలు గలరు. అతనియొక్క రెండవకొమార్తె. నా గ్రంథములు చదువుచున్న, నామహిమలు చెప్పుచున్నపుడానందము పొంది నాయందు భక్తితో పూజలు, నా నామము చేయుచు, బాల్యమునుండి కూడా భక్తి మార్గములోనే యుండెను.

లక్ష్మీ:- స్వామీ ! పూర్వజన్మ పుణ్యఫలంబగుటచేతనేకదా ! ఆవేశించుట. సామాన్యులయందు మీరు ఆవేశించరుకదా ! పూర్వజన్మ ఫలంబేమి ?

విష్ణు:- పూర్వము సక్కుబాయి అనే భక్తురాలికి పాండురంగరూపమునదర్శనమిచ్చితిని. సక్కుబాయి నాసంకల్పమువల్ల కష్టములు పొందుచుండ, చివరకు చితిపై ప్రాణభిక్ష పెట్టితిని. సక్కుబాయికి నేను ప్రసన్నమై నీకు ఏమికోరిక అనిప్రశ్నించితిని. స్వామి యెల్లప్పుడుగూడ మానవజన్మకలిగించుచు, స్త్రీజన్మయెత్తించుచు, అనేక కష్టముల ననుభవించుచు, నీ దివ్యసందర్శనము లభించునట్లు వరంబీయుము. కష్టములు యెక్కువకల్గినవారికి నీదర్శనము

యిచ్చెదవు. సామాన్యులకునీదర్శనమీయవు కనుక నాకు యెల్లప్పుడు ఈ బాధలేయొసంగును. నీ దివ్యసందర్శనము నాకు లభించును అని కోరినది. ఆసక్కుబాబాయే. నేను ఆవిర్భవించబోయేస్త్రీ. ఆజన్మసలితమే ఈజన్మకు సాఫల్యం బయ్యెను. అందువల్ల నే యీస్త్రీయం దావేశించగలందు లకు కారణమయ్యెను. ఈమెకూడా అనేకమైన బాధలు పడును. సక్కుబాబాయి అత్తగారివల్ల, భర్తవల్ల బాధలు నొందెను. గాని యీనాడు ఈస్త్రీ తల్లిదండ్రులవల్ల, సోదరీ సోదరులవల్ల, మిత్రులు, బంధువులు, భర్త, సంతానమువల్ల నాసంకల్పమున, అనేక బాధలు నొందును.

లక్ష్మి:- స్వామీ! మీరు జగన్నియామకులై యుండగా ఆ స్త్రీని బాధలుపెట్టుట యెందులకు? బాధలు పడుటకు కారణంబేమి? ప్రపంచములో స్త్రీలకు పుట్టినయింటివారిలో బాధలు కలుగవుకదా! ఈస్త్రీకి పుట్టినవారియింట బాధలు నొందగలదని నెలవిచ్చుచుంటిరి.

విష్ణు:- దేవీ! దానవులలో ప్రహ్లాదుడు అవతరించలేదా! స్వార్థరహితుడై మహాభక్తుడైన ధృవుడు పుట్టి బాధలు నొందలేదా! పదివేలగజములకు నాథుడైన గజేంద్రుడు మకరిచే బాధలుపడలేదా! ఆసాధ్వి నిష్కామహృదయ. సత్యము నిరూపించుకొనుటకు పాటుబడుచుండును. దైవభక్తిచే యెల్లప్పుడును, నాయందు భక్తితో యుండును. జ్ఞానవంతులకు, భక్తులకు, బాధలు తప్పవు. భక్తులకు మానావమానము లుండవు. భక్తులయొక్క భక్తి ఆచంద్రతారార్కముగా ప్రకాశించును. ఈ కలియుగ

మందు అనేక ఆలయములలో ఆరాధించబడుచుంటిని. అన్నవరము అనే గ్రామమందు రత్నగిరియను షర్వతము గలదు. కొంతకాలము క్రిందట సత్యనారాయణ స్వామి ఆలయముకట్టి మానవులు మహాక్షేత్రముగా చేసియుంచిరి కలియుగములో అనేకమందిభక్తులు ఆక్షేత్రమునకువచ్చి తరించుచుండిరి. నేను ఆవిర్భవించిన స్త్రీ తల్లిదండ్రులుగూడ ఆక్షేత్రమునకువచ్చి దర్శనము చేసికొనుచుండిరి. ప్రతి సంవత్సరముగూడ నా ఆలయమునకువచ్చి చూచుచుండుట చేత ఆనామముతో వాళ్ళకు ఆరాధ్యదేవుడ నయితిని. నేను ఆవేశింపబోవు స్త్రీ నన్ను పూజచేయుచుండెను. ఈమెకు యుక్తవయస్సురాగా తండ్రి వివాహముచేయ ప్రయత్నించుచుండెను.

లక్ష్మీ:- స్వామీ! యీ బాల్యములోనే యేమియు సుఖ మనేది అనుభవించకుండా కష్టమనేది సంకల్పముచేసితిరి. మీకు దయలేదా! ఈ కలికాలమందు సుఖవాంఛలు గల స్త్రీలను చూచినపు డామెకు విచారంబు కలుగదా! నీభక్తులనే బాధలుపెట్టిన చూచెడివారెవరు? ఎప్పటి కైన యీమెకు సుఖంబు కలదా.

విష్ణువు:- నీవున్నవారి యింటనే యుండెదవు, లేనివారియింట లేకుందువు. నీవల్లనే లోకమందు, ధన మమకారంబులకు లోనై భ్రష్టులైయుండిరి. నా సంకల్పము యెన్నిటికిని అలా కాదు. ఎవరియొక్క జ్ఞానము, ధర్మములు, కర్మములు, వారి కర్మానుసారముగ వారివారి ద్వారా నిరూపించుచుందును.

అక్షి:- స్వామీ ! చివరకు నన్నే పరిహసించు చుంటిరా ?
మీవంటి జగన్నాటక సూత్రధారుల సంకల్పమువలె
యెన్నడు సంకల్పముండదు. సంతానముగూడ కలిగెను.
గాని అనుకూలమైన సంతానముకాదు. ఆమె బాధ
చెప్పుకొనెడిదికాదు. ఎప్పుడూ నా నామస్మరణ చేయుచు
దుఃఖి చెడిది.

వారదుడు:- వైకుంఠనిలయా, శ్రీహరీ సృష్టికర్తవు నీవే
నీ భక్తులకు కష్టములు కలిగించువాడవు నీవే. నీ భక్తుల
హృదయములో దుష్ట సంకల్పములు కలుగజేసి పరీక్ష
సేయువాడవు నీవే, చివరకు నీ భక్తుల చరిత్రమాకు
చెప్పువాడవు నీవే. ఈ చరిత్రలను జగత్తునకు అందజేయు
వాడవు నీవే.

విష్ణువు:- నారదా! ఇన్ని కారణంబులు కలిగిన నే గాని ఆమెయం
దావేశ ముఖముగా మానవులకు దర్శనమొసగుట కలుగ
నేరదు. ధర్మము స్థాపించుటకు భగవంతుడనైన నేనున్నా
నని నిరూపింపగలందుల కీనిదర్శనము.

నార:- స్వామీ! ఈవిధముగా ఆశ్చర్యం దావేశించినయెడల
లోకమునమ్మనా? మానవులమెను ఇంకను బాధించరా!
మీ మాయలకు లోనై ఆమెయింకను ఎన్ని బాధలు
పడునోకదా !

విష్ణు:- త్రిలోకసంచారి! నీకు తెలియనిగ్రంథము లేవియులేవు.
జగత్తుకొఱకు లీలలు, లయక్రీడలు, తెలిసికొనియు, అజ్ఞా
నముగా ప్రశ్నించుచుంటివే.

లక్ష్మీ:- స్వామీ! మీమాయాక్రీడలు యెవ్వరికి వర్ణింపశక్యం బగును? మీ 22 వేదవిషయము చెప్పరే యీమెకు!

విష్ణు:- ఈమె వర్ణింప శక్యముగాని బాధలు పడుచుండెను. ఈమె 22 సంవత్సరముల వయసులో చాలా వ్యాధిగ్రస్తు రాలై మరణశయ్యపై నుండగా ఈమె భక్తి, జ్ఞానము, నిరూపించ గలందులకు మానవులందఱికి ఈమె జీవించ దన్న నిరాశకలిగినప్పటికినీ, నేను ఈమెయం దావేశించి మరణమునుంచి తప్పించితిని. నేను ఆవేశించునాఁటికి 5 సంవత్సరములనుండి దీర్ఘ వ్యాధిలో నుండెను. వారికి నానామములో ఆరాధ్యదేవుడనై సత్యదేవుడనే నామ ముతో ఆవిర్భవించి కొంతకాలమువఱకు భగవంతుడనని చెప్పక అనేకవిధముల బాధలుపెట్టితిని. ఈమె పెద్దసోద రుడు ఆలయముకట్టుట విధి యుండుటచేత ఆమెయున్న గ్రామములో పెద్ద ఆలయముకట్టి త్రేతమగుటచేత అనేక మంది అంతరంగభక్తులకు నేనున్నానని నిదర్శనమీయ గలందులకు అనేక జగత్కార్యములకొఱకు ఆవేశించుట జరిగెను. ఆమెయందావేశమై 3 మాసములవఱకునుపేరు చెప్పలేదు. కొంతకాలమునకు పేరుచెప్పి అనేక నిదర్శనములిచ్చితిని. అనేకమంది దుర్మార్గులు, అనేకమంది కపటభక్తులు నమ్మక, ఆమెను నానాబాధలుపెట్టి, వీధి పాలుజేసిరి. అప్పుడు నిదర్శనము ఇచ్చినప్పటికి నమ్మక చేయరాని దుర్మార్గపుపనులుజేసిరి. అప్పుడామె సోద రులు వారిగృహమునకు తీసికొనివెళ్ళిరి. వారిబుద్ధులు జ్ఞాన, అజ్ఞానములు, వారి సోదరిపై యున్నప్రేమ, ఆప్రేమలు

నిరూపించ గలందులకు యిక్కడకు తీసికొనివచ్చుటకు సంకల్పముచేసితిని.

శివుః:-పురుషో త్తమా! నీసంకల్పము లగమ్యగోచరములుగదా! నాబోటివాని నే అనేకపరీక్షలుజేసి వరంబులొసగితివే! అటు వంటి “అభాగిని” బాధలునొందుట సం దేహంబేల ?

బ్రహ్మ:- జగదీశ్వరా ! పురాణపురుషా! నేను గర్వాంధుడనై యుండ సోమకాసురుడను రాక్షసుని సంకల్పమునజేసి వేదం బుల నపహరింపించి తిరిగి గర్వపరిహారంబునొనర్చి సోమకా సురుని ధ్వంసముజేసి వేదంబులు దెచ్చియిచ్చిన వేద మూర్తివి నీవేగదా ! నీ చిద్విలాసములు వర్ణింప నెవరి శక్యములు?

దేవేంద్రుడు:- ఆ బాలగోపాల సేవిత దేవచూడామణీ! గో వర్ధనగిరిధారీ! గోవిందా! ఒకదిక్కునకు ప్రభుడైనవాడను. గోవర్ధనగిరి యె త్తి గర్వపరిహారంబు చేసితివి. మాబోటి వారి కే యిన్ని గర్వపరిహారములు నొనర్చితివే ! సామా న్యులకు గర్వ పరిహారము నిరూపించుట సంశయంబేల ? అదియునుంగాక ఆస్త్రీయందావేశమై, యిన్నినాటకములు సృష్టించుచుంటివి. నీ లీలాకీడ లగమ్యగోచరములుగదా.

విష్ణువు:- శివబ్రహ్మాది దేవతలారా ! లోకరక్షకుడనై భక్తుల యొక్క జ్ఞానము దుర్మార్గులయొక్క అసూయా సంకల్ప ములు లోకమునకు అందజేయగలందులకు, భక్తురాలి యొక్క భక్తిగూడ అందజేయుచుంటిని. ఆమె సోదరుని యింటియొద్ద నే ఆమెనావేశించి భక్తులకు దర్శనమిచ్చుచు

అనేక తరణోపాయములు చెప్పుచుంటిని. ఆ గృహములో గూడా గృహస్థులకు, అనేకమందిభక్తులకు మోక్షమార్గములు చెప్పుచుంటిని. నేను సామాన్యుడననియు, కొన్ని విషయములు నిరాకరించు చుండిరి. వారివారి కర్మానుసారమునుబట్టి వారనుభవించెదరు. నేను ఆవేశించిన భక్తులకి యనేకవిధముల, ఆర్థికముగాను, మానసికముగాను బాధలు సంకల్పించితిని. ఆమె ననుగ్రహించుటకై ఆమె హృదయములోచేరి స్తిమితములేకుండ చేసి, అనేక పిచ్చి మాటలు మాట్లాడునట్లు చేసితిని.

శివు:- జగదీశ్వరా! ఆస్త్రీని ఆవహించి, యెంతమందిని నమ్మించెదరో. ఎందఱకు మోక్షంబిచ్చెదరో మాకు తెలియుట లేదు.

విష్ణు:- శివ బ్రహ్మాదిదేవతలారా! రామ, కృష్ణాది అనేక అవతారము లెత్తినప్పుడే, జ్ఞానులు భగవంతుడనియు, అజ్ఞానులు భగవంతుడు గాడనియు ననుకొనిరి. అజ్ఞానులు ఆమెను బూటకమందురు. జ్ఞానులు ఆమెలో భగవంతుడవహించి యున్నాడందురు.

అక్షి:- ఏనాటికైన ఆమెకు దారియున్నదా? లేక ఆవిధంబుగా కుంగి కృశించి నశింపవలసినదేనా!

నార:- అమ్మా! త్రిలోకారాధినీ! ఈ దేవదేవుడు ప్రళయాంతమువఱకు వచ్చిననేగాని రక్షింపడని నీకు తెలియదా? ఎల్లప్పుడు తన నామోచ్ఛారణము, తన సంకల్పరాలినిగా జేసికొని, ఆస్త్రీయందే ఆవేశించి, యిన్ని ప్రళయ

ములు కలుగజేసి, తాను లోకోద్ధారణకై వేంచేసియున్నా
నని నిరూపించుకొనుచు, పాపాణములందలి రత్నంబు
పగిది ప్రకాశించుచు, భక్త పరతంత్రుడనను నామము
సార్థక మొనర్చుకొనుచునుండు జగదీశ్వరునిచిత్రింప యెవరి
శక్యము తల్లి ?

లక్ష్మీ:- జగదీశ్వరా ! సృష్టిస్థితిలయక్రీడలు గలవాడవు. ఆవేశ
ముఖముగా లోకమును నమ్మించుటకు కారణమేమి ?

బ్రహ్మ:- జననీ ! ఈ పరంధాముని చిత్ర, విచిత్ర, సంకల్ప
ములు మనకు తెలియనివికావు. అధర్మము సృష్టించి
దుర్మార్గులచే పాపపుబనుల చేయించుచు, సన్మార్గులచే
పుణ్యకార్యముల చేయించుచు, దుష్టశిక్షణ, శిష్టరక్షణయు
నొనరించుచు ధర్మస్థాపన చేయుచున్నాడు. ఇతని లీల
లద్భుతములు.

లక్ష్మీ:- లోకనాయకా ! నీవు ఆవేశించియున్న స్త్రీకి సుఖ
మెన్నటికి కలుగును? అదియే నాకోరిక.

విష్ణు:- నా నామోచ్ఛారణముచే భక్తులకు, నేను వారి వాడ
నవుటయేగాక, నాచే సృష్టించబడిన మీ అందఱిచేగూడ
ఆమెకు వరంబులు, ఆశీర్వాచనములగుూడ లభించును.

శివు:- లోకనాయకా ! దీనదయాళూ ! తపోధనులకు, దివ్య
పురుషులకు, యెన్నియుగములనుంచి నీ నామోచ్ఛారణ
జేసినను, దివ్యదర్శన మీయనివాడవు కలియుగమందొక
స్త్రీ నావహించి లోకోద్ధారణకై నీ చిద్విలాసము లనేక
ములు నిరూపించుచు, ప్రపంచ మనునది నాటకరంగ

ముగాజేసి, మానవులు నటులుగను, నీవు నటనసూత్ర
ధారివై యుండగా మీభక్తురాలికి మేము వరంబు లొస
గెడివారమా! మమ్ముల పరిహాసముగా పరీక్ష చేయుచుంటివా
ప్రభూ !

నారదుడు:- పద్మనాభా ! నీది యే స్వభావమో వర్ణింప
లేము. స్వభావములు, గుణములు సృష్టించిన నిన్నేమని
వర్ణింపగలము ? నీ పరీక్షలకు, నీ చిద్విలాసమునకు,
నీ మందహాసమునకు, నీ నటనకు మితమనేది యెన్నటికినీ
లేదు. ప్రపంచస్వరూపా !

లక్ష్మీ:- స్వామీ ! ఆ సాధ్వినుండి ఎన్నడు తప్పుకొనెదవు.
ఎప్పటికి ఆమె జీవితమునకు ఆనందము జేకూర్చెదవు.
ఆ సాధ్వి సుఖింప మేమందఱి మెన్నడు సంతసించెదము.

విష్ణువు:- దేవీ ! ఆమెయం దావహించి, అనేకనుండికి తరణో
పాయము చెప్పుచుంటిని. ధర్మము ప్రబోధించుచుంటిని.
కొండలు కపటభక్తులు, నే ఆవేశించినటుల, స్వార్థము
కొఱకు, కపటనాటకముల నాడుచుండిరి. అట్టి కపట
భక్తుల నిరూపించుటకు, కర్మవిమోచనమైనవారికి ధర్మన
మిచ్చుచు ఆమె జీవితాంతమువఱకు ఆవేశించియుందును.
ఈమె లోకమునకు మహాభక్తురాలు, సాధ్వియని నిరూ
పింతును. ఈమె సుఖములు పొందును. మోక్షము
కలుగును. ఈమె నామము దివ్యజ్యోతిగా దేజరిల్లును.

నార:- ఓ కపటనాటక సూత్రధారి ! ఆమెయందు వేంచేసి
ఆమె నెట్లు రక్షింతువు ?

అక్షి:- ఆమెకు ధనమిచ్చి, నీ సంతకల్పమువల్ల కలిగేబాధ విముక్తి చేసెదను.

విష్ణు:- దేవీ! నాభక్తులకు ద్రవ్యము నిచ్చి రక్షింపలేవు. ద్రవ్యము లేకయే యిన్ని బాధల నొందుచున్నదనియా నీ అభిప్రాయము. మానవులు వారివారి కర్మాను సారము బట్టి అనుభవించెదరుగాని. ద్రవ్యమునకు - భక్తికి సంబంధ ములేదు.

అక్షి:- జగదీశా! నీకు యెన్నడును ప్రతికూలముగ చెప్పలేదు కడుబీదయైన కుచేలునకు, సిరిసంపదల నిచ్చినవాడవు నీవే కదా! కబీరుదాసుకు, అనేకభక్తులకు ఝణఝణమున ద్రవ్యము కలుగజేయుచు, వేలకొలది సాధువులకు ఆతిథ్య మిచ్చిన మహానుభావుడవు. నీ మాయాక్రీడలు జగత్తునకు మెఱుగుపెట్టునట్టివి.

నార:- దీనబాంధవా! నీవు ఆవేశముఖంబుగా చెప్పిన కార్యంబుల విశ్వసింపరేల? నిరాకరించుటకు కారణంబేమి?

విష్ణు:- నారదా! మంచిప్రశ్నలు వేయుచుంటివి. వారు స్వార్థ పరులు, అహంకార మమకారాదులచే, అజ్ఞానమనెడి చీకటిలో వారివృత్తాంతము వారే తెలిసికొనజాలరు, నేచెప్పు విషయము విశ్వసింపగలశక్తి వారికెక్కడిది?

బ్రహ్మ:- పరాత్పరా! ఇంకను ఆవేశముఖముగా చెప్పుటఎందులకు? అట్లుచెప్పిన లాభంబేమి?

విష్ణు:- కమలనాభా! చెప్పినను విశ్వసించనివారు, సోమరిపోతులని లోకమునకు నిరూపింపబడుదురు.

శివుః:- ఓ లయకారుడా ! యీ సృష్టియంతయు జేసినది నీవే
కదా! మానవుల వేరువేరుగా సృష్టించుటకు కారణంబేమి?

విష్ణుః:- మానవుడా, బొమ్మనుచేసి దానినిచూచి ఏవిధముగా
ఆనందించునో, ఆలాగుననే జగమును సృష్టించేసి, మానవు
లను నటులుగానిర్ణయించి, యీ జగత్తనెడి రంగస్థలము
నందు వారివారి కర్మ, కర్మానుసారమునుబట్టి యీ నాట
కము ఆడించెదను.

బ్రహ్మః:- దీనదయాళూ! యీ జగత్తునునది రంగస్థలమునకు
నటులకు కావలసిన పరికరములక్రింద సృష్టించితిని. ఈ జగ
న్నాటకమునకు మితములేదు.

శివుడు:- సృష్టిలయకారుడా! యెంతకాలమువరకు యీ జగత్
సృష్టికి మితములేదు ? నీ తనయులమగు భక్తుల మరెంత
కాలము బాధించెదవు? పరికరములుగా నున్న మమ్ము
లను, తనయులుగా యున్న మానవులను తప్పులెంచెదవుగా
ప్రభూ !

ఇంద్రుడు:- శివ బ్రహ్మ నారదాదులారా ! యింకను మనము
ప్రశ్నింపగా, మనలో మనల యిటువది నాటకము లాడిం
చిన మహానుభావుడు, తిరిగి తీర్పుచెప్పిన దివ్యమూర్తి
అమాయకులకు మానవుల నాడించుటయందు సందేహ
మేల ?

లక్ష్మీ:- దీనబాంధవా ! జగన్నాయకా ! నీ వావేశించినస్త్రీ
జీవిత మేవిధముగామాటును? దుర్మార్గులకు జ్ఞానమార్గం
బబ్బునా, ప్రపంచమంతయు అనుకూలముగా నుండునా ?

బ్రహ్మ:- వటపత్రశాయీ! గోవిందా! జ్ఞానులనగా యే విధముగానుందురు? అజ్ఞానులనగా యేవిధముగా నుందురు? స్త్రీ పురుషులబుద్ధి నిర్ణయంబేమి? యెట్టివారికి నీదర్శనంబిచ్చెదవు? యెట్టివారికి నీసేవ లభించును?

విష్ణు:- శివ బ్రహ్మాదిదేవతలారా! అజ్ఞానసుజ్ఞానములు చెప్పుచుంటిని వినుడు. జ్ఞానవంతులవిషయము పురుషులుసత్యము పలుకుట, ధనము, కామక్రోధ సుఖవాంఛల విసర్జించినవారు, తల్లిదండ్రుల పూజించువారు, చెడు సంకల్పములు యితరులుచెప్పనవి వినకుండువారు, సత్యాసత్యములునిరూపించుటకు పాటుపడువారు, ఇతరులబిడ్డల తన బిడ్డలవోలే జూచువారును, ఒకరిసంపదనుకాంక్షింపనివారును, భార్యల చెడు సంకల్పముల విననివారును, భార్యలకు బానిసలుగా నుండనివారును, యెల్లప్పుడు దానధర్మములు చేయువారు ఇతరుల నిందింపనివారు, సోదర, సోదరీ, బంధుమిత్రుల యందు అసూయత లేనివారును, ఏకపత్నివ్రతులుగనున్నవారును, దుష్టస్థానములకు చేరినివారు, అహంకారమమకారాదులు లేనివారు, మహాసాధువులు, పుణ్యపురుషులని వర్ణింపబడుదురు. స్త్రీ పతియేదై వమని ప్రార్థించునది, అత్తమామల లక్ష్మీరమణులుగ పూజించునది, ఆడుపడుచులు, బావమఱదులయందు యితర బంధువులయందు చాడిలుచెప్పకుండ నుండునది. అహంకారము, అసూయ, లేనిది, యెప్పుడు దైవకార్యములయందు నిమగ్నురాలై యుండునది, పతి కనుకూలముగా యుండునది, ఇతరుల మాట వినుటయం దాసక్తిలేనిది. తనగృహమే వైకుంఠముగా నిర్ణయించునది, మితముగా మాట్లాడునది. దాన.

ధర్మములు చేయుచు, యితరులబిడ్డల తన బిడ్డలవోలె జూచుచు, అహంకారములేసిదియు మహాసాధ్వి, లోకమున మహాపతివ్రతయని నిరూపింపబడును. సంకల్పప్రకారముగ నున్నవారు జ్ఞానులుగ పురుషులుగ పతివ్రతలగు స్త్రీలుగను లెక్కింపబడుదురు. ఇవన్నియు లేనివారు దుర్మార్గులుగను, రాక్షససంభూతులగుదురు. దేవదానవులకెంత భేదమున్నదో, దుర్మార్గ, సన్మార్గులకుగూడ నంత భేదమున్నది.

శివబ్రహ్మాది దేవతలు:- జగన్నాయకా! యీ విధముగా సృష్టించు టంతయును నీ సంకల్పమేగదా! వారి వారి కర్మానుసారము నాటకమాడించెదవు. నటన సూత్రధారి.

లక్ష్మీ:- భక్తప్రియా! లోకబాధూ! ఈ విధముగా నీవు ఆవేశించిన బంధువులందఱికి జ్ఞానంబు కలిగించవేమి?

విష్ణువు:- దేవీ! యెవరికి యేయొక్క అసూయత సంకల్పము యేవిధముగా కలుగునో వారినోటినుండి వెల్లడి చేసికొందురు, వారి బుద్ధిద్వారానే నిరూపించెదను.

ఇంద్రు:- పురుషోత్తమా! పద్మనాభా! అజ్ఞానులను, విజ్ఞానులుగాచేయలేదా! దేవదానవులందఱు విరోధించుచుండ, మమ్మందఱు నొకేబాట నడిపించలేదా! నీవు జగత్తును పీచుగాచేసి త్రాడుగాపేసెదవు. ఆరీతి నేభక్తులయిండ్లలోనే భక్తుల నిర్ణయించెదవు. భక్తుల, భక్తిని నిరూపించుచు దర్శనంబిచ్చుచు, భక్తిలేనివారినిగూడ, భక్తులుగానొనర్చి మోక్షమార్గం బిచ్చెదవు.

శివుడు:- నీలమేఘశ్యామా ! నీవు కలియుగమం దొకసాధ్వి నావేశించి వారి గృహమెంత పరమపవిత్రము చేయు చుందువోకదా! ఆగృహస్థులు, బంధువులు తదితరప్రజలు యెంత ధన్యులగుదురోకదా? స్త్రీయం దావేశించి వారికి నీ మృదువాక్కులు చెప్పుచున్న వారు విని యెంత మోదంబందుచున్నారో నీకే తెలియును. కలియుగమందు గూడ సన్మార్గులు, భక్తులు నున్నారని నీకే తెలియును.. నీవు సర్వాంతర్యామివి గాన సర్వము నీకే తెలియును.

నార:- వైకుంఠనిలయా ! దుర్మార్గ సన్మార్గములు రెండును నీకు సమానములే? ఆతేడా మానవులకే గాని నీకు యేదియులేదు. నీలో జగత్తు సర్వముపుట్టినది. ఆకాశము, భూమి శివబ్రహ్మాది దేవతలు నీలో ఉద్భవించినారు. నారాయణ నామనుంతయు నీలోనే నిండియున్నదికదా! నారాయణమూర్తివి నీవేకదా! నీవులేని వస్తు వెక్కడ నైన యున్నదా ప్రభూ! జనన మరణములు లేకుండ ప్రకాశించువాడవు నీవే! లోకరక్షకా! నిన్ను వర్ణించుటకు మిశమనేది లేదుకదా! అమిత స్వరూపా!

లక్ష్మీ:- కరుణాంతహృదయా! ఆవేశముఖముగా వారితప్పులు వారికి చెప్పవేమి? వారితప్పు దాచనేల? నీవు ఆవేశించి యుండ చేయరానిపాపములు చేయుచున్నారే! పాపము లెక్కువగుచుండ పరిహరింపవేమి? వారితప్పు నిరూపింప వేమి?

విష్ణు:- దేవీ! నీకేమియు తెలియదు. అజ్ఞానప్రశ్నలువేయకుము.

బ్రహ్మ:- లోకారాధినీ - జననీ ! ఈయన అవతారం బైత్తకముందు, ఆవేశించకముందు, అజ్ఞానముకన్న, అధర్మమునకన్న, యీయన ఆవేశించి అధర్మము, అజ్ఞానము, పాపములకలిగించుచుండును. ఎక్కువగాచేయనిచ్చి, దుష్టసంహారము శిష్టరక్షణ గావించును. ఇతనిలీలలు వర్ణింపదరమా !

నార:- లోకారాధ్యా! ఎంతకాలము ఆ స్త్రీయందు వేంచేసియుందురు? మీ ధర్మస్థాపన, యెంతవఱకు స్థాపింపగలరు? మీరు ఆవేశింపగా చెప్పినవిషయములు మానవులు విశ్వసించెదరా! మీ విశ్వమహిమలు వర్ణింప నశక్యము.

విష్ణు:- త్రిలోకసంచారి! ఎల్లప్పుడు యీ స్త్రీయందే వేంచేసి ధర్మము స్థాపించుటకాదు. అక్కడక్కడ పవిత్రముగల స్త్రీ పురుషులయం దావిర్భవించి, ధర్మము స్థాపించుచు, జ్ఞానముబోధచేయుచు, భగవంతుడను నేనున్నానని నిరూపించుచు, ఆలయముకట్టుటకు సంకల్పముచేయుచు, లోకారాధ్యుడనై సేవింపబడుదును.

బ్రహ్మ:- దీనదయాళూ! ని నేని విధముగా ధ్యానించిన మోక్షము నందగలరు ?

శివుడు:- ఓ సత్యవాదీ! అతని మహిమలు వర్ణింపదరముగానివి. అతని జగత్ సృష్టికి మితమన్నది లేదు. అతనిని మేవిధముగా ధ్యానించినను మానవులు సాంసారిక దుఃఖముల తరించి మోక్షమును బొందెదరు.

నార:- శివ బ్రహ్మాది దేవతలారా ! యితని దివ్య చిద్విలాసముల కంతము కలదా ! గోపికలు ప్రేమచేత, గోపాలకులు స్నేహముచేత, కంస శిశుపాల దంతవక్త్రులు విరోధముచేత, దుర్యోధన కర్ణ భీష్మాదులు అహంకారముచేత, యితని నామస్మరణ జేసి మోక్షమును జెందిరి. మానవులయం దితనికి యేకదృష్టియే గాని మఱొక భావంబుండదు. వారివారికర్మలనుబట్టి యనుభవించెదరు. కర్మయన్నది కూడ జగన్నాటక సూత్రధారియే విధించి యున్నాడు.

లక్ష్మీ:- దీనబాంధవా ! దేవా ! కపట నాటకముగా నీవున్నావని సంచరించెడి స్త్రీ పురుషులను నిరూపించకపోయిన యెడల నీవు ఆవేశించినవారికి బాధలుకావా ! నీవు నిజముగా యెవరియం దావేశించి యున్నావో మానవులకు తెలియని యెడల ఆవేశించిన వారిని ఆవేశించనివారిని ఒకటేయని మానవులు తలంచరా !

విష్ణు:- దేవీ ! నేను ఆవేశించినచోట సత్యములు చెప్పచుంటిని. మానవులకు తెలియనివిషయములు చెప్పట, ధర్మబోధన చేయుట, భక్తిమార్గము చెప్పట, భగవద్గీత నుపదేశించుట ఆగమశాస్త్రంబులు తెల్పుట, జగత్ సృష్టి అవతారముల నేకములు చెప్పట, అనేక భక్తులవ్యాధులు నివారణ చేయుట, కోరికలుఫలింపజేయుట, ప్రబలమైన నిదర్శనము లిచ్చుట, ఎన్ని అవాంతరమైన సంకల్పములు కలిగించి నప్పటికి, ఆవేశించినవారికి, ధైర్యశక్తియిచ్చుట, మొదలగు నా మహిమలనేకములు నిరూపించెదను.

నార:- వై కుంతనిలయా ! లక్ష్మీవల్లభా ! మీరు ఆవేశించని వారి కపటనాటకము లేవిధముగాయుండునో తెల్పుమని ప్రార్థన.

విష్ణు:- శివ బ్రహ్మాదిదేవతలారా ! తెల్పెదవినుడు. వానిష్టము వచ్చినపుడు నే నావేశించినట్లు నటించురు. వారి యుదర పోషణకు స్వార్థపరులై; మమ్ము దేవుడావేశించినాడనియు వారి యిష్టప్రకారముగా నే వేంచేసినట్లు చెప్పుకొనెదరు. అసూయ, దుర్మార్గసంకల్పములు వారికి కలును. వారి దుర్మార్గబుద్ధిని, వారి కపటనాటకము, అసూయ, యివన్నియు వారి బుద్ధిద్వారా నిరూపించుకొనెదరు. అప్పుడా కపట నాటకావేశము నిరూపించగలందులకు, నే నావేశించినచోట అనేకమైన నా మహిమలు నిరూపించెదను. ఒకరు శాంతింపు మన్నను శాంతించను. ఆవేశింపు మన్నను ఆవేశింపను. కపటనాటకము, మోసములకే మానవులు లొంగుచున్నారు. కపటనాటకమనునది యెంత కాలమో నిలువదు. ఈ దొంగఆవేశములు నిరూపించగలందులకు, నే నావేశించినచోట సత్యము నిరూపించి, యీ కపటనాటకమాడు దొంగలను లోకమునకు బయల్పఱచును.

లక్ష్మీ:- లోక నియామకుండవగు నీవే యిన్ని కపటనాటకము లాడిన నీ సంకల్పమువల్ల సృష్టించబడ్డ మానవు లజ్ఞానములో యీదులాడుటకు సందేహంబేమి ?

నార:- కమలవాసినీ, ఆయన జగత్తునకే నటనసూత్రధారి. ఆయన మహిమలత్యద్భుతములు. ఆయన లోకపరిపాలకుడు

డగుటచేతసత్ప్రవర్తన, సత్త్వగుణము భక్తి, జ్ఞాన అజ్ఞానములు భక్తులను రక్షించుచు, భక్త రక్షణ, దుష్టశిక్షణ చేయుచునుండు నప్పరమాత్ముని లీలలు వర్ణింపరానివితల్లి.

లక్ష్మీ:- ప్రియనాథా! అనాథనాథా! మీరు ఆవిర్భవించని ప్రదేశములలో మీరావిర్భవించినట్లు అమాయక ప్రజలు నమ్మి వచ్చుచుండిరికదా! వారి కోరికలు ఫలించుచున్నవా!

బ్రహ్మ:- లోకారాధినీ! ఇతడు సర్వాంతర్యామికదా! అతడావేశించినచోట కపటనాటకముగా వీని నామము పెట్టుకొని సంచరించుచున్నప్పటికిన్ని, అతనినామ ఫలితంబువలన సర్వకార్యములు సిద్ధించును.

విష్ణు:- శివబ్రహ్మాది దేవతలారా! యే తపస్సులు యే ఆలయము దగ్గఱకు వచ్చి మోక్షము పొందిరి. ఏ దివ్య పురుషులు యే తపస్సుచేసి మోక్షము బొందిరి. భక్తులన్నవారెక్కడ ప్రార్థించిన అక్కడ నేయుంటిని. నాయందు భక్తిగలవారు ప్రేమగలవారు నేనావేశింపనిచోటునకు వెళ్ళినప్పటికిన్నీ నేనున్నానని వారు భక్తితో నమ్మికతో వెళ్ళుటచేత సంకల్పసిద్ధులగు చుండిరి. తెలిసికొన్న సుజ్ఞానులకు ఆత్మస్వరూపమన్నది నేనువారి దేహమే దేవాలయము వారి శాంతము, సత్ప్రవర్తనాది గుణములేవారికి సర్వైశ్వర్యములు. మానవులు దుర్మార్గులయి నప్పటికిన్నీ నానామమువల్ల మోక్షముబొందెదరు. కౌరవులు అహంకారముచేత నా నామము తలచి మోక్షము పొందిరి. కంస శిశుపాల దంతవక్త్రులు విరోధంబుచే మోక్షం

బందిరి. రావణకుంభకర్ణాది రాక్షసుల, ఆలవతారముననే, వాళ్ళను సంహరిందుటచేత మోక్షము పొందిరి. ప్రేమ చేత, పగచేత, భయముచేత, యేవిధముగా నయినను మోక్షమందెదరు.

నార:- అమ్మా! జగన్నాథు లెందులేరని మీ సంకల్పము జగత్తునకు నాథుడైయుండ ఆయన సంకల్పములేనిదే యే కార్యము సిద్ధింపదు. ఆయన భక్తులభక్తి నిరూపించుచు భక్తక్షయతంత్రుడగును.

నార:- క్షీరాబ్ధివాసిని! జగన్నాథుల మహిమలు తెలియక మీరు ప్రశ్నించుచున్నారు. ఆమెకు బాధలు కలుగుచున్నవనివిచారించుచుంటివి. ఈ బాధలుకలుగుటగూడ జగన్నాథుని సంకల్పములు గావా? రత్నమునకు వెలుగు పెట్టుచున్నట్లు భక్తులను పరీక్ష చేయువాడు వారిని పరీక్షజేసి అంతరంగిక భక్తులనియు, జగత్ ప్రకాశకులనియు తెల్పుచు. అతని నే విధముగా నారాధించెదరో, నతని భక్తుల చరిత్రలు విని అంతగా ఆనందించెదరు. తన భక్తులకై యెన్ని బాధలు పొందలేదు? సక్కుబాయి వేషధారియై స్తంభమునకు కట్టబడి ఆ విప్రగృహంబులో దాస్యంబు చేసిన ధన్యమూర్తి. జ్ఞానదేవాదు లెక్కిన ప్రాకారంబు నడిపించలేదా? నామదేవుని యింట యింటి నేతవాడై గృహనిర్మాణముపూర్తి చేయలేదా? భక్తులకు వర్ణింప శక్యముగాని అనేక కార్యములు భక్తికి తోనై చేయలేదా? భక్తులకొఱకు తన చిద్విలాసంబుల నెన్నియో నిరూపించుచుండును. ఈతని నామముకొఱకై

యీతని పాదసేవకై భక్తులు పరితపింతురు. తాను నట్లే పరితపించును. భవద్భక్తులు గుణసంస్తూయమానులై యున్నగాని భాగవతోత్తములని పేరు నొందరు. భగవచ్ఛర్య లత్యద్భుతములు తల్లీ.

అక్షీ:- లోకైకనాథా ! మీరొకప్పు డాస్త్రీయం దావేశించి వారిగృహమందలి తప్పులు తెల్పుచుండ ఆ గృహములోని స్త్రీలుగూడ మీమీద వాదనకువచ్చిరని నెలవిచ్చి యుండిరి ఏ విధముగా ఖండించిరి ? ఏ విధముగా వాడు వాదించిరి? భగవంతులై న మీమీద వాదించుటకు కారణమేమి? నెలపు ఇన్వలసినదిగా కోరుచున్నాను.

విష్ణువు:- నేనావేశించి యున్నపుడు నే చెప్పిన విషయములు విశ్వసించుట లేదనియు, భ్రష్టులగుదురనియు నాగ్రహ పూర్వకముగా వారికి చెప్పియుంటిని. నే నీ విధముగా చెప్పటచే, భక్తురాలే యీ విధముగా చెప్పుచున్న దనియు, వారనేక విధముల నితరులపై బెట్టి యామెను దూషింపసాగిరి. మఱిల నావహించి నా భక్తురాలినే దూషించుచున్నారని చెప్పుచుండెడివాడను తిరిగి నే శాంతించిన తరువాత యితరులద్వారా యీ విషయములు తెలిసికొని. ఇవన్నియు భగవంతుని ప్రేరేపణము మీద దూషించుచున్నాననియు, రక్షింపవలసిన భగవంతుడే యీ విధముగా బాధించుచున్నాడనియు రక్షకుడే యీ విధముగా నన్ను కష్టపెట్టిన దిక్కెవ్వరనియు దుఃఖించెడిది.

నార:- జగన్నాథా! మానవుల హృదయములో చేరి సద్బుద్ధులు కలుగజేయుట మీరేకదా! ఆమె మనస్సునకు శాంతిలేకుండా చేయుట మీరేకదా! ఆ స్త్రీయందావహించి ఆ గృహమునందలి స్త్రీలను మీరు తప్పు చేయుచున్నారనుటెందులకు? స్త్రీ పురుషులందఱు అజ్ఞానదశలో నున్నప్పటికి, పూర్వజన్మ సుకృతమువలన నామెయందావహించి యున్నారు. నీవు భగవంతుడవని తెలిసికొనలేక స్త్రీ పురుషులు, నీ భక్తురాలికి నీభక్తులకు, నీ ఆలయమునకు సేవచేయుచున్నామని చెప్పుచుండిరి. ఇవన్నియు నీ చిద్విలాసములే!

బ్రహ్మ:- పురాణపురుషా! పురుషోత్తమా! నీవే సర్వేశ్వరుడవుకదా! ఆ గృహములో నున్న స్త్రీ పురుషులు మేము జేయుచున్న కార్యములు సర్వేశ్వరుడని తెలియుటకు కారణంబేమి?

విష్ణు:- శివబ్రహ్మాది దేవతలారా, భక్తురాలనెడి వారిభక్తి, సత్ప్రవర్తన గుణము గలవారు అసూయ సంకల్పము లేనివారు. వారి గుణములు వారు చెప్పుకొందురు. వారి అధైర్య విషయములు వారు వెల్లడి చేసికొనరు. భక్తి నాకే తెలియును గాని యితరులకు తెలియదు. దుష్ప్రవర్తన గలవారి విషయము చెప్పుచుంటిని వినుము. క్షణక్షణము వారి భావములు వారి నోటిద్వారా వెల్లడి చేసికొందురు. ప్రగల్భములు, గొప్పలు చెప్పుకొనుట ఇతరుల దూషించుట మనసులో నున్న దొకటి. బయటకు చెప్పునది మరొకటి ఉదరపోషణార్థము వారిట్లు చెప్పు

కొందురు. వీరిమాటలు, నిజమని అజ్ఞానులనుకొందురు.
ప్రపంచములోమానవులభావము తెలిసికొనువారుజ్ఞానులు.

దేవే:- బాలగోపాల చూడామణీ! గోవిందా! నీవు సముద్రంబు
తఱచి శుభములు చేకూర్చుటకు, దానవులను, మమ్ము
లను నిమిత్తమాత్రుల గావించి సముద్రము తఱచి
అమృత ముద్భవింపజేసిన అఖిలాండస్వరూపా! నీవు
నీ భక్తులను గూడ ఆ విధముగా తఱచి వారి వారి
గుణములు అట్టి నీ మహిమలు మేమే తెలియలేక పోతిమి.
అజ్ఞానములో నున్న మానవులు నీ మహిమలు తెలియ
లేక పోవుటకు సందేహమేమి?

లక్ష్మీ:- లోకరక్షకా! మీ భక్తురాలైన ఆసాధ్వీగూడ మీరు
చెప్పిన ఆజ్ఞలు విశ్వసించిన తరువాత, మీటుటకు కార
ణంబేమి? గర్వాంధురాలై మిన్ను తిరస్కరించు
చున్నదా!

విష్ణు:- దేవీ గర్వాంధురాలై మీటుటలేదు, ఆమె నాఆజ్ఞలను
శిరసావహించి చేయలేక పోయినదని మీరు అనుకొను
చున్నారు. నా సంకల్పముచే కొంతకాలమాయెను.
ఆదరణతో జూచిరి. తిరిగి ఆదరణ లేకపోవుటచే నా ఆవే
శముభరించుచు ఆహారపోషణ చేసికొనుటకారణమయ్యెను
హృదయవేదన పడుచు తన తప్పు క్షమాపణ వేడుచు
నన్ను ప్రార్థించును.

నార:- జగన్నాథుని మహిమ లద్భుతములుగదా! వారి
హృదయముల జేరి బాధించుచుంటివా దేవా! ఎంత
కాల మీ విధముగా పరీక్ష చేయుచుందువు | పభూ.

విష్ణు:- త్రిలోకసుందరీ ! నీకు తెలియని దేమున్నది ?
ప్రళయము వఱకు వచ్చినగాని, భక్త పరతంత్రుడగాను
అగ్నిజ్వాలలో గాలిపోవు చున్నప్పుడు గాని చేయూత
నిచ్చి రక్షింపను భక్తుని, స్థిరభక్తి యేర్పడువఱకు పరీ
క్షింతును. భక్త పరతంత్రుడను.

లక్ష్మీ:- జగదీశ్వరా ! ఆమె నాజ్ఞలలో యెంతకాలముంచె
దరు? ఇంతకాలముగా మీ ఆజ్ఞలను పాటించి బాధ
పడుచున్నదే? మీకు దయ కలుగదా !

విష్ణు:- దేవీ! మరణశయ్యనుండి బ్రతికించి ఆవేశించినరోజుననే
యే నామముతో వారి కారాధ్యదేవుడనో ఆ నామ
ముతో ప్రకాశించుచున్న అన్నవరము వచ్చి, అక్కడ
సేవించేవఱకు బ్రహ్మచర్యములో నుండుమని ఆజ్ఞ యిచ్చి
తిని. అక్కడ కామె వచ్చినది. బ్రహ్మచర్యవ్రతము విర
మించుట కాజ్ఞ యిచ్చితిని. అక్కడ కూడ కొంతమంది
కపటభక్తులు భగవంతుడు కాడనియు ఆమెకు వ్యాధి
యనియు వారి అసూయత, దుష్ట సంకల్పములు నిరూ
పించుట కావిధముగా నీచముగా మాట్లాడిరి. నిజమైన
భక్తుల కెన్నడట్టిమాటలు రావు. అక్కడ నున్నవారు
ద్రవ్యాపేక్ష పరులని గ్రహించుము.

నార:- స్వామీ! ఒక మహర్షి మేమందఱము కలసి యజ్ఞ
ఫలితుడని ప్రశ్నింపగా నీ ఫలితము నిరూపింప గలందు
లకై అనేకమంది మహాభక్తులు శేషాద్రిమీద తపస్సు
చేయగా, లక్ష్మీదేవితోసహా ఆ పర్వతముపై భక్తు
లను రక్షించుటకు వేంచేసియుంటివి. అక్కడకు వచ్చిన

నీభక్తురాలికి దర్శనంబీయక యెంతపరీక్షచేసితిరి? నీవుఆమె గృహములో ఆమెను పెట్టినబాధలేగాక, నీవువచ్చినచోట గూడ ననేకబాధలు పెట్టుచుంటివి. నీపరీక్ష కాగగలశక్తి గలవారే నీభక్తులని నిరూపించెదవు.

[బహూ:- మునీంద్రా! జగన్నాథుని మహిమలు తెలియనివి కావు. అతని భక్తుల పేర్లతనితో ప్రకాశించుచుండును. ఈనా డీకలియుగమం దీసాధ్వియం దావేశించి తన చిద్విలాసముల నిరూపించుచు, భక్తుల బ్రోచుచు నావేశముఖముగా నుండెను. అతడు చేయజాలని కార్యముక్కటి గలదా!

లక్ష్మీ:- స్వామీ! ఈమె నగ్నిజ్వాలనుంచి చేయూతనిచ్చి రక్షించెదవా? యింకను బాధలతో పరీక్షించెదవా?

విష్ణు:- దేవీ! భగవద్భక్తులకు కష్టసుఖములను నవి వేరుగా నుండవు. ఎల్లప్పుడు నా నామము స్థిరమని నమ్మిన భక్తుల కెన్ని యిక్కట్లులు వచ్చినను అవి బాధలుగా వారు భావింపరు.

లక్ష్మీ:- స్వామీ! నీ మందహాసపు మాటలతో మమ్ముల మోసము చేసెదరు. ఆ సాధ్వి సంగతి చెప్పరేల? మానవులకు కావలసిన భోగభాగ్యము లామెకు లేకుండచేసియు నిలువనీడ లేకుండ చేసియు, వారివారి గృహములం దామెనుద్రిప్పుచు నింకనుఆతీరున బాధించుచుంటిరి. ఈవిధి భక్తుల నాడించుట నీకే దగును. అడుట కా భక్తులే తగుదురు.

నార:- అమ్మా ! లోకారాధ్యా ! ఆడించువా డాడింపగా
బొమ్మలాడకేమి చేయును? ఈ మహిమలన్నియు ఆనటన
సూత్రధారి, మురారివనియే నమ్ముము.

లక్ష్మీ :- దేవాదిదేవా ! దీనబాంధవా ! నీ నామము నిలిపి
కొనవా! ఈ అభాగినిని బంధువులలోచేరి శాధలనొందించు
చుంటివా ! అగ్నిజ్వాలలో ఆజ్యముపోయుచుంటివా !

నార :- కమలనివాసిని! జగన్నాథుని మహిమ లద్భుతంబులు.
అనేక యుగములు తపంబొనర్చినను దొరకని మహాను
భావుడు. దీనబాంధవుడ ననే పేరు నిలుపుకొనుటకు
యీ కలిమాయలో, పాపభీతి చక్రంబులో, తన
పాదంబుంచి ఆ స్త్రీయం దావహించి భగవంతుడు లేడను
వారికి తానున్నానని నిరూపించుటకు ఆతరంగిక భక్తు
లకు దర్శన మిచ్చుచు, భగవంతుడ నేనున్నాననుచు
సుజ్ఞానము ప్రసాదించుచు భక్తరక్షాపరుడు, దుష్ట శిక్షా
పరుడై ప్రకాశించుచున్నాడు.

బ్రహ్మ:- జననీ ! భక్తురాలిమీదగల ప్రేమచే నీ విధముగా
ప్రశ్నించు చుంటివికాని, జగన్నాథునకు తెలియని
మహిమ జగతిని లేదు. జగతికి పురాణ పురుషుడని తెలిసి
కొనుము.

విష్ణు:- శివబ్రహ్మాది దేవతలారా ! లక్ష్మీ కలవారి యింటనే
ఉండి లేనివారింట లేకుండ పోవును. జగత్తు సుఖ
వాంఛలకు, ధన మమకారమున కీమెకు లొంగి భ్రష్టులగు
చున్నారు.

లక్ష్మీ :- జగతిలో మానవులు నావల్ల భ్రష్టులైన, మీవల్ల ప్రసిద్ధు లగుచున్నారుగదా !

శివు :- మహాత్మా! ఎంతకాలము యీ కలియుగములో ఆవేశ ముఖముగా నుండెదరు. ఇంకెక్కడైన ఆవేశించెదరా ! యీ స్త్రీతోడనే సమాప్తియా !

విష్ణు :- ఇంకను పవిత్రమైన స్త్రీ, పురుషులయం దావేశించెదను.

శివు :- ఈ కలి యెంతవఱకు సృష్టించెదరు. ఎంత అయినది. ఇంకెంతయున్నది ?

విష్ణు :- వేదమార్గమున రెండవ పాదము జరుగుచున్నది. కృష్ణావతారములో పార్థునిద్వారా భగవద్గీత నుపదేశించి యున్నాను. కలియుగములో రెండవపాదము జరుగుచున్నప్పుడు, అక్కడక్కడ ఆవేశముఖముగా కొంతమందికి కనిపించెదనని చెప్పియుంటిని.

లక్ష్మీ :- వైకుంఠనిలయా ! నీ భక్తురాలి నొకచోనుంచక ఆ యా గృహములకు వెళ్ళునటు లాజ్ఞ యిచ్చితిరేల ! మీ రెక్కడ వహించిన భక్తు లక్కడకే వచ్చెదరుగదా !

నార :- అమ్మా ! ఆతడు భక్తపరాధీనుడని నీకు తెలియుగదా ఆతని ఆంతరంగిక భక్తులెచ్చుటన్న, నచ్చటే దర్శన మిచ్చునుగదా ! రాయబారమునకు కౌరవుల యింటికి వెడలి, విదురునింట విందుకు వెళ్ళలేదా ! భక్తితో తెచ్చి యిచ్చిన శబరి యెంగిలిఫలములు భక్షింపలేదా ! ఆతడు సర్వాంతర్యామిగదా !

లక్ష్మీ :- జగన్నాథా ! అక్కడక్కడ ఆవేశించుచుంటినని చెప్పుచుంటివి. ఇతరచోట ఆవేశించిన విషయములు యీ స్త్రీయం దావేశించి చెప్పుచుంటివి. ఈ స్త్రీయం దావేశించిన సంగతులితరచోట్ల చెప్పవేమి ? ఏ ఆవేశము నిజమో యేది అబద్ధమో తెలియకున్నది. ఇట్టి ఆవేశము లోకమందుండుటచే, నీవు ఆవేశించిన యీ స్త్రీకి పెక్కు బాధలుకలుగుచున్నవి. మా స్వామి, మా స్వామి యను కొనుటకు కారణంబేమి ? ఈ భక్తురాలిని బూటకమందు రేల ? ఆమెమీద నెపములుంచుటకు కారణమేమి ? ఇది మానవుల నాటకమా ? నీ నాటకమా !

విష్ణు :- నీవున్నచోట నే విరోధములు వచ్చుగాని, నా నామ మున్నచోట భక్తిమార్గముననే ఉందురు.

నార :- ప్రభూ ! నీమందహాస పరీక్షలుదెలియ నేరితరము ? నీవు లేనిదే, లక్ష్మీ లేనిదే, జగత్తే లేదు. సర్వకాలములు నీయందే యున్నవి. మాయాస్వరూపిణియైన ఆదిశక్తి లక్ష్మీలో, నిరాకారస్వరూపుడవైన నీజ్యోతిలో, జగత్తు సర్వము సృష్టి అయియున్నది. జగన్నాటక స్వరూపులు మీ యిద్దరికే తగును, మా కింకను తెలియని విషయములు తెలుప ప్రార్థించుచుంటిని.

బ్రహ్మ :- శ్రీహరీ ! మీ ఆవేశవిషయము లింకను తెలుపునుని ప్రార్థించుచున్నాను. ఈ స్త్రీయం దావేశించి, గ్రంథము వ్రాయించుచున్నాడుగదా ! ఇతరస్త్రీలయం దావహించి ప్రపంచవిషయగ్రంథము వ్రాయించరాదా !

శివుః:- జగదక్షకా! పురుషోత్తమా! ఈస్త్రీయం దావేశమునకు
ఇతర స్త్రీయం దావేశములో గల మార్పునకు కారణము
తెలుప ప్రార్థించుచుంటిని.

దేవేం :- దీనబాధవా! మీ మహిమలువిన్నకొద్ది ఆనందము
మితిమీలుచున్నదిగదా!

విష్ణుః:- శివబ్రహ్మాది దేవేంద్ర, నారదాదులారా! అనేకాలయ
ములలో అనేకనామములతో ప్రకాశించుచుంటిని. పవిత్ర
మూర్తులయం దావేశించుచుంటిని. ఈ ఆవేశించిన భక్తుల
యొద్ద స్వార్థ పరులు, అసూయాపరులు ప్రవేశించి, మా
దేవునిమహిమ మెక్కువని చాటించుచుండిరి. భగవద్భక్తి,
జ్ఞానము, శాంతముగలవారు దైవిక విషయముల విమ
ర్శింపరు. నామభేదమేగాని భగవంతు డొక్కడే యని
గుర్తింతురు. భగవంతు నెఱిగినవారు అసందర్భ ప్రచారము
చేయరు. భాగవతోత్తములు నాచిద్విలాసములు తెలిసికొన్న
వారే, సర్వసమస్కృతా! కేశవాయ అని తెలిసి కొందురు.

లక్ష్మీ :- దేవా! యదియంతయు నీ కపటనాటకమే! నీభక్తు
రాలు బాధలు నొందజూచుచుంటివి. నీకు దయలేదా!
ఈమెయం దింతనిర్దయకు కారణంబేమి? తలచితికిన్త్రాచు
తీటున నీమె, నేలపై పలువెత్తనీక నిలిపితివి. స్వార్థ పరులు
నిన్ను నిందించుచుండ, అచ్చట యేనామముతోనున్నావో
ఆనామముతో వారివిషయములు తెలుపవేమి?

నార:- అమ్మా! లోకారాధ్యా! ఈ మహానుభావు నేవిధ
ముగా పూజించినను మోక్షము కలుగును. శిశుపాల దంత

వక్త్రులు అహంకారముచేతనైనను వారి యాత్మజ్యోతి
 యీ మహాత్ముని జేరలేదా? దుష్ట శిక్షణ, శిష్ట రక్షణ
 చేయునా డీతడేగదా? ఇతర ఆవేశములుగల స్త్రీలలో
 జేరి యీ సాధ్విని పరీక్ష చేయగలందులకు, వారి హృదయ
 ముల అసూయా సంకల్పము కలిగించుచు వారిద్వారా
 నీమెను పరీక్ష చేయుచున్నాడు. పరీక్ష చేసినగాని యీతడు
 భక్తపరతంత్రుడుగాజాలడని తెలియునుగదా! ఈ కలియుగ
 ములో అనేక ఆలయములలో ప్రకాశించుచున్నాడు.
 ఆ ఆలయములు సృష్టించిన భక్తులపేర్లు చిరస్థాయిగా
 నిలుచునున్నవి. ప్రపంచములోలేని, ఆ వేశముఖముగా యీ
 స్త్రీయందావేశించి ఒక అవతారము నిరూపించుచున్నాడు.
 ఇతని అవతారము యీ స్త్రీ ముఖతయని యీ గ్రంథము
 చాటుచున్నది. ఇతర స్త్రీ, పురుషులయందావేశమునకు
 యీ స్త్రీయందావేశమునకు సంబంధములేదు. విశ్వరూప
 మహిమ అనేకవిధముల చూపించును. ఆమెకు కష్టములు
 కలుగుచున్నవని మీరనుకొనుచుంటిరి. ఈ కలియుగములో
 ఆమెనామ మాచంద్రతారార్కము ప్రకాశించును. ఆమె
 నామముద్వారా యీ ఆలయములో యీమహానుభావుని
 ప్రపంచ మానవు లారాధింతురు. మహాక్షేత్రముగా నా
 ఆలయము ప్రకాశించును. ఇప్పుడు ప్రకాశించుచున్న
 సుమతి, ద్రౌపది, అహల్య, మొదలగు మహాసాధ్వీలలామల
 చరితంబునకు తీసిపోదు. ఈ సాధ్విచరిత్ర గ్రంథముద్వారా
 మానవుల కందించుచున్నాడు. తదితరచోట్ల ఆవేశించి
 నప్పటికి వారివారి కార్యక్రమములకొరకేగాని, వారి
 నామముల నితరులకు దెల్పుటలేదు. ఈ బాల్యదశలో,

సర్వపరిత్యాగినియైన ఆ సాధ్విహృదయమందాతడు పూర్తిగా నావహించియున్నాడు. ఆమెకు దేహబలము, ఆర్థికబలము లేదు. ఇతర ఆవేశము గలవారికి దేహబలము, ఆర్థికబలము నుండుటచే వారికి గర్వమెక్కువ. అందుచే, నిగర్విణియైన యీ సాధ్వియందు దివ్యకళలతో దేదీప్యమానముగా ప్రకాశించుచున్నాడు.

లక్ష్మీ:- వై కుంతనిలయా! ఈ సాధ్వి వీక్ష సత్యదేవా అని ప్రకాశించు 'రత్నగిరి'మీద విరమించుమని ఆజ్ఞయిచ్చితిరిగదా! విరమించినతరువాత సంతానప్రాప్తియున్నదా తెల్పుమని ప్రార్థించుచుంటిని.

నార:- తల్లీ! రత్నగిరిపై, నీసన్నిధిని స్వామియుండ, మీకి విమర్శలెందుకుతల్లీ!

విష్ణు:- దేవీ! విరమించినవెంటనే సంతానప్రాప్తి కలుగదు. నే ఆవేశింపని క్రితముగూడ సంతానమున్నది. ఇక పవిత్రమూర్తులైన బిడ్డలుదయించెదరు. స్త్రీలు గర్భోదయము నందు యెక్కువకాలము భరించుచున్నారు. ఈమె యేడు మాసములకంటె నెక్కువ మోయుభారములేదు. నాపవిత్ర సంకల్పమున యేడవమాసముననే బిడ్డలు జన్మించెదరు.

లక్ష్మీ:- దేవా! మీవిచిత్రసంకల్పములు మానవులు గ్రహింపజాలరు. బ్రహ్మచర్యము నిర్వహించుచు, సంతానము కనుచున్నదని ఆమెను నిందలపాలుచేయరా! మానవులు ఆమె నావిధముగా బాధించుచుండ చూచుచుంటివోప్రభూ! నీవు ఆవేశించి నీమహిమలామెద్వారా నిరూపించి బూట

కములచుచున్న యీమానవులు, యీమె సంతానవిషయములోగూడ నట్లే యందురు. ఆమెను విషమపరీక్షచేయుటకు కొద్దిమాసములలోనే సంతానప్రాప్తి కలుగునట్లు సృష్టి గావించితివి.

నార :- అమ్మా ! జగన్నాథుని దివ్యశక్తి నీకు తెలియనిది కాదు. అతని దివ్యశక్తి యేవిధముగా ప్రసరింపవలెనన్న ఆ విధముగా ప్రసరించును. ఆ మహానుభావుని తెలిసిన వారజ్ఞానముగా ప్రశ్నింపరు. పవిత్రముగలవారియం దత డావహించి వారి పవిత్రచరిత్ర లోకమునకు ప్రకాశింప చేయును. ఆమెహృదయమందుచేరి లోకమున కీగ్రంథము నందచేయుచున్నాడు. ఈ మహాత్మునిదయచే నామె ధన్యురాలయ్యెను. పురుషోత్తమా ! మీకృపవలన మీభక్తురాలిచరిత్రవింటిని నెలవిచ్చిన సత్యలోకమునకుబోవుదును.

శివు :- దేవా ! మీ దయవల్ల మీ భక్తులచరిత్ర యింత కాలముగా మీవల్లవింటిని. నెలవిచ్చినచో కైలాసగిరి కరుగుదును.

బ్రహ్మ :- మీ భక్తురాలిచరిత్ర వినిన దుఃఖము కలిగినప్పటికి మీ వల్ల నామెచరిత్ర వినగలిగితిని.

అశ్విత్త :- జగన్నాథా ! నీవు భక్తపరాయణుడవై, భక్తుల నెల్ల పరీక్షించుచుంటివా ! నీవు ఆవేశించిన భక్తురాలిని నీవు ఆవేశించికూడ, దర్పమనియు, యిది కపటనాటకమనియు, ననుటకు కారణంబేమి ?

విష్ణు :- దేవీ ! ప్రపంచములో కొంతమంది దుర్మార్గులు, దయ్యములు పట్టినవారిని బాగుచేయుదుమనియు, మంత్రములు యంత్రములు వేయుట, అనేక కార్యములుచేయుచు, మాంత్రికుల మని పేరుపెట్టుకొని వారిభుక్తికొఱకై అనేక కపట నాటకము లాడుచుండిరి. ఉదరపోషణ నిమిత్తమై వారాడుచున్నదంతయు నాటకమని నిరూపించుటకుగాను, యంత్రము, తంత్రమువేయు కపటమాంత్రికులు, నే నావేశించిన భక్తురాలిగృహమునకు వచ్చునట్లు సంకల్పించితిని.

నార:- వైకుంఠధామా ! ఆత్మ, పరమాత్మవు, నీవేకదా ! మరణించిన మానవులు దయ్యములగుట యధార్థమా ? కాదా ? దయయుంచి తెల్పుడని ప్రార్థన.

విష్ణు:- నారదా ! ప్రపంచమందు మాంత్రికులవల్ల తంత్రబలము అబద్ధమనియు, వారిగర్వ పరిహార మొనర్చుటకు గాను నేను ఆవేశించిన స్త్రీయొద్దకు వచ్చినట్లు సంకల్పించి జపములు చేయుమని మంత్రము వేయుమని వారికావేశముఖములో చెప్పితిని. గర్వాంధులగు యీ మాంత్రికులు ఒకడట్లుచేయుట మంత్రమువేయుట ప్రారంభించిరి. ఆదుర్మార్గులు ఇది భగవంతుడుకాడనియు, దయ్యమనియు ననుట ప్రారంభించిరి. నా మహిమ తెలిసికొనలేక, మానవులు దయ్యమని ప్రచారము చేయుచు అచ్చటచ్చటనే ఆవేశించిన వారిని బాధపరుచుచుండుట జరుగుచున్నది. ఈ ప్రపంచములో దయ్యము, భూతము మంత్ర తంత్ర శక్తులులేవు. సర్వము నాదని గ్రహింపకుండిరి. నామహిమ గ్రహించు శక్తికూడ వారికి సంకల్పించి యుండలేదు.

నేనీ సాధ్యయం దావేశించి నప్పటినుంచి గాని, అంతకు క్రితమునుంచి గాని, దయ్యమనియు, ప్రయోగమనియు యెవరు ననలేదు. ఆమె నాతన్మయములోనుండి నా నామస్మరణ జేయుచుండెడిది. నే నావేశించికూడ యిటు వంటి ధర్మమను సంగతి ఆమెయందు నేను సంకల్పించ లేదు. ఆ గృహములో అట్టిసంగతు లేమియు జరుగలేదు. ఒక దుర్మార్గుడు, మాంత్రికుడనని కపటములు ప్రారంభించి, అబద్ధములు చెప్పుచు మోసములుచేయుచు నుండెడివాడు. ఇట్టివారు చాలమంది కలరుకాని, యీ మాంత్రికుడు, వాని కర్మానుసారము నేను ఆవేశించిన ప్రదేశమునకు నచ్చుటకు సంకల్పము గలిగించితిని. నేను ఆ మాంత్రికునకు ఆవేశముఖముగా అనేక దివ్యవిషయముల చెప్పుచుండ ఆవేశములో నాతో యేమియు మాటాడక యితర చోటునకుపోయి, దుష్టప్రవర్తనతో దేవుడు లేడనియు దయ్యమనియు చెప్పుచుండెను. నేనే అక్కడ జపముచేసి మంత్రమువేసినాననియు చెప్పుచుండెను.

బ్రహ్మ :- పరంధామా శ్రీహరీ! శకటాసురుడు, తృణావర్తుడు, బకాసుర, కంస, జరాసంధ, శిశుపాల, దంతవక్త్రులు యెన్నోవిషయములవల్ల అనేక మంత్రతంత్ర నాటకములతో నిన్ను సంహరింప ప్రయత్నించిరి గదా! అటువంటి నారిని పటాపంచలుచేసిన, మహానుభావుడవుగదా! దుష్టశిక్షణ శిష్టరక్షణకారుండవై, రావణ కుంభకర్ణాదుల, హిరణ్యాక్ష, హిరణ్యకశిపులను సంహరించినవాడవు నీవే! అట్టి మాంత్రికుల గర్వ

మడంచుటకు సందేహమేలస్వామి ? నీదృష్టిలో వీరెంత వారు? ఈ కలిమాయలో యీ మానవులెంతటివారు? ఇట్టి కపటమాంత్రికుల సృష్టించి ఆమెను ఇంకను అల్లరి పాలుచేసి పరీక్షించుటయా నీ సంకల్పము! ఈ మానవులలోచేరి, యిట్టి దుష్ప్రవర్తనలను సంకల్పించి ఆమెను బాధించి, ఆ పరీక్షలకు నిలుచుశక్తి ఆమె భక్తురాలనియు నీవు భక్తపరాయణుడవనియు, నీ మహిమ లీగ్రంథము ద్వారా లోకమునకు అందజేయుచుంటివి. నీ యీ విచిత్రములు మానవులు గ్రహింపగల్గుదురా స్వామి !

లక్ష్మి :- జగన్నాథా ! మీ రెన్నిచోట్ల, యెంతమంది స్త్రీ పురుషులయం దావేశించుచుంటిరోగదా? ఆవేశించినచోట మీరు దయ్యమని చెప్పుటకు కారణమేమి ? అచట యెందుకు ఆవేశించితిరి?

విష్ణు :- నే నావేశించినచోట, దేవుడుకాడని యెంతోమంది స్త్రీ పురుషులు అల్లరిచేయుచుండిరి. అప్పుడు నేను వారిని పరీక్షించుటకు అచ్చటకు వెళ్ళి ఆవేశించి, నే భగవంతుడ ననిచెప్పి, నిదర్శన మిచ్చినను, నమ్మక, దయ్యమనియు, భగవంతుడు దర్శనమిచ్చునా యనియు ననిరి. అందులకుగాను వారు దయ్యమను నారంభించిరి. వారి గర్వమడంచుటకు, భ్రష్టత్వము చేయుటకుగాను. భయంకరమైన నిదర్శనలచూపి దయ్యమను భ్రమకల్గించితిని. వారజ్ఞానములోబడి మంత్రములు వేయుచుండిరి. కొంతకాల మట్లు చేయించి వారికి నా సత్యము నిరూపించితిని. కష్టములు గలిగినగాని, భగవంతుని చిద్వి

లాసములు మానవులు గ్రహింపలేరు. ఈ మాంత్రికులు, నేనెచ్చట ఆవేశించిన అచ్చటకు వచ్చునట్లు చేయుట ప్రారంభించితిని. వారిని పరీక్షించి, వారి మాంత్రిక తంత్రములు కల్గలని నిరూపించుటకుగాను, యీ మాంత్రికుల కపట నాటకములు లోకాని కందజేసి, ఆరంభములో మాత్రము లేదని నిరూపించుటకు, వీరు జపముచేసిన కొలది దయ్యమని సంకల్పించు చుంటిని. ఇట్లు కొంత కాలము చేసినగాని సత్యము నిరూపించను. కొంతమంది స్త్రీలు నే నావేశించినట్లుగా దొంగనాటకాలాడు చుండిరి. అదికూడ నా సంకల్పమే.

లక్ష్మి:- లోకనాయకా ! మీరు పలుతావుల అనేక నామములతో ఆవేశించుచుంటిరిగదా ! కొంతమంది మాంత్రికులు, కపట భక్తులు కొందఱు దుర్మార్గులగు స్త్రీలుకలసి, అక్కడిమాటలు ఇక్కడ ఇక్కడి మాటలు అక్కడ చెప్పి అనేక విధముల బాధించుచుండిరి. భక్తులకు భక్తురాండ్రకు, మధ్య తగాదాలుపెట్టు యీకపట భక్తులగు మాంత్రికులను శిక్షింప రేమిస్వామీ ?

నార:- అమ్మా ! మానవులకు సత్ప్రవర్తన, దుష్ప్రవర్తన, యేదలవలచిన యీమహానుభావుడే ! మానవులలో అనేక అహంభావములు కలుగ జేయుచు, మంచి చెడుగుల సమానముగా సృష్టించి, మాంత్రికుడై మాయానాటక మాడించు జగన్నాటక సూత్రధారి యితడేగదా ! ఊణ కాలములో సృష్టించుట, మరుక్షణములో నశింపుచేయుట కీతడే సరిగదా ! ఈ మహానుభావునిచే సృష్టింపడుబ

మహానిదర్శనములు కృష్ణావతారములో గారడీ నాడనితి. కొంతమంది మహానుభావు డనిరి. ఈ మహానుభావుని గారడీవిద్య మాయానాటకము గ్రహించు శక్తి లేక దేవుడు పసుపు, కుంకుమ, ప్రసాదము యిచ్చునా? గుడ్డలు, కొంపలు తగులబెట్టునా? అని కొంతమంది దుర్మార్గులు ప్రచారము చేయుచుండిరి. ఇంద్రజాల మహేంద్రజాల జగదీశ స్వరూపుడైన విశ్వస్వరూపుడైన జగద్రక్షకుని మహిమలు తెలిసికొనలేక యెన్నోవిధముల నిందించు చుండిరి. ఈ మహానుభావుడు వారికి జ్ఞానోదయము గావించుటలేదు. ఎన్నో అవతారములెత్తి, ఎన్నో గారడీ విద్యలు చేసియున్నాడు. మానవులు జనన మరణములు తెలిసికొనిన భగవంతుని ఆనాడే తెలిసికొందురు.

లక్ష్మీ :- స్వామీ ! నీవు ఆవేశించిన వారికి నీవల్లవచ్చు బాధలేగాక, వారి సోదరులు, వారి భార్యలుగూడ నామెను బాధించుచుండిరే? ఆమె గ్రామ గ్రామాలు తిరుగుటకు కారణమేమి? ఆమెసోదరులు, వారి భార్యలు వేయి పడగలు సర్పమువోలె విహరించి బాధించుచుండిరి. తల చితికిన త్రాచువోలె యీ భక్తురాలు బాధపడుచున్నది. ఆమెయందు నీకుదయలేదా? ఇంతనిర్దయకు కారణంబేమి?

విష్ణు :- దేవీ ! ఆమెకు నిలువ నీడలేకుండజేసి, సోదరుని గృహమందాజ్ఞ యిచ్చి, సోదరుల భార్యలు, తమభర్తలకు తెలియకుండ నామెను బాధించుచుండ ఆర్థికముగా, సోదరులు బాధపెట్టుచుండ ఆగృహమునుంచి, లేవగొట్టించి తిరిగి ఆగృహమునకు వెళ్ళుట కాజ్ఞ యాయకుండ సంకల్పము

కలిగించితిని. అందుకామెసోదరులు, వారిభార్యలు, చేసిన తప్పులుసమర్థించుకొనుచు, ఆమెనుగృహమునుండిపోమ్మన లేదనియు, ఆమె వారిని అల్లరిపెట్టుచున్నదనియు, వారను చుండిరిగదా ! వారి తప్పులుగాని, వారి భార్యల తప్పులు గాని వారు బయటపెట్టుకొందురా ! ఈవిధముగా బాధలు పడినగాని, ఆమెకు ముక్తిలేదు. ఆమె త్వరలోనే, బిడ్డల తోను, భర్తతోను, గృహస్థురాలగునటుల జేసెదను.

లక్ష్మి :- దేవాదిదేవా ! ఎప్పు డానందము పొందునోగాని, యిప్పుడు కన్నీరు మున్నీరుగా నేడ్చుచున్నది. ఆమె బంధువులు, సోదరులు సోదరుల భార్యలు, వారికి సిరి సంపదలు లేకపోవుటవల్ల, దయార్ద్రహృదయులు కాక పోవుటవల్ల, యీమె దుఃఖము నివారించువారు లేరు. ఆర్తత్రాణ పరాయణా! ఆమె నాదరింపుము.

నార :- అమ్మా ! యిది యంతయు నామె తప్పేయనుట కోపముతోకూడినమానవ స్వభావంబు. ఆమె ఒకరక్షకుని పాదసేవ చేయుటచేతను, సర్వ మతడని ఆరాధించుటచే తను, ఆమె తప్పులేదనియు, ఆమె భక్తురాలనియు మానవులదే తప్పనియు యీ భక్తురాలి భక్తికి తాను కట్టుబడియున్నాననియు యీ గ్రంథము ద్వారా ఆమె భక్తిలోకమునకు వెల్లడిచేయుచులడిరి.

లక్ష్మి :- దేవా ! మీ భక్తురాలికి అనేక ఆశీర్వాచనములు.

విష్ణు :- దేవీ ! నే నా వేళించు కాలమగుచున్నది. నాకొఱకై
అనేక భక్తులు వేంచేసియుండిరి. ఆమెయం దా వేళించి
వారికి దర్శన మీయవలయును. నేనేగెదను. ఇది జీవ
సమాధి. లక్షణములు దెల్పియుంటిని.

లక్ష్మీ :- దేవా ! ఈమె మహాత్మురాలు ఎట్లనిన ? ఈమె,
రసనాసీమను బాలా బీజాక్షరత్రయమును చరణతలమందు
చక్రాది దేవాంశచిహ్నములునుగలవు. భక్తపరాధీనుడవు
నీదివ్యలీల లద్భుతములుగదా ! నీవు నుడివిన జీవసమాధి
లక్షణములు తెలిసికొంటిని. నీదయవలన ధన్యురాలన
జెల్లితిని. ఇవియే నానమస్కృతులు.

—: స మా ప్తి :—

గ ద్య ము

ఇది శ్రీమద్దాతమ్యంతర్భూత భారద్వాజ తటినీ
తటనివిష్ట విద్వత్కుంజర వింజరగ్రామాగ్రహార వాస్తవ్య
భారద్వాజ పవిత్రగోత్ర ద్వివేదివంశ పయఃపారావార రాకా
సుధాకర పరదేవతా కాత్యాయనీ ప్రత్యక్షసాక్షాత్కారలబ్ధలబ్ధ
వర్ణవర్ణ నీయ సకలవిద్యావైశద్య బాలపతంజలి వ్యాకరణషరాబు
ప్రముఖబిరుదావళీవిరాజిత సాష్టాదశపరగణాయుత పెద్దాపురీపరి
పాలక విద్వత్తిమ్మజగపతి మహారాజ మానసంరక్షక తద్దత్త

హేమసింహాసన శిబికాధిరోహక నవద్వీ పాగతోద్దండ పండిత
 విజేతృ పండితనారాయణశాస్త్రి ప్రపాత్ర, కొండయాపర
 నామధేయ రామచంద్రశాస్త్రి పాత్ర, నాగాంబా గర్భశుక్తి
 ముక్తా ఫలాయమాన వేంకటరామాంతర్వాణి తనూభవ
 మద్రహండల పరిషత్పరివృథదత్త బాలసరస్వత్యు భయభాషా
 కవి, సాకేత నగరపరిషదాదిప్రదత్త దై వజ్ఞభూషణ, సాహిత్య
 రత్న, కవిరత్న, భిషగత్న, ప్రబంధక బిరుదవిరాజి శివనాడి
 ప్రముఖి, నవనాడి ప్రవీణ పండిత నారాయణశాస్త్రి సంకలిత
 “స్త్రీ అభాగిని” అను సత్యగీతయందలి తృతీయోల్లాసము
 ముగిసినది.

ఓమ్ తత్సత్ పరబ్రహ్మర్పణమస్తు.

మంగళం చిద్విలాసాయ
 మహనీయ గుణాబ్ధయే
 రంగాపుర నివాసాయ
 సత్యదేవాయ మజ్గళమ్॥

గ్రంథ సమాప్తి

1. ఇతివిరచితబద్ధా వద్ధతి ర్యా మయేయం
సకల గుణిగణానాం ప్రీతయే సాన్తు నిత్యమ్
విపులవిమల దీవ్యత్సత్కలాలానాం నిధానం
తరుణతరణిరుద్ధా విద్విషత్కౌశికానామ్.

...

...

...

2. అస్యాభ్యాసాద్గ్రంథ వర్యస్య శిష్యః
సర్వజ్ఞస్సాస్య ద్విస్ఫురచ్ఛారుబుద్ధిః
ఆర్థం కామం వేత్తి ధర్మంచ మోక్షం
నిస్సందేహం శీలితుం పణ్డితోఽపి.

...

...

...

3. శాస్త్రాబ్ధింసకలంవిలోక్త్య నితరాంగ్రంథః కృతోఽయంమయా
లోకానందకర స్సమస్త సుకలా సంతానజైవాత్మకః
అస్యాస్వాద్య సుభాషితామృతరసా నానస్త పూర్ణాననాః
సస్త స్సంప్రతి నాకవాసనిరతాన్ దేవాన్ మాసన్త ధ్రువమ్.

విజ్ఞప్తి

4. దృష్టంకి మపిలోకేస్మి న్ననిర్దోషం ననిర్దుణమ్
ఆవృణుధ్వ మహో దోషాన్ దివృణుధ్వం గుణాన్ బుధాః

ఆశీర్వాచనమ్

5. సర్వే భవన్తు సుఖిన స్సర్వేసంతు నిరామయాః
సర్వే భద్రాణి పశ్యన్తు మా కశ్చిద్దుఃఖ భాగ్భవేత్.

—

110 వ పేజీ తఱువాయిగ చదువనగును

చంద్రస్తవనము

లాలయస్త మరవిస్తవనాని తాలయస్త మభితో భువనాని
పాలయస్త మథ కోకకులాని జ్యోతిషాంపతి మహం మహాయామి.

బ్రహ్మస్తవనము

తంవస్తే పద్మసద్మాన మపవీతచ్ఛటాఛలాత్
గడ్డాస్రొతస్త్రయేనైవ యం సదైవ నిషేవతే.

సరస్వతీస్తవనము

ధాతుశ్చతుర్ముఖీ కంఠశృంగాటక విహారిణీం
నిత్యం ప్రగల్భ వాచాలా మపతిష్ఠే సరస్వతీమ్.

పృథివీస్తవనము

స్వర్గాకోభి రదో నివాసి పురుషారబ్ధాతి శుద్ధాధ్వర
స్వాహాకార వషట్క్రియోత్థ మమృతం స్వాదీయ ఆదీయతే
అమ్నాయ ప్రవణైరలంకృతిజుషేఽనుష్యై మనుష్యైః శుఖై
ద్వివ్యక్షేత్ర సరిత్సవిత్రవపుషే దేవ్యై పృథివ్యై నమః.

